

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ANNELERİNE YÖNELİK
HAZIRLANAN CİNSEL GELİŞİM EĞİTİMİ PROGRAMININ
ETKİLİLİĞİNİN SINANMASI

EBRU KAYABAŞI

BOLU-2019

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ANNELERİNE YÖNELİK
HAZIRLANAN CİNSEL GELİŞİM EĞİTİMİ PROGRAMININ
ETKİLİLİĞİNİN SINANMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ebru KAYABAŞI

Danışman
Doç. Dr. Tuğba SARI

BOLU, HAZİRAN-2019

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Ebru KAYABAŞI tarafından hazırlanan “İlkokul Öğrencilerinin Annelerine Yönelik Hazırlanan Cinsel Gelişim Eğitimi Programının Etkililiğinin Sınanması” adlı çalışma Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. (18/06/2019)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı)

: Doç. Dr. Tuğba SARI

Üye

: Dr. Öğr. Üyesi Yasin AYDIN

Üye

: Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Seda ÇOLAK

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Türkan ARGON

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘İlkokul Öğrencilerinin Annelerine Yönelik Hazırlanan Cinsel Gelişim Eğitimi Programının Etkililiğinin Sınanması’ başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunduğumu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversitede veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.
18/06/2019

Ebru KAYABAŞI

TEŞEKKÜR

Tüm enerjisiyle çalışmanın her aşamasında bilgi ve tecrübesini esirgemeyen, yol gösteren, kendisiyle çalışmayı onur saydığım değerli tez danışmanım Doç. Dr. Tuğba SARI' ya çok teşekkür ediyorum.

Değerli zamanlarını ayırarak tez jürimde bulunma nezaketini gösteren, katkı sunan Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Seda ÇOLAK ve Dr. Öğr. Üyesi Yasin AYDIN'a çok teşekkür ediyorum.

Tezin varoluş sebebi olan, süreci keyifli kılan, cinsel eğitim programına zaman ayıran, emek veren tüm annelere katkıları için çok teşekkür ediyorum. Cinsel eğitim programının gerçekleştiği salonun düzenlemelerinde her türlü yardımı sağlayan Çimento Çaydurt İlkokulu Okul Müdürü İbrahim YAZICI ve Müdür Yardımcısı Fatih KARATAŞ' a teşekkür ediyorum.

Huzurlu ve sevgi dolu bir aile ortamında yetişmemi sağlayan, desteklerini her daim hissettiğim anne ve babama da çok teşekkür ediyorum.

Destekleyen, motive eden, varlığını en büyük zenginlik bildiğim meslektaşım, hayat arkadaşım, sevgili eşim, Onur Emre KAYABAŞI' na da çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN BEYAN	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iii
TABLolar DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT.....	xiv
I. BÖLÜM.....	1
1. Giriş	1
1.2. Amaç	6
1.3. Araştırma Soruları.....	6
1.4. Hipotezler.....	6
1.5. Önem	7
1.7. Sınırlılıklar	9
1.8. Tanımlar	9
2. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Alan Yazın	11
2.1. Kuramsal Çerçeve	11
2.1.1. Cinsellik.....	11
2.1.2. Cinsellik ile ilgili tanımlar	12
2.1.3. Cinsel eğitim.....	13
2.1.4. Cinsel eğitimin amaçları ve içeriği	15
2.1.5. Cinsel eğitimsizliğin ortaya çıkardığı sorunlar	17
2.1.6. Cinsel yönden sağlıklı kişinin özellikleri.....	18
2.1.7. Cinsel yönden sağlıklı toplumun özellikleri	19
2.1.8. Cinsel eğitimin yararları	20
2.1.9. Cinsel eğitim uygulamaları	20
2.1.9.1. Cinsel perhiz öneren cinsel eğitim uygulamaları	21
2.1.9.2. Kapsamlı cinsel eğitim uygulamaları.....	22
2.1.10. Cinsel eğitimde uygulanan yöntemler	22
2.1.10.1. Okul tabanlı cinsel eğitim yöntemleri	23

2.1.10.2. Akran eğitim yöntemleri	24
2.1.10.3. Cinsel konularda ebeveyn- ergen iletişimini artırma yöntemleri.....	24
2.1.11. Dünya’da ve Türkiye’deki Cinsel Eğitim Uygulamaları	24
2.1.11.1. Gelişmiş ülkelerde cinsel eğitim uygulamaları	24
2.1.11.2. Ülkemizdeki cinsel eğitim çalışmaları/uygulamaları.....	27
2.1.12. Ailede cinsel eğitim	29
2.1.13. Cinsel eğitimde din ve kültür	30
2.2. İlgili Alan Yazın.....	31
2.2.1. Cinsel eğitim ile ilgili yurtdışında yapılmış olan çalışmalar.....	31
2.2.2. Cinsel eğitim ile ilgili Türkiye’deki çalışmalar.....	37
III. BÖLÜM.....	43
3. Yöntem	43
3.1. Araştırma modeli.....	43
3.2. Evren, örneklem ve verilerin toplanması	44
3.3. Veri toplama araçları.....	48
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	48
3.3.2. Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketi.....	48
3.3.3. Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi (CEPBT)	50
3.3.4. Cinsel eğitim programı değerlendirme anketi	51
3.4. Cinsel gelişim eğitimi programı.....	52
3.4.1. Cinsel gelişim eğitimi programının kuramsal çerçevesi.....	52
3.4.2. Programın amacı	54
3.4.3. Programın hazırlanma süreci	55
3.4.4. İlkokul öğrenci annelerine yönelik hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programı uygulama süreci	57
3.4.5. Oturumlara katılım ve devam	61
3.4.6. Kontrol grubuyla yapılan çalışmalar.....	61
3.5. Verilerin çözümlenmesi	61
IV. BÖLÜM.....	63
4. Bulgular.....	63
4.1. Program öncesinde uygulanan cinsel eğitime ilişkin görüş anketine ilişkin bulgular	63
4.2. Demografik değişkenlere göre program öncesi cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının incelenmesi.....	65

4.2.1. Annenin yaşıyla cinsel eğitim programı bilgi testi puanı arasındaki ilişkiye yönelik bulgular	65
4.2.2. Annenin eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanına ilişkin bulgular	66
4.2.3. Annenin mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanına ilişkin bulgular	67
4.2.4. Çocuk sayısına göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanına ilişkin bulgular	68
4.2.5. Anne-babanın birlikte yaşaması durumuna göre cinsel eğitim programı bilgi testine ilişkin bulgular	69
4.2.6. Babanın yaşıyla cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular	70
4.2.7. Babanın eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanına ilişkin bulgular	70
4.2.8. Babanın mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanına ilişkin bulgular	72
4.2.9. Algılanan ekonomik gelire göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular	73
4.3. Cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğini sınamaya yönelik bulgular.	73
4.3.1. Deney ve kontrol grubundaki annelerin cinsel eğitime ilişkin görüş anketine ilişkin bulgular.....	74
4.3.2. Deney ve kontrol grubundaki annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının ön test ve son test açısından karşılaştırılmasına ilişkin bulgular	79
4.3.3. Deney grubundaki annelerin ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular	79
4.3.4. Kontrol grubundaki annelerin ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular	80
V. BÖLÜM	82
5. Tartışma, Yorum ve Öneriler	82
5.1. Program öncesinde elde edilen verilerin bulgularına ilişkin tartışma ve yorum	82
5.1.1. İlkokul öğrenci annelerinin cinsel eğitime ilişkin görüşlerine yönelik program öncesi bulguların tartışılması	82
5.1.2. İlkokul öğrenci annelerine yönelik hazırlanan cinsel eğitim programı bilgi testinin program öncesi elde edilen bulguların tartışılması	86
5.2. İlkokul öğrencilerinin annelerine yönelik hazırlanan cinsel eğitim programının etkililiğine yönelik bulguların tartışılması ve yorum	90

5.1.2. İlkokul öğrenci annelerinin cinsel eğitime ilişkin görüşlerine yönelik bulguların tartışılması	90
5.2.2. Deney ve kontrol gruplarının CEPBT puanlarına ilişkin elde edilen bulguların tartışılması	94
5.3. Öneriler	98
5.3.1. Araştırmacılara yönelik öneriler	98
5.3.2. Uygulayıcılara yönelik öneriler	99
KAYNAKÇA	101
EKLER	116
EK1: Kişisel Bilgi Formu.....	116
EK2: Cinsel eğitime ilişkin görüş anketi	117
EK3: Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi	118
EK4: Eğitim Değerlendirme Formu.....	119
EK5:Program Özeti.....	120
EK6: Sunum Örnekleri.....	130
EK7: Katılımcı Sertifikası.....	134
EK8: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurul Belgesi.....	135
EK9: Milli Eğitim Müdürlüğü İzni	136
ÖZ GEÇMİŞ	138

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Deneysel süreç basamakları	43
Tablo 3.2. Program öncesinde uygulanan ön test verilerine göre katılımcıların demografik değişkenler bazında dağılımları	45
Tablo 3.3. Deney ve kontrol gruplarındaki katılımcıların demografik değişkenlere göre dağılımları	47
Tablo 3.4. Madde havuzu oluşturulurken belirlenen araştırmanın genel ve alt amaçlarına yönelik cevabı aranan sorularla ilgili amaç ve alt amaçlar tablosu	49
Tablo 3.5. CEPBT' ndeki maddelerin program içeriğine göre dağılımları	51
Tablo 3.6. Çalışma için hesaplanan Crobach's Alfa değerleri	52
Tablo 3.7. Cinsel gelişim eğitimi programı uygulama süreci.....	57
Tablo 3.8. Program öncesinde toplanan ön test verilerinin tek değişkenli normalliğine ilişkin elde edilen betimsel istatistikler	62
Tablo 3.9. Cinsel gelişim eğitimi programı verilerinin tek değişkenli normalliğine ilişkin elde edilen betimsel istatistikler	62
Tablo 4.1. Program öncesinde uygulanan cinsel eğitime ilişkin görüş anketine ilişkin bulgular	64
Tablo 4.2. Annenin yaşı ile cinsel eğitim programı bilgi testi puanı arasındaki ilişki...	66
Tablo 4.3. Annelerin eğitim seviyesine ilişkin istatistikler	66
Tablo 4.4. Annelerin eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular	67
Tablo 4.5. Annelerin mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarına ilişkin bulgular	68
Tablo 4.6. Çocuk sayısına ilişkin istatistikler	68
Tablo 4.7. Çocuk sayısına göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular	69
Tablo 4.8. Anne-babanın birlikte yaşaması durumuna göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular	69
Tablo 4.9. Babanın yaşı ile cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki ilişki.....	70
Tablo 4.10. Babanın Eğitim Seviyesine ilişkin istatistikler	71

Tablo 4.11. Babanın eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular	71
Tablo 4.12. Babanın eğitim seviyesine ilişkin istatistikler	72
Tablo 4.13. Babanın mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular	72
Tablo 4.14. Algılanan ekonomik gelire göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular	73
Tablo 4.15. ‘Çocuğunuza cinsel eğitim verebildiğinizi düşünüyor musunuz?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular	74
Tablo 4.16. ‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu soruları normal karşılar mısınız?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular	75
Tablo 4.17. ‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sordukları soruları cevaplamada güçlük yaşıyor musunuz?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular	75
Tablo 4.18. ‘Daha önce çocuğunuzun cinsel gelişimiyle ilgili eğitici bir kitap, gazete, dergi vs.. okunuz mu?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular	76
Tablo 4.19. ‘Cinsel eğitimlerin verilmesi çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilir mi?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular	77
Tablo 4.20. ‘Cinsel eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin yeterli bilginizin olduğunu düşünüyor musunuz?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular	77
Tablo 4.21. ‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu bir soruya ne cevap vereceğinizi bilemediğiniz ya da olumsuz bir etki yaratacağını düşündüğünüz için sorduğu soruyu geçiştirdiğiniz oldu mu?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular	78
Tablo 4.22. Deney ve kontrol grubundaki annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının ön test ve son test açısından karşılaştırılması	79
Tablo 4.23. Deney grubundaki annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi verilerinin ön test ve son test puanlarına ilişkin bulgular	80

Tablo 4.24. Kontrol grubundaki annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi verilerinin ön test ve son test puanlarına ilişkin karşılaştırma	81
---	----

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Cinsel Eğitimde Uygulanan Yöntemler	23
--	----

KISALTMALAR DİZİNİ

AIDS	: Edinsel Bağışıklık Yetmezliği Sendromu
CEPBT	: Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi
CETAD	: Cinsel Eğitim Tedavi Ve Araştırma Derneği
CSÜS	: Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı
CYBE	: Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar
CYBH	: Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar
HIV	: İnsan Bağışıklık Yetmezlik Virüsü
İKGV	: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SIECUS	: Amerika Cinsel Bilgi Ve Eğitim Konseyi
TAPV	: Türkiye Aile Sağlığı Ve Planlaması Vakfı
WHO	: World Health Organisation

ÖZET

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ANNELERİNE YÖNELİK HAZIRLANAN CİNSEL GELİŞİM EĞİTİMİ PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNİN SINANMASI

Kayabaşı, Ebru

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tuğba SARI

Haziran- 2019, XV + 141 Sayfa

Bu araştırma ilkökul öğrenci annelerine yönelik hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğini sınamak ve ilkökul öğrenci annelerinin cinsel gelişim eğitimine ilişkin görüş ve bilgi düzeylerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiş ilişkisel ve deneysel iki çalışmadan oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketi ve Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi (CEPBT) kullanılmıştır.

Araştırmanın ilk bölümünde 115 ilkökul öğrenci annesinin cinsel eğitime ilişkin görüşleri ve Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testinin (CEPBT) demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği ya da ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın ikinci kısmı ise; araştırmacı tarafından geliştirilen Cinsel Eğitim Programının etkililiğini sınamak amacıyla 2X2'lik desene göre düzenlenmiştir. Bağımsız değişken olarak cinsel eğitim programı, bağımlı değişken olarak ise CEPBT ele alınmıştır. Ayrıca deney ve kontrol grubuna ait cinsel eğitime ilişkin görüş anketi yanıtlarının (ön test/son test) frekans değerleri verilmiştir.

Çalışma, 2018-2019 eğitim öğretim yılında bir devlet okulunda öğrenim gören ilkökul öğrencilerinin annelerinden oluşan 30 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini cinsel eğitime ilişkin görüş anketi ve CEPBT' nin uygulandığı (n=115) katılımcılardan grup ortalamasının altında kalanların deney (n = 15) ve kontrol (n=15) grubuna seçkisiz olarak kura yöntemiyle atanması yoluyla oluşturulmuştur. Ardından deney grubuna 8 oturumluk cinsel eğitim programı uygulanmış ve son test

uygulaması yapılmıştır. İlişkisel çalışma verileri analiz edildiğinde; ön test (n=115) verilerine göre araştırmaya katılan annelerin büyük bir kısmının (%69) çocuklarına cinsel eğitim veremediklerini belirttikleri ve %80'inin nasıl cinsel eğitim vereceklerine dair bilgilerinin olmadığını belirttikleri görülmüştür. Ayrıca çocuklarının cinsellikle ilgili sordukları soruları cevaplama da %69'unun güçlük yaşadığı görülmüştür. Araştırmanın ilk kısmından elde edilen diğer bir bulgu ise CEPBT puanları ile anne ve babanın yaşı arasında negatif yönde orta düzeyde olan ilişkidir. Aynı zamanda anne ve babanın eğitim seviyesi ile CEPBT puanları arasında istatistiki düzeyde anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğinin sınıandığı araştırmanın ikinci kısmında ise; cinsel eğitime ilişkin görüşlerin deney grubundaki katılımcılarda son testte pozitif yönde bir artış gösterdiği görülmüştür. CEPBT puanlarının ön test ve son test verilerinde deney ve kontrol grubu için anlamlı bir farklılık gözlenmezken, son testte deney grubunun lehine anlamlı farklılık görülmüştür. Bu farklılaşma uygulanan cinsel gelişim eğitimi programının etkili olduğunu göstermektedir. CEPBT puanlarının grup içi karşılaştırılmasında, deney grubunun ön test ve son test verilerinde son test lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bulgular alan yazın ışında ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Eğitim, Cinsel Gelişim, Cinsel Gelişim Eğitimi, Cinsel Sağlık Eğitimi

ABSTRACT

THE EFFECTIVENESS OF THE SEXUAL DEVELOPMENT TRAINING PROGRAM FOR THE MOTHERS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Kayabaşı, Ebru

Master Thesis

Department of Counseling Psychology and Guidance

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Tugba SARI

June- 2019, XV + 141 Pages

This research was conducted to test the effectiveness of target-oriented sexual development policy of primary school student mothers and to investigate the opinions and knowledge levels of primary school student mothers about sexual development education. Personal information form as a data collection tool, opinion survey on sexual education and Sexual Education Program Knowledge Test (SEPKT).

In the first part of the study, the opinions of 115 primary school mothers about sexual education and whether or not the Sexual Education Program Knowledge Test (SEPKT) differed or related to demographic variables were examined. The second part of the research; designed to test the effectiveness of the Sexual Education Program developed by the researcher. Sexual education program was used as independent variable and SEPKT was used as dependent variable. In addition, the frequency values of the opinion questionnaire responses (pretest / posttest) regarding sexual education of the experimental and control groups were given.

The study was conducted with 30 participants consisting of mothers of elementary school students attending a public school in the 2018-2019 academic year. The sample of the study was formed by randomly assigning the experimental group (n = 15) and control group (n = 15) to the experimental group (n = 15). Then, the 8-session sexual training program was applied to the experimental group and post-test was applied. When the relational study data is analyzed; According to the preliminary test (n = 115), it was seen that most of the mothers (69%) stated that they could not provide

sexual education to their children and 80% stated that they did not know how to give sexual education. In addition, 69% of children had difficulty in answering questions about sexuality. Another finding obtained from the first part of the study is the negative correlation between SEPKT scores and the age of the parents. At the same time, statistically significant differences were observed between the education level of the parents and SEPKT scores.

In the second part of the research, which tested the effectiveness of sexual development education program; views on sexual education were found to increase positively in the post-test among the participants in the experimental group. The pre-test and post-test data of the SEPKT scores did not show a significant difference for the experimental and control groups, whereas the post-test showed a significant difference in favor of the experimental group. This differentiation shows that the sexual development education program is effective. In the comparison of SEPKT scores within the group, a significant difference was found in favor of the post-test in the pre-test and post-test data of the experimental group. The findings were discussed in detail in the literature.

Keywords: Sexual Education, Sexual Development, Sexual Development Education, Sexual Health Education

I. BÖLÜM

1. Giriş

Giriş bölümünde; araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, araştırma soruları, hipotezler, varsayımları, sınırlılıkları ortaya konmakta ve tanımlara yer verilmektedir.

1.1. Problem Durumu

Geçmişten günümüze cinselliği konuşmak hiç kolay olmamıştır. İçinde bulunduğumuz yüzyılın geçmişten farkı ise; çok fazla uyarının olduğu hızla değişen dünyanın, cinsel eğitime daha fazla önem vermek zorunda olmasıdır. 21. yy da hala tabu sayılan cinselliğin çocuğun gelişimindeki önemi göz ardı edilemez (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004). Buradan hareketle Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) sağlığı ‘*Yalnızca hastalık ya da sakatlığın bulunmaması değil, aynı zamanda bedensel, ruhsal ve sosyal yönlerden tam bir iyilik hali*’ olarak tanımlaması ve Cinsel sağlığı; ‘*Cinsel yaşamın bedensel, ruhsal, sosyal ve zihinsel boyutlarda bir bütün olarak ele alınmasıyla kişilik, iletişim ve sevginin olumlu yönde zenginleştirilmesi ve güçlendirilmesi olarak*’ tanımlaması da çocuğun gelişim alanlarına bütüncül bir yaklaşımla bakmayı gerektirir (DSÖ'den aktaran: Bozdemir ve Özcan, 2011: 37). Her iki tanımdaki bütüncül yaklaşım çocuğun gelişim sürecinin uzun süreli olarak izlenebildiği okullarda öğrencilere sağlığı koruma bilincinin kazandırılması ve sağlıklı yaşama kültürünü benimsemelerini sağlayacak programlara ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesidir.

Sağlık hizmetlerinin kapsamına bakıldığında sadece sağlık sektörü tarafından yürütülmesi imkânsız bir kapsamı vardır. Bu hizmetin işlevsel hale getirilmesinde insanla ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla bir etkileşim ve iş birliği gerekmektedir. Çağdaş sağlık anlayışı kapsamında bu hizmetin bireylerin yaşamlarının büyük bir kısmını okullarda geçirdiği düşünülürse sağlığı koruma ve her alanda sağlıklı yaşam kültürünü

kazandırmada en önemli görev yine okullara düşmektedir (Soyluoğlu, 2003; Bulut, Nalbant ve Çokar, 2002).

Gelişim görevleri de doğumdan ölüme kadar devam eden gelişim dönemlerinin her birinde bireyin sosyal, fiziksel, psikolojik, bilişsel ve cinsel alanlarda kazanılması gereken tutum ve davranışlardır (Özyurt, 2010). Cinsellik de bireyin fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişiminin bir parçasıdır. Cinsel gelişimin adı her ne kadar en fazla ergenlik döneminde ifade edilen ve üzerinde durulan bir konu olsa da gelişim kavramının doğası gereği hayatın ilk yıllarından itibaren ortaya çıkan bir süreç olarak ifade edilmektedir. Örneğin, okul öncesi dönemde çocukların cinsel merak duygusu çok artmıştır kendi bedenlerini merak ederler ve kendi bedenini keşfe çıkar, bu keşif mastürbasyon deneyimini ortaya çıkarır. Tuvalet deneyimi ise her iki cinsiyetteki çocuklar içinde muhteşem bir etkinliktir. Sonrasında karşı cinsiyete ilişkin merak duygusu oluşur oyunlarında karşı cinsiyeti keşfetmeye yönelik davranışlar sergiler. Bireyin gelişiminden sorumlu olan ailesi çocuğun sergilediği bu davranışların çocuğun merakından olduğunun farkında olmalıdır (İnanç, Bilgin, ve Atıcı, 2004).

Ebeveynler çocuğun kendilerine yönelttiği soruları gelişim dönemine uygun bir şekilde nasıl cevaplayacağını bilmelidir. Çünkü cinsel eğitimin ilk başlanması gereken yer aile ortamıdır. Ebeveynler ve çocuklar arasında saygı ve sevgiye dayalı bir ilişki olduğunda çocuklar sağlıklı yetişirler, hayatının ilk yıllarından itibaren her türlü soruyu yöneltebildiği ebeveynlerine 3-4 yaşlarından itibaren cinsel gelişimiyle ilgili sorgulama ve keşifle ilgili sorular sorarlar. Ebeveynlerde bu sorulara doğru ve çocuğun gelişim dönemine uygun cevaplar vererek ve ihtiyacı oranında bilgi vererek yardımcı olmalıdır. Cinsel gelişim eğitimi evde başlanmalı ve okulda devam edilmelidir (Kulaksızoğlu, 2008). 3-4 yaşlarında cinsiyet ve cinsel merak duygusuyla tanışan çocuğun ilkökul çağı döneminde de cinsel deneyimlerde bir azalma görülmez. Araştırma bulgularına göre 6-7 yaşlarındaki erkek çocukların %83'ünün, kız çocuklarının ise 76'sının, hemcinsleriyle cinsel oyunlar oynadıkları bilinmektedir (Rice, 1997).

Evde ebeveynler tarafından başlayan cinsel gelişim eğitimi ilkökulda çocuğun nasıl ki bilişsel, sosyal, fiziksel gelişimini tamamlayıcı ders ve etkinliklerle destekleniyorsa cinsel gelişimi de yine aynı çerçevede desteklenmelidir. Milli Eğitim

Temel Kanunun genel amaçlarından ‘*Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek*’ (Binbaşıoğlu, 2009) maddesi de diğer gelişim alanları gibi her anlamda sağlıklı bir birey yetiştirmek gayesinde olan eğitim sistemimizde cinsel eğitimlerin olması gerektiğinin göstergesidir. Bu çerçevede de ülkemizde süreklilik arz etmese de bazı üniversitelerce ve bazı sivil toplum kuruluşları çeşitli çalışmalar yürütmüşlerdir (Gürsoy, Gençalp, 2010). ‘Değişim Genç Kızlığa Adım’ ve ‘Ergenlik Dönemi Değişim Projesi’ bu çalışmalar arasındadır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu tarafından cinsel eğitim verecek öğretmenlerin eğitimini temel alan ‘Ergenlerin Cinsel Sağlık Bilincinin Geliştirilmesi’ projesi bütüncül bakış açısıyla yürütülmüş önemli çalışmalardandır (Bulut, Nalbant ve Çokar, 2002). Fakat kapsamlı bir cinsel eğitim programı olmadığı için bu eğitimlerin uzun süreli sonuçlarını ölçen araştırmalara rastlanmamaktadır (Gürsoy, Gençalp, 2010). Ayrıca gerçekleştirilen bu projeler ve toplumsal yargılar cinselliğin ergenlik dönemi ile birlikte birdenbire ortaya çıktığını düşündürebilmektedir. Konuyla ilgili ergenlik öncesi alan yazına bakıldığında genellikle okulöncesi dönem ele alınırken (İldeş, 1990; Yelken 1996; Özuslu Açıkgoz, 1999; Konur, 2006; Eliküçük 2011) ilkökul çağına yönelik çalışma sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Ergenlik dönemi ise (Yıldız, 1990; Ergin, 1993; Başgöl, 1997; Öztürk, 2013; Kıran Yılmaz, 2011; Esen 2015) konuyla ilgili en çok çalışmanın yapıldığı dönem olarak dikkat çekmektedir. Fakat tüm gelişim alanlarında olduğu gibi cinsel gelişimde doğumla başlayan ve yaşamın her gelişim dönemini kapsayan bir süreçtir (Tuzcuoğlu, 2004; Kentler, 2008). Bu nedenle konuyla ilgili ilkökul çağı çocuklarına yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

İlkokul çağındaki çocukta cinsel ilginin yoğunluğu azalsa dahi tıpkı okul öncesi dönemdeki gibi cinsel konularda düşünceler üretmeye, deneyler yapmaya devam eder. Yedi yaşında ilkökula başlayan çocuk sosyal ilişkiler geliştirme, cinsel ilişki hakkında bilgi edinme başlar. Sekiz yaşından itibaren ise; vücudunun nasıl çalıştığı ve fizyolojisi hakkında araştırmalara, cinsel ilişki ile ilgili sorular sormaya yönelir. Dokuz yaşında aynı cinsiyetten arkadaşları ile cinsellik hakkında konuşma, vücudundaki üreme

organları ile ilgili sorular sorma, on yaşında ise; ön ergenlikten ergenliğe geçiş dönemini içeren cinsel davranışları fark etme, mastürbasyon yapma, cinsel davranışlar içeren oyunlar oynama gibi davranışlar görülür (Joint Agencies Child Abuse Team, 2006). İlkokul çağı çocuklarına ait bu gelişimsel özellikler bu dönemdeki çocuklara kapsamlı bir cinsel eğitim programı sunmanın ne denkli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Okullarda cinsel eğitim verilmesiyle ilgili beklentileri ölçen İncesu ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan araştırmada ülkemizdeki her bölgeden toplam 1537 katılımcıdan veri toplanmıştır. Bu katılımcıların %75'i okullarda cinsel eğitim verilmesini isterken, %25'i ise cinsel eğitim verilmesine gerek olmadığı cevabını vermişlerdir.

Bu çalışmanın da okullarda cinsel eğitim hizmeti sunmak adına örnek teşkil etmesi beklenmektedir. Araştırmanın sadece annelere yönelik yapılmasının nedeni ise, Dehan ve Fitzpatrick (1993) ebeveynler tarafından algılanan çocukların cinsel davranışları ve bilgileri konulu çalışmalarında, ebeveynlerin büyük bir kısmının cinsel konularda bilgi kaynağı olarak anneleri düşündükleri bulgusunu paylaşmalarıdır. Tuğrul ve Artan (2001) da araştırmalarında, çocuklara cinsel eğitimle ilgili bilgilerin hem kız (%93.5) hem erkek çocuklar (%86.2) için en yüksek oranda anneleri tarafından verildiğini bildirmektedir. Ayrıca hazırlanan cinsel eğitimlerin hedeflediği amaçlara ulaşmasını sağlayacak içeriklerden birisi olan, programın uygulanacağı toplumsal yapının özellikleri göz önüne alındığında da (SIECUS, 1996) erkek ebeveynlerin işte çalışma oranının daha yüksek olması kadın ebeveynlerin büyük bir kısmının ev hanımı olması, yani çocuklarıyla daha fazla zaman geçiren duygusal yakınlığı kurabilme ihtimalinin yüksek olması da çalışmanın sadece annelere yönelik gerçekleştirilmesine neden olmuştur.

Ana babalar cinsellikle ilgili konular hakkında çocuklarının ilk öğretmenleridir. Doğumla birlikte başta anne babadan ve yakın çevresinden aldığı mesajlar bireyin cinsellikle ilgili tutum ve davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Yaşamın ilk yıllarında oluşan tutum ve davranışların yaşamın ileri dönemlerine olan etkisi tartışma götürmez bir gerçektir (Tuğrul ve Artan, 2001). Bu sebeple insan hayatındaki en

fırtınalı dönem olarak bilinen, dürtüsel davranışlardaki ve risk alma davranışındaki artış nedeniyle cinsel konulardaki yanlış tutum ve davranışların olumsuz sonuçlarıyla en sık karşılaşılan ergenlik döneminde gence cinsel gelişimi ve cinsel sağlığı anlatmak için yapılan müdahale ve rehabilite çalışmaları geç kalınmış çalışmalar olabilir. Gelişim kavramının doğası gereği diğer gelişim alanları gibi cinsel gelişim de doğumdan itibaren ebeveynler tarafından dikkatle takip edilmesi ve doğru bilgi ve tutumların öğretilmesi gereken bir gelişim alanıdır.

Sonuç olarak yaşamının ilk yıllarında bedenini keşfetmekle başlayan cinsel merak hakkında anne ve babalardan doğru bilgi alamayan, toplumsal tabular nedeniyle soru sormayan, ergenlik dönemine gelindiğindeyse yine bu merakını formal bir ortam olan okullar aracılığıyla değil de sokaktan ya da medya ve internet gibi bilgi kirliliğinin yoğun olduğu informal ortamlardan karşılayan bireyin; yanlış ve eksik bilgi sahibi olmaları toplumsal anlamda sorunlar ortaya çıkartabilir (Shapiro, 2001).

Ülkemizdeki alan yazını incelendiğinde cinsel eğitim programlarının deneysel olarak sınındığı okul öncesi öğrencilerine yönelik (Özusu Açıköz, 1999), okulöncesi ebeveynlerine yönelik (Konur, 2006), ortaokul öğrencilerine yönelik (Öztürk, 2013), lise öğrencilerine yönelik (Esen, 2015) ve lise öğrencilerinin annelerine yönelik (Kıran Yılmaz, 2011) çalışmalar olduğu görülmektedir. Ancak ilkokul öğrencilerinin ebeveynlerine yönelik bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu araştırmada ilkokul öğrencilerinin annelerine yönelik olarak cinsel eğitim programı hazırlanmış ve etkililiği sınıştır. Ayrıca alan yazında ebeveynlerin okulöncesi dönemdeki çocukların cinsel gelişim ve eğitim konusundaki bilgi düzeylerini (Yelken, 1996) ve ergen çocuğa sahip ebeveynlerin cinsel eğitim hakkındaki bilgi düzeyleri ve görüşlerinin (Yıldız,1990) araştırıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Fakat ilkokul çocuğunun ebeveynlerine yönelik ya da ilkokul çocuğunun cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki görüşlerine yönelik bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışmada hazırlanan cinsel eğitim programının etkililiğinin sınıştırılmasının yanında annelerin cinsel eğitim hakkındaki görüşlerine ilişkin bilgiler de toplanmış ve annelerin cinsel eğitime ilişkin görüşleri ve bilgileri araştırılmıştır. Sunulan gerekçelerle, ergenlik dönemi öncesinde önleyici bir hizmet olarak ilkokul çağı çocuklarının annelerine

verilen bu hizmetin fırtınalı bir dönem olarak ifade edilen ergenlik dönemi öncesi ailelere bir yol haritası sunacağı düşünülmektedir.

1.2. Amaç

Bu araştırma ilkökul öğrenci annelerine yönelik hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programın etkililiğini sınamak ve ilkökul öğrenci annelerinin cinsel eğitime ilişkin görüş ve bilgi düzeylerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1.3. Araştırma Soruları

1. Korelatif çalışmaya ilişkin araştırma soruları:

a) İlkokul öğrencilerinin annelerinin cinsel eğitime ilişkin görüşleri (cinsel eğitime ilişkin görüş anketine verdikleri yanıtlar çerçevesinde) nasıldır?

b) İlkokul öğrencilerinin annelerinin Cinsel Eğitim Bilgi Testi (CEPBT) puanları demografik değişkenlere göre (yaş, eğitim seviyesi, meslek, algılanan ekonomik gelir, çocuk sayısı, anne ve babanın birlikte/ayrı yaşama durumu) anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?

2. Deneysel çalışmaya ilişkin araştırma soruları

a) Deneysel ve Kontrol gruplarında bulunan annelerin program sonrasında alınan cinsel eğitime ilişkin görüş anketi yanıtları farklılık göstermekte midir?

b) Deneysel ve Kontrol gruplarındaki annelerin CEPBT ön-test puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?

c) Deneysel ve Kontrol gruplarındaki annelerin CEPBT son-test puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?

d) Deneysel grubundaki annelerin CEPBT puanları ön-test ve son-test açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

e) Kontrol grubunun CEPBT puanları ön-test ve son-test açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.4. Hipotezler

Bu bölümde deneysel çalışmaya ilişkin araştırma hipotezleri verilmektedir.

a) Deneş ve Kontrol gruplarında bulunan annelerin program sonrasında cinsel eğitime ilişkin görüş anketi yanıtlarındaki farklılık deney grubundaki annelerde daha olumludur.

b) Deneş grubu ile kontrol grubundaki annelerin CEPBT ön test sonuçları arasında anlamlı bir farklılık yoktur, son testte ise deney grubunun anket puanları kontrol grubunun puanlarından anlamlı düzeyde farklıdır.

c) Deneş grubundaki annelerin CEPBT ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

d) Kontrol grubundaki annelerin CEPBT düzeyleri ön test-son test puanları açısından karşılaştırıldığında bu ölçümler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.

1.5. Önem

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun genel amaçlarından birisi '*Beden, zihin, ahlak, ruh ve duşgu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek*' şeklinde ifade edilmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu: 5101). İlkokul öğrenci annelerine uygulanacak bu çalışmanın Milli Eğitim Temel Kanununun amaçlarına da hizmet edeceği düşünülmektedir. Ayrıca, ülkemizde bir tabu haline gelen konuşulmaktan kaçınılan, sokaklarda öğrenilen cinselliğın yanlış ve eksik bilgilerle dolu oluşu, cinsel gelişimin diğer gelişim alanları gibi gayet tabi bir şekilde okullarda doğru bilgi ve tutum geliştirmeye yardımcı olacağına dair yüksek inanç ve ihtiyaç bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Cinsel eğitimin güvenilir kaynaklardan çocuğa ulaştırılması ve içinde bulunduğu gelişim dönemlerine uygun olarak başta cinsel eğitim verme konusunda en uygun kaynak olan anneler tarafından verilmesi ve annelerin bu sorumluluğu alması gerekmektedir (Dehan ve Fitzpatrick, 1993).

Ülkemizde cinsel eğitim hala bir tabu olarak görülmesi nedeniyle ebeveynler tarafından ilkököl çağındaki çocuklarla tartışılmıyor olabilir. Bu nedenle cinsel eğitim

ve cinsel davranışlar yok sayılarak, cinsel eğitim günah, ayıp, utanılacak ve sıkıcı bir konu olarak algılanıyor olabilir. Fakat pek çok cinsel eğitim araştırması konuyla ilgili ebeveyn ve öğrenci eğitimlerinin cinsel eğitim hakkındaki bilgi seviyesini artırdığını ve olumlu davranış ya da tutum kazandırdığını bildirmektedir (Açıkgöz,1999; Main ve ark, 2002; Çok, 2003; Zaitseev ve ark., 2003; Selçuk, 2006; Güler ve Yöndem 2007; Kaya, Serin ve Genç, 2007; Erbil, Orak, Bektaş ve M. Birkök, 2010; Pınar ve Taşkın, 2011; Öztürk, 2013).

Çalışmayı önemli kılan diğer bir yan ise: Göçgeldi ve diğerlerinin 2007 yılında ebeveynlerin çocuklara cinsel eğitim verebilmelerinin konuyla ilgili bilgi sahibi olmayla ilişkili olduğunu bildirmeleridir. Weaver ve ark. (2002) New Brunswick eyaletindeki 4200'den fazla ebeveynin okul merkezli cinsel eğitime yönelik tutumlarını incelemiştir. Çalışmada ankete katılanların %94'ü okullarda cinsel eğitimlerin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Çalışmanın en dikkat çekici yanı ise; ebeveynlerin çocuklarına cinsel eğitim vermeyi istemelerine rağmen, ya çok az ya da hiç cinsel eğitim veremedikleri bulgusudur. Yani günümüz dünyasında ebeveynler çocuklarına cinsel eğitim vermeleri gerektiğinin farkında olmalarına rağmen bilgi eksikliği, yanlış bilgi verme kaygısı gibi çeşitli nedenlerle çocuklarına cinsel eğitimi yeterince verememektedirler. Bu çalışma gibi ebeveynlere yönelik cinsel gelişim eğitimi programları ile bu eksikliğin giderileceği düşünülmektedir.

Cinsel gelişim eğitimi programlarının gelişimin ayrılmaz bir parçası olduğu ve her yaşta bireye ulaştırılması gerektiği, ebeveynlerin çocuklarının ilk cinsel eğitimcileri olduklarını bilerek bu sorumlulukta hareket etmeleri gerektiği oldukça önemlidir. Ebeveynler tarafından başlayan cinsel eğitimin okulöncesi dönemden itibaren formal eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin gelişim süreçleriyle uyumlu şekilde kapsamlı cinsel eğitim programları ile eğitimin her kademesinde sunulması gerekir.

Pek çok gelişmiş ülkede eğitim sisteminin içerisine entegre olmuş olan bu konu hakkında yapılan pek çok araştırma, benzer şekilde ülkemizdeki gerekliliğini ve önemini de ortaya koymaktadır. Konuyla ilgili ilkökul öğrencilerinin anneleriyle ilgili herhangi bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Tüm bu gerekçelerle çalışmanın literatüre

büyük katkı sağlayacağı ve diğer çalışmalara hatta ülkemiz eğitim politikalarında yer alması gereken bu konunun eğitim sistemine de kaynaklık edebileceği beklenmektedir.

1.6. Varsayımlar

1. Çalışmada kullanılan ölçme araçlarını katılımcıların içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.
2. Araştırmadaki katılımcıların çalışma grubunun evreni temsil edeceği varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

Bulgular yorumlanırken araştırmanın sınırlılıkları da göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmanın örnekleme bir devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerin anneleri olan program öncesinde ön test kapsamında 115 ve cinsel eğitim programının sınırlılığı 30 katılımcıyla sınırlıdır. Araştırma 2018-2019 Eğitim öğretim yılıyla sınırlıdır. Kırsal bölgede bir köy okulunda cinsel eğitim çalışıldığı için katılımcıların kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilmeleri amacıyla çalışma sadece annelerle sınırlı tutulmuştur. Gelecekte farklı örneklem ve daha geniş örneklemle çalışmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Çalışma bulguları ise sadece benzer örneklem gruplarına genellenebilir. Cinsel eğitim programı ilköğretim öğrencilerinin gelişim düzeyine uygun olarak hazırlanmıştır ve çalışma uzmanlarca hazırlanan 8 haftalık bu program ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Cinsellik: Cinsel duyguların geliştiği ve yansıtıldığı psikososyal alan (Steinberg, 2007).

Cinsel Sağlık: DSÖ cinsel sağlığı: '*Cinsel yaşamın bedensel, ruhsal, sosyal ve zihinsel boyutlarda bir bütün olarak ele alınmasıyla kişilik, iletişim ve sevginin olumlu yönde zenginleştirilmesi ve güçlendirilmesi olarak*' tanımlamaktadır (DSÖ'den aktaran: Bozdemir ve Özcan, 2011: 37). Ekşi ise (1990) Bireyin kendi ve içinde yaşadığı

toplumun değer yargılarına uygun şekilde cinsellikten zevk alabilme kapasitesi, yanlış inanış ve korkulardan arınma, cinsel ve üreme fonksiyonlarına zarar veren bozukluk, hastalık ve sakatlıkların olmaması olarak tanımlanmaktadır.

Cinsel Eğitim: İnsanın cinsel büyümesi ve bu büyümeye karşı sağlıklı bir tavır takınması, cinsel problemlere karşı donanım kazanması ve problemlerin üstesinden gelebilmesi için oluşturulmuş programlardır (Acun ve ark., 1992).

Cinsel Gelişim: Doğumla başlayıp sürekli gelişim gösteren bu süreçte çocuğun cinsel gelişimi doğumdan önceki cinsel davranışlar ile doğumun hemen ardından başlar ve araştırmalarla çocukların cinsel ilgi ve eylemlerinin erken yaşlardan itibaren ortaya koyulduğu belirtilmektedir (Jersild, 1959).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Alan Yazın

Bu bölümde öncelikle cinsel eğitim hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Daha sonra cinsel eğitim ile ilgili yurt dışında ve yurt içinde yapılan çalışmalar sunulmuştur.

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Cinsellik

Cinsellik insan doğasının ve gelişiminin ayrılmaz bir parçası olması sebebiyle, tarihide insanlık kadar eski olan bir kavramdır. İlk etapta hayvanlara benzeyen doğal tek eşlilik söz konusuysen, toplumsal yaşamın oluşmasıyla bir kadının birden fazla erkekle evli olması olarak ifade edilen poliandri dönemi, tarıma dayalı toplumsal yapının ortaya çıkmasının ardından ise tek eşlilik dönemi söz konudur. Yontma taş devrine gelindiğinde kadın bireylerin cinsellik için rızasının ve belli birleşme dönemlerinin önemli olduğu belirtilmektedir. O döneme ait birleşmeyle ilgili resimlerde dikkat çeken bir ayrıntı ise kadına yönelik aşırı sevgi, hatta tapınmanın varlığıdır. Üst Yontma Taş Devri resimlerine gelindiğinde ise kadının rolünün erkeğin avladığını pişirmek, bitki ve kök toplamak olduğu dikkat çekmektedir. İlkçağın ilk çeyreğinde tiyatro yalnızca erkeklere has bir eğlence iken; kadınlar yalnızca seyircilerin ve diğer oyuncuların cinsel oyuna katıldıkları özel gösterilerde bulunabiliyorlardı (Moralli Daninos, 1974).

16. yüzyıla gelindiğinde cinsellik ve cinsel davranışlar açık bir şekilde sergilenmekteydi, hatta seks oyunları ve mastürbasyon toplum tarafından hoş karşılanılmaktaydı. İlerleyen zamanlarda ise toplumsal hayattaki ilerlemelere bağlı olarak gizlilik ve günahkârlık boyutları ön plana çıkmaya başlamıştır. 17 ve 18. Yüzyıllarda egemen olan Calvinci görüş cinsel istek ve evlilik dışı ilişkileri günah olarak yorumlamaktaydı, kadınlar ve çocuklar cinsellikten uzak tutulmalıydı. 20. yüzyılda ailenin yapısı kadının toplumsal rollerindeki değişmeye bağlı olarak farklılaştı ve

çocukların cinsellikle ilgi soru sormaları ve keşifleri hoş görülmeye başlandı. 1950’lerde çocukların cinsellikle ilgili merakları anne babalarca normalleşse de erkek cinsel organı ‘penis’ ismiyle zikredilmeye başlanmasına karşın kızların cinsel organı ‘vajina’ olarak adlandırılmaktan henüz kaçınılmaktaydı (Yelken, 1996).

20. yüzyılda genel olarak çocukların cinselliği kabul edilmiş; cinselliğe karşı korunmaya muhtaç oluşu görüşü devam etmiştir. Günümüzde de bu görüş etkisiyle bazı gelişmiş ülkelerde mevcut cinsel eğitim programlarında güvenli cinsellik hakkında çocuklara bilgilendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca günümüzde erken yaşlarda başlanan cinsel eğitimlerin, yetişkinlikte daha sağlıklı bir cinsel yaşamın oluşmasına katkı sunacağı kabul edilmektedir (Yelken, 1996). Bugüne gelindiğinde ise; her insanın cinsel bir yönü, cinsel arzuları ve cinsellikle ilgili değerlendirmeleri vardır. Her gelişim basamağında ise cinsel duygular, davranışlar ve sorunlar kişinin mutluluğunu, sağlığını ve başarısını etkiler. Cinsellik insanlık tarihi kadar eski ve bu kadar önemli olmasına rağmen henüz cinsel eğitime gereken önemin ülkemizde verildiği söylenemez (Taşçı, 2010).

2.1.2. Cinsellik ile ilgili tanımlar

Steinberg (2007) cinselliği cinsel duyguların geliştiği ve yansıtıldığı psikososyal bir alan olarak ifade etmektedir. Birçok araştırmacı tarafından ifade edilen cinsellik tanımlarının odak noktası ise kavramın yalnızca fizyolojik gelişimle ilgili bir kavram olmayıp içerisinde zihinsel ve duygusal gelişimi de içermesidir. *Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO-World Health Organisation) tanımına göre de; “Cinsellik, fiziksel, duygusal, entellektüel ve sosyal yönlerin kişiliği, iletişimi ve aşkı zenginleştirici etkilerinin bileşiminden oluşur. Herkesin cinsel bilgilere ulaşma ve cinsel ilişkiyi zevk için ya da üreme amacıyla yaşama hakkı vardır. Cinsel bir varlık olarak insanın sadece bedensel değil; duygusal, düşünsel ve toplumsal bütünlüğünü sağlayan, kişilik gelişimi, iletişim ve sevginin paylaşımını olumlu yönde zenginleştiren ve arttıran sağlıklılık hali”* şeklinde ifade edilmektedir (DSÖ’den aktaran: Bozdemir ve Özcan, 2011: 37).

Cinsiyet: İnsanların erkek ya da kadın olarak özellikleridir (Santrock, 2014).

Üreme: Canlıların nesillerinin devamı için kendilerine benzer yavrular dünyaya getirmesine denir (Başgöl, 2011).

Cinsel kimlik: Bireylerin iç dünyalarında kendilerini nasıl tanımladıklarıdır. Kadın veya erkek olmakla sahip olduğu kişisel ve özel kimliktir (Bozdemir ve Özcan, 2011).

Cinsel yönelim: Kişinin duygu, düşünce ve davranışsal olarak cinsel çekim duyduğu cinsiyete göre tanımlanmasıdır. Bu tanımlamaları Bozdemir ve Özcan (2011) aşağıdaki şekilde belirtmektedirler.

- *Heteroseksüel olmak:* Bireyin diğer cinse cinsel ilgi duyması,
- *Biseksüel olmak:* Bireyin her iki cinse cinsel ilgi duyması,
- *Homoseksüel olmak:* Bireyin kendisiyle aynı cinse cinsel ilgi duyması,
- *Travesti olma:* Karşı cinse ait giyim ve davranışlarda bulunmaktan hoşlanmak ve
- *Transseksüel olmak:* Duygusal ve fiziksel olarak karşı cinsiyete sahip olması gerektiğine inanmaktır.

Cinsel eğitim: İnsanın cinsel büyümesi ve bu büyümeye karşı sağlıklı bir tavır takınması, cinsel problemlere karşı donanım kazanması ve problemlerin üstesinden gelebilmesi için oluşturulmuş programlardır (Acun ve ark., 1992).

Cinsel gelişim: Doğumla başlayıp sürekli gelişim gösteren bu süreçte çocuğun cinsel gelişimi doğumdan önceki cinsel davranışlar ile doğumun hemen ardından başlar ve araştırmalarla çocukların cinsel ilgi ve eylemlerinin erken yaşlardan itibaren ortaya koyulduğu belirtilmektedir (Jersild, 1959).

Cinsel davranışlar: Birleşmeyi içermeyen davranışları (öpüşme, memelere ve genital bölgeye dokunma) kapsamaktadır. Bu davranışlar cinsel ilişki öncesi meydana gelen ilişki biçimleri olarak tanımlanmaktadır (Smith ve Udry, 1985).

2.1.3. Cinsel eğitim

Günümüz dünyasındaki mevcut problemler göz önüne alındığında toplumsal yaşam kalitemizin artırılması için cinsel eğitim konusunda ciddi adımlar atılması gerekmektedir. Cinsel eğitim tanımı ise toplumların değer yargıları, örf adet, tutum gibi özellikleri çerçevesinde kavramı anlamlandırma süreçlerine etki etmektedir. Cinsel eğitim, gelişim kavramının doğası gereği yaşamın tamamını kapsamına rağmen çeşitli sebeplerle informal biçimlerde sokakta öğrenilen bir süreç olagelmıştır. Cinsel yolla bulaşan hastalıkların dikkat çekici bir biçimde artmasıyla birlikte formal ortamlarda bilhassa okullarda bu eğitimlerin verilmesine yönelik fikirler ortaya çıkmıştır. Cinsel eğitim; bireyin duygusal, fiziksel ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, diğer bireylere saygılı bir bakış açısıyla bakabilmesi olumlu davranış biçimi ve değer yargıları geliştirme eğitimidir (Bayhan ve Artan, 2004: 262).

Çok (2003) cinsel eğitim kavramının cinsellik eğitimi kavramına dönüşmeye başlamasına dikkat çekerek cinsel konuların eğitime daha fazla yer verdiği ve disiplinler arası bir çalışma gerektiğinden bahsetmektedir. Kavramın içeriğine bakıldığında sorumluluk alma ve karar verme gibi kişisel becerileri ayrıca sağlıklı iletişim becerilerinin geliştirilmesini, cinsel sağlık ve cinsellik konularını içerdiği belirtilmektedir. Cinsel sağlık ise fiziksel, ruhsal ve sosyal anlamda iyilik hali olarak ifade edilmektedir. Cinsel açıdan sağlıklı bireylere haliyle topluma ulaşabilmek için ise cinsellikle ilgili gereken bilgileri öğrenme, olumlu duygu ve davranışları kazanma çabalarının tümünü cinsel eğitim olarak ifade etmektedir (Taşçı 2002: 26).

Cinsel eğitim uygulamalarının özünü oluşturan değerler şu şekilde ifade edilmiştir:

- Cinsellik tüm insanlara özgüdür ve yaşamın doğal, sağlıklı bir parçasıdır.
- Çocukların cinsiyetleri gözetilmeden sevimli ve özenle bakılmalıdır.
- Her birey özel ve değerlidir.
- Cinselliğin fiziksel, ahlaki, psikolojik ve toplumsal boyutları vardır.
- Bireyler cinsel kararlarının bir sonucu olduğunu bilirler.
- Bireylerin cinsel seçimler yapma hakkı ve sorumluluğu vardır.
- Cinsel yaşamda zorlama ve istismar olmamalıdır.
- Ebeveynler çocuklarının ilk cinsel eğitimcileridir.

- Toplumda var olan cinsellikle ilgili farklı değerlere ve inançlara saygı duyulmalıdır.
- Cinsellik ile ilgili olumsuz sonuçların (CYBH, erken gebelik...) önlenmesinde önemli bir yöntemdir.
- Bireylerin sağlık bakım hizmetleri hakkında bilgi almaya ihtiyaçları vardır (SIECUS, 1996).

Yukarıda listelenen cinsel eğitiminin temelini oluşturan değerler göz önüne alındığında Türkiye Milli Eğitim Temel Kanununun genel amaçlarında yer alan beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından sağlıklı bireyler, ayrıca diğer insanların haklarına saygılı, diğer insanlara karşı sorumluluk duyan, değer veren bireyler yetiştirmekle örtüştüğü görülmektedir.

2.1.4. Cinsel eğitimin amaçları ve içeriği

Sağlıklı bir nesil ve toplum hedefinde olunan günümüzde, cinsel eğitimin yegâne amacı da cinsel sağlığın geliştirilmesidir. Bu amaçla bireylerin cinsel davranışlarında özgüven, kendisine ve diğer bireylere karşı saygılı olma, istismardan uzak olma, cinsel yaşamdan memnun olma ve planlı anne-baba olma gibi pozitif sonuçlar elde edilebilmesini sağlamaktır (CETAD, 2006:52).

Kanada Cinsel Sağlık Eğitimi Rehberinde cinsel eğitimin amacının bireylerin cinsel davranışlarının olumlu şekilde ilerlemesi ve olumsuz sonuçların bertaraf edilmesi şeklinde açıklanmaktadır. Burada belirtilen olumsuz sonuçlar CYBH, istenmeyen hamilelikler, cinsel zorlamalar; olumlu sonuçlar ise bireyin kendisine ve diğer bireylere saygılı olması, cinsel yaşamdan hoşnut olarak diğer bireyleri cinsel yaşantıya zorlamaması, planlanmış ebeveynlik olarak belirtilmektedir. Ayrıca Cinsel Eğitim Programının dört temel amacına değinilmektedir. Bu amaçlar:

1. Bilgi: Büyüme, gelişme, anatomi, fizyoloji, mastürbasyon, hamilelik, doğum, cinsel eğilim, CYBH gibi teknik konular hakkında bilgiler sağlamak.

2. Tutum ve Değerler: Toplumsal anlamda cinselliğe ilişkin fikrin anlaşılması, kendi değerlerini geliştirmeleri, gençlerin aile ve kendilerine yönelik sorumluluklarını anlayarak cinsel tutumlarını açığa çıkarmalarını, sorgulamalarını ve değerlendirmelerini sağlamak.
3. İlişkiler: İletişim, karar verme, baskılara karşı koyma ve olumlu ilişkiler geliştirmesine yardımcı olmak.
4. Sorumluluk: Cinsel davranışlarla ilgili sorumlulukları kabul ederek yerine getirmeyi amaçlamaktadır (SIECUS, 1996).

İngiltere’de Aile Planlaması Kurumu Cinsel Eğitimin amaçlarını şu şekilde ifade etmektedir: Organ ve ikincil seks özellikleri bilgisi, üreme, birleşme, gebelik, doğum ve doğum kontrolü, CYBH’lar, ebeveynlik ve evlilik hakkında bilgi edinilmesi şeklindedir. Cinsel eğitimin ardından ise bireylerde; cinsellik hakkında esnek ve nesnel tutumlar geliştirmeleri, cinsellikleri ve bireysel ilişkileri ile ilgili iç görü kazanmaları, cinselliklerindeki geniş rol repertuvarlarını (eş, ebeveyn, sorumlu yurttaş...) fark etmeleri, yaşadıkları sosyal toplumun sosyal beklentilerini anlamaları gibi hedeflere ulaşmaları amaçlanmaktadır (d’Ardenne 1996’dan akt: Sungur, 1998).

Cinsel eğitim programının kapsamında yukarıda belirttiğimiz amaçlara ulaşılmasını sağlayacak bir içerikten de bahsedilmektedir. Etkili bir cinsel eğitim programının içeriğinde insan gelişimi, ilişkiler, cinsel davranış, cinsel sağlık, toplum ve kültür yer almalıdır. Hazırlanan programının uygulanacak kişilerin gelişim düzeylerine ve yaşadıkları toplumsal yapıya uygunluğun da önemli olduğu belirtilmektedir (SIECUS,1996).

Cinsel eğitiminin temel amacı, insan üremesi ve doğum kontrol yöntemleri hakkında bilgiler vermektense zamanla giderek daha fazla bilgi içermeye doğru bir yol almıştır. Bir zamanlar sadece ailenin içinde verildiğine inanılan cinsel eğitiminin sorumluluğu artık kısmen okula geçmiştir (Zelnik ve Kim, 1982). Cinsel eğitimle ilgili ilkökul programları nadir görünmektedir, ancak ergenlik eğitimi pek çok beşinci ve altıncı sınıfta verilmektedir. Ortaokul programları, ergenliğe, üremeye ve yaşlanmaya odaklanır. Lise kapsamı daha kapsayıcıdır: Tüm programların dörtte üçü aile planlaması, doğum kontrol yöntemleri ve kürtaja odaklanırken bazılarında ise konu

olarak mastürbasyon ve eşcinsellik de yer almaktadır (Hofferth ve Hayes, 1987; Orr, 1982). Cinsel eğitimlerin verilmesiyle birlikte özellikle genç ergenlerde cinsel eğitim programının ardından üreme ile ilgili bilgi düzeylerinde artışlar görülmektedir. Daha önemli görülen ise bu programların gençlerin davranışlarından vazgeçirip geçirmeyeceğidir. Yani verilen cinsel eğitimlerin erken cinselliği teşvik edeceğine dair korkulardır; fakat bu korkuların yersiz olduğu bilinmektedir (Zelnik ve Kim, 1982).

1987'de, ABD'de Ulusal Erken Çocuk Doğurma Bilim Akademisi Panelinde, ergenler arasında istenmeyen hamilelik oranının ve sıklığının azaltılmasını tavsiye edilmiştir. Önerilen programlarda ise; çocukların yaşam seçeneklerini (okul performansı, rol modelleri ve iş olanakları) geliştirmek, cinsel başlangıcı geciktirmek ve cinsel başlangıçtan sonra doğum kontrolünü teşvik etmek gibi öneriler getirilmiştir. Panel, cinsel eğitimin doğum kontrol yöntemleri, karar verme ve atılganlık eğitimi; tıbbi ve toplum hizmetlerinin bütünleştirici, sürekli hizmetler sunmak için birlikte çalıştığını; medyanın cinsiyeti yüceltmekten kaçınması medyanın kontraseptif (doğum kontrolü) reklamları teşvik etmek için teşvik edilmesi ve daha fazla okul temelli kliniklerin tasarlanması ve değerlendirilmesi gibi politikalar da önermiştir (Hayes, 1987).

2.1.5. Cinsel eğitimsizliğin ortaya çıkardığı sorunlar

Cinsel eğitimsizliğin yol açtığı sorunlara bakıldığında; çocukların ve gençlerin sevgi, saygı, güven ve hoşgörü duygularının yeterince gelişmediği, cinsellikte duygu ve davranış bozukluğu ihtimalinin artabileceği ifade ediyor. Ayrıca; uygun olmayan cinsel faaliyetler sonucunda cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen hamilelikler, kürtaj ve sahipsiz çocuk oranlarında artışlar oluşabilir. Zayıflayan aile bağları nedeniyle çocuk yetiştirmede aksamalar ve çocukların cinsel tehlikeler karşısında kontrolsüz ve korumasız kalma riskinin ortaya çıkabileceği bildirilmektedir. Cinsel duyguların sürüklediği arkadaş ortamlarında zararlı maddelerin kullanımı ve suç oranlarının artabileceği de ifade edilmektedir. Cinsel sorunların artmasına bağlı olarak evlilik ilişkilerinin zayıflayabileceği, boşanma ve geçimsizliklerin, evlilik dışı ilişkilerin artacağı, diğer bireylerin cinsel haklarına saygının azalacağı cinsel arzuları baskılayamama sonucu cinsel suçlarda artışların olabileceği gibi toplumsal yaşamı derinden etkileyebilecek sorunlardan bahsedilmektedir (Taşçı, 2002:27).

Bahsedilen bu sorunlarla ilgili dünya çapında yapılan araştırmalarda Taşçı'yı (2002) destekler niteliktedir. Örneğin Bleakley ve arkadaşlarının (2009) yaptığı bir çalışmada ergenlerin cinsellik hakkında güvenilir bilgi kaynaklarından bilgi edinmeleriyle cinsel ilişkiyi erteleme düşünceleri arasında bir ilişki bulunurken, informal ortamlardan (arkadaş, kuzen vs...) bilgi edinenlerin erken cinsel ilişkide bulunma olasılığının arttığı bulunmuştur. Ülkemizde de 2015 yılında ilköğretim 6. Sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen cinsel eğitim programında öğrencilerin cinsel eğitim konularındaki bilgi düzeylerinde artış bunun yanı sıra cinsel sorunları önlemede önemli olan hayır diyebilme ve karar verme becerilerinde, arkadaş ilişkilerinde ve romantik ilişkilerde etkili iletişim, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ve toplumsal cinsiyet konularına yönelik tutumlarda olumlu bir değişim saptanmıştır (Öztürk, Siyez, 2015). Bu araştırmalara benzer şekilde gerçekleştirilen cinsel eğitimlerin bulguları ilgili araştırmalar kısmında ayrıntılı şekilde verilmektedir.

2.1.6. Cinsel yönden sağlıklı kişinin özellikleri

- Sevme, sevgisini gösterme ve sevgi gösterilerini anlayabilme becerisine sahiptir.
- Saygı, güven, hoşgörü duygularına sahip olup, davranışlarına yansıtabilmiştir.
- Kendisine ve diğer bireylere karşı olan sorumluluklarını bilerek, sorumluluklarını yerine getirmeye dikkat eder.
- Cinsel arzularını uygun şekilde gidermeyi ve gerektiğinde baskılamayı bilir.
- Cinsiyetlerin bedensel yapı ve özelliklerini bilir.
- Cinsellikle ilgili sorunlarını nasıl çözmesi gerektiğinin bilincindedir.
- Önlem ve tedbirler alarak cinsellikle ilgili tehlikelerden korunur (Taşçı, 2010: 26).

The Sexuality Information and Education Council of the United States (SEICUS)'de cinsel yönden sağlıklı kişilerin kendi vücutlarının değerini bilen, her iki cinsiyet ile sağlıklı ilişkiler kuran, aşk ve özel davranışları uygun yollarla yapan, yaşam boyu cinsellikten hoşlanan ve açık olan, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan kaçınan, cinsel istismardan korunan, kendi kendine göğüs ve testis muayenesi yapan,

oluşabilecek problemleri erken dönemde tanımlayan gibi bir dizi özellik sıralamaktadır (SEICUS, 2007).

2.1.7. Cinsel yönden sağlıklı toplumun özellikleri

Pan American Health Organization (PAHO) (2001) ve Taşçı (2010) ya göre cinsel yönden sağlıklı kişilik özelliklerinin yanında cinsel yönden sağlıklı toplumların da bir takım özellikleri vardır. Bu özellikler:

- Sağlıklı cinsel duygularla yetişen bireyler, enerjilerini cinsel tatmin arayışları yerine; gelişmek, ilerlemek ve üretmek için harcarlar.
- Sevgi, saygı ve hoşgörü duygulara sahip kendilerine ve çocuklarına karşı sorumluluklarını bilen sağlıklı bir aile yapısı mevcuttur.
- Cinsel ihtiyaçlarını aile ortamı içerisinde uygun değerler çerçevesinde karşılayan bireyler vardır (Taşçı, 2010: 26).

Pan American Health Organization'a (PAHO) (2001) göre ise cinsel sağlığı koruyan toplumlarda siyasi söz verimi yani devletin cinsel sağlığı bir insan hakkı olarak kabul etmesi ve cinsel sağlığı geliştirme sorumluluğunu sahiplenmesi; açık politika yani, kurumların cinsel sağlığı geliştirmek için kamu politikaları uygulaması; mevzuatlarla yani yasalarla cinsel sağlığı korumak adına yasal düzenlemeler geliştirilmesi, istismardan korunma sağlanması; iyi eğitim yani kişilere hayatları boyunca yaşına uygun kapsamlı cinsel eğitim sağlanması şeklindedir. Tüm bu kapsamda kişilere konuyla ilgili eğitim, klinik, halk sağlığı gibi yeterli alt yapıyı da sağlayan toplumlardır. Bu alt yapı cinsel sağlıkta uzmanlaşacak personelin eğitim programlarını da kapsamalıdır. Ayrıca konuyla ilgili çeşitli araştırmalar desteklenerek cinsel sağlık sorunlarının çözümüne katkı yapılmalıdır. Cinsel sağlığın korunmasında toplumlar açık kültür özellikleriyle de sağlık sorunlarında medyanın tutumu ve ciddi cinsel sağlık tehditleri konusunda kamu sağlığı mesajlarını vermektedirler.

Sunulan cinsel bilgiler doğrultusunda cinselliğe ilginin artacağı ve cinsel denemelere girecekleri yönünde bir inanış vardır (Zastrow ve Kirst-Ashman, 1990). Bu inanış cinsel eğitim programlarının yaygınlaşmasının önünde bir engel teşkil

etmektedir. Bu inanışın tersine bireylerin cinsel bilgi düzeyleri arttıkça cinsel ilişki deneyiminin ertelendiğini ortaya koyan çalışmalar vardır (Bleakley ve arkadaşları, 2009; Öztürk ve Siyez, 2015).

Cinsellikle ilgili konularda ebeveynleriyle konuşamayan ve okullarda cinsel eğitim programına katılmayan öğrencilerin yani informal yollarla cinsel konularda bilgi sahibi olan bireylerin cinsel ve üreme sağlığıyla ilgili yaşadıkları sorunların en önemli nedeni formal cinsel eğitim programlarından geçmemiş olmalarıdır (Sezgin ve Akın, 1998).

2.1.8. Cinsel eğitimin yararları

- Çocuk hem kendi bedenine hem de diğer cinsiyetteki bireyin bedenine saygı duymayı öğrendiği için gelecek yaşantısında kendi cinsiyeti ve diğer cinsiyetteki bireylerle sağlıklı ilişkiler geliştirecektir.
- Çocuk kendi bedenini tanıdıkça, özgüveni de artacaktır.
- Erken yaşlarda cinsel gelişim hakkında bilgi sahibi olduğu için bedenine karşı sorumluluk hissederek, cinsel sağlığına özen gösterecektir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004).

Schewe ve O'Donohue'nun (1993) belirttiği gibi; tecavüz önlemesinin gözden geçirilmesi ile ilgili çalışmalarda bu programların tecavüzden kaçınma konusuna odaklandığı ve doğrudan veya dolaylı olarak mağduriyet suçlaması olabileceği gibi yönleri vurguladığı için ayrıca potansiyel failer olarak erkekler ve potansiyel kurbanlar olarak kadınlar üzerine odaklandığı için eleştirilmektedir. Bu nedenle cinsel eğitim programları gibi kapsamlı çalışmalar sayesinde bu dezavantajlar giderilebilmektedir.

2.1.9. Cinsel eğitim uygulamaları

Dünya genelinde sağlıksız cinsel tercihler sonucu ortaya çıkan sorunlar nedeniyle cinsel eğitim uygulamaları ortaya çıkmıştır. Programlı cinsel eğitim uygulamalarında Taşçı (2010) amaçlanan fayda ve bireylerin cinsellik hakkında önündeki alternatiflerin dikkate alınması gerektiğini vurguluyor. Bu programlarda ister istemez ya bireyin evliliğe kadar cinsel güdülerini baskılaması, cinsel ilişkide

bulunmaması ya da evlilik öncesi cinsellik önerilmemesine rağmen olabilirliği vurgulanıyor.

Evliliğe kadar cinsel güdülerin baskılandığı programlar yani cinsel perhizi öneren programlar mı yoksa korunma yöntemlerine vurgu yapan programlar mı uygulanmalı konusu tartışmalı bir konudur. Taşçı (2010) evlenene kadar cinsel ilişkinin yasaklandığı cinsel eğitimin ahlaki değerlere uygunluk açısından ve olumsuz sonuçları önleme açısından en etkili yöntem olduğunu belirtiyor; fakat 2008 yılında yapılan bir araştırmada kapsamlı cinsel eğitim programına katılan ergenlerin sadece yasaklayıcı, cinsel perhizi öneren programlara katılan ergenlerden veya hiç cinsel eğitim programına katılmamış ergenlerden daha az oranda ergen hamileliği bildirdikleri ortaya konmuş (Kohler, Manhart ve Lafferty, 2008).

2.1.9.1. Cinsel perhiz öneren cinsel eğitim uygulamaları

Bu cinsel eğitim uygulaması cinsel perhizi öneren, kaçınma tabanlı, yasaklayıcı cinsel eğitim yaklaşımı gibi çeşitli isimlerle anılır. Bireyleri cinsel ilişki ve olumsuz sonuçlarına ikna etmek için tasarlanan çeşitli programları kapsar. Cinsel ilişkiyi erteleme, doğum kontrol yöntemlerini kullanma, ergen gebelikleri gibi iyileştirici hizmetlere odaklanmıştır (Lundstrum, 1996).

Cinsel perhiz programlarında bireylerin benlik saygısının yükseltilmesi ve karar verme becerisi kazanılması amaçlanmaktadır. Bu anlayışın mesajı “ Yalnızca Hayır De!” (Just Say No!) şeklindedir. Gerçekleştirilen bu programla ergen gebeliklerinin azalacağı düşünülmüştür, bazı araştırma sonuçları programın beklenen yönde sonuçlar ortaya konulduğunu söylese de, bazı araştırma sonuçları da ergen gebeliği oranlarında herhangi bir değişim olmadığı yönündedir. (Besharov ve Gardiner, 1991).

Amerika’da cinsel eğitimle ilgili kapsayıcı cinsel eğitim uygulamasını savunanlarla, cinsel perhiz yönelimli uygulamaları savunanlar arasında ciddi tartışmalar yaşanmıştır. Bu yaklaşımlardan cinsel perhiz yönelimli uygulama savunucuları bireylere cinsel ilişkiyi ertelemeyi önermekte; cinsel olarak aktif olduklarında kendilerini nasıl koruyabileceklerinden bahsetmemektedir. CYBH sonuçları bireylerin kendilerini

suçlamaları, kendilerinden utanç duymaları için bir neden olarak gösterilip cinsellikten uzak durmaları sağlanmaya çalışılmaktadır (Donovan, 1998).

Amerika’da 1996 yılından itibaren cinsel eğitim uygulamalarında cinsel perhiz vurgulanmaktadır; fakat 2009 yılına gelindiğinde Colombia’da hükümet cinsel perhiz eğitimi taleplerini reddetmiştir (Casey vakfı, 2009’dan aktaran: Yılmaz, 2011). Ayrıca Realini ve arkadaşlarına (2010) göre cinsel perhiz konusu ile başlayıp devamında korunma yöntemlerine değinilen cinsel eğitim programlarında sadece cinsel perhiz vurgusu yapan programlara göre ergen gebeliği, CYBH riskinin azaldığı, cinsel ilişkiyi erteleme durumunun daha yüksek oranda arttığı belirtilmektedir (Constantine, 2008; Eisenberg ve ark. 2008; Hampton, 2008; Realini ve ark., 2010; Hyde ve Delamater, 2011’den akt. Santrock, 2014).

2.1.9.2. Kapsamlı cinsel eğitim uygulamaları

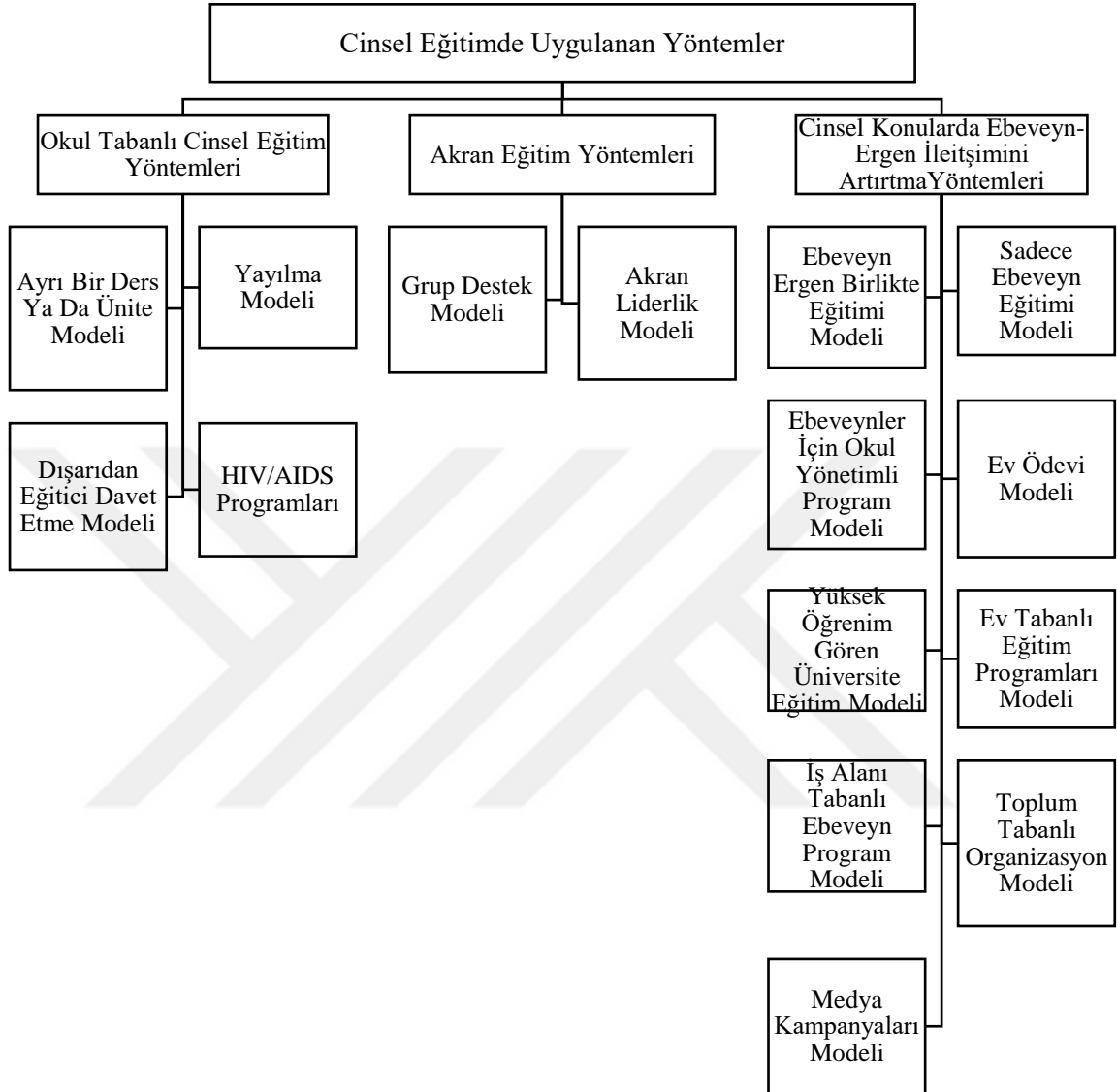
Korunma yöntemlerine vurgu yapan programlardır. Bu yaklaşımın en önemli özelliği cinselliği sadece fizyolojik bir olay olarak ele almayı, cinsellikle ilgili açıklamalar yapılan, korunma yöntemleri, CYBH ve erken gebelikten korunmanın tartışıldığı programlardır. Bu programların kapsamına bakıldığında: karar verme stratejilerinin, ‘Hayır Diyebilme’ becerisinin geliştirildiği, fiziksel özelliklerini severek kendi vücuduna saygı duyma, toplumsal kimlik ve değerler, güvenli cinsel yaşam ve CYBH gibi pek çok konuyu içerdiği görülmektedir (Şatıroğlu, 2008).

Amerika Cinsel Bilgi ve Eğitim Konseyi (SIECUS)’ de “Yalnızca Biliyorum De!” (Just Say Know!) sloganıyla yürüttüğü programda iletişim, kişilerarası ilişkiler, cinsel istismar, toplum ve kültür gibi konulara odaklanmaktadır (Çok ve Kutlu, 2010).

2.1.10. Cinsel eğitimde uygulanan yöntemler

Cinsel eğitimde uygulanan yöntemler Şekil 2.1.’ de araştırmacı tarafından sunulmuştur. Şekil 2.1. incelendiğinde okul tabanlı yöntemler, akran eğitimi yöntemleri ve ebeveyn ergen iletişimini artırma yöntemleri şeklinde üç ana başlık altında toplanan cinsel eğitim yöntemleri aşağıda açıklanmaktadır.

Şekil 2.1. Cinsel eğitimde uygulanan yöntemler

2.1.10.1. Okul tabanlı cinsel eğitim yöntemleri

Okul tabanlı cinsel eğitim yönteminde cinsel eğitimin okullarda özel bir ders olarak ya da var olan derslerin programlarına eklenerek verilmesini savunan yöntemdir. Ayrı bir ders olarak verilmesinde cinsel eğitimin kapsamı, yöntemi ve öğrencilerin gelişimlerine uygunluğu sağlanarak okullarda ‘Cinsel Yaşam’, ‘Cinsellik’, ‘Aile Yaşamı’ gibi ilkokuldan başlayıp yükseköğretimi kapsayan dersleri içermektedir (Özgüven, 1997).

Okul tabanlı cinsel eğitim yöntemlerinden bir diğeri ise dışarıdan eğitimci davet etme modelidir. Bu modelde dışarıdan gelen eğitimciye öğrenciler duygularını daha

rahat açabileceği ve dışarıdan gelen eğitimcinin interaktif eğitim yöntemlerini kullanacağı için öğrenciler tarafından oldukça beğenilen bir yöntemdir. HIV ve AIDS programlarının içerisine cinsellikle ilgili konular eklenerek okullarda uygulanan bir eğitim yöntemidir (CETAD, 2006).

2.1.10.2. Akran eğitim yöntemleri

Akran eğitim yöntemleri pek çok ülkede sivil toplum kuruluşları ve eğitim enstitüleri tarafından kampüslerde kullanılmaktadır. Grup destek modelinde ortak amaçlar güden kişiler tarafından oluşan grup üyeleri birbirlerini destekleyerek, bilgilendirerek dayanışma sergilerler. Örnek olabilecek, konuya ilişkin eğitici eğitimi alan akran eğitimcinin bilgilendirme ve sunum yapması ise akran liderlik modelidir (CETAD, 2006).

2.1.10.3. Cinsel konularda ebeveyn- ergen iletişimini artırma yöntemleri

Ana babaların ergenlerin cinsel eğitimlerinde yer almalarının önemine dikkat çeken bu yöntemin için oluşturulan programların genel olarak amaçlarını Kirby ve Miller (2002) şu şekilde özetlemektedir:

- Ebeveynlerin bilgilerini artırmak,
- Çocuklarıyla cinsel konularda iletişim kurabilmeleri için güvenlerini artırmak,
- Korunma yöntemleriyle ilgili bilgi düzeylerini artırmak,
- CYBH ile ilgili bilgi düzeylerini artırmak,
- Ebeveynlerin kendi değer yargılarını çocuklarına ifade etmelerine yardımcı olmak,
- Ergenlerle nasıl iletişim kuracaklarına dair iletişim becerileri kazandırmak şeklinde özetlemektedir.

2.1.11. Dünya’da ve Türkiye’deki Cinsel Eğitim Uygulamaları

2.1.11.1. Gelişmiş ülkelerde cinsel eğitim uygulamaları

Dünya da cinsel eğitim uygulamaları ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle paralellik göstermektedir. İsviçre de 1800'lü yıllarda etkilerini hissettirmeye başlayan uygulamaların ardından Portekiz, Hollanda, Danimarka gibi ülkelerde de çeşitli mevzuatlara bağlı kalınarak uygulamalar yapılmaktadır.

1800'lü yılların sonlarına gelindiğinde başlanarak 1900'lü yıllarda işçi sınıflarının ve bir kesim doktorlar tarafından talep edilmeye başlanan cinsel eğitim 1942 yılında gönüllü bireylere uygulanmaya başlanmış, 1954 yılında ise radyoda ilk kez cinsel eğitim dersi yayınlanmıştır. Hemen ardından bir yıl sonra ise okullarda zorunlu bir eğitim olarak karşımıza çıkmaktadır. İsviçre'deki cinsel eğitim öğrencilerden gelen soruları açık bir şekilde cevaplayarak sorumluluk ve diğer bireylere saygılı olmak gibi ilkeleri benimsemektedir. Eğitim içerisinde sadece cinsiyet, ilişki yöntemi, anatomi gibi dersler bulunmamakta sağlığa bütüncül yaklaşımı hedefleyen alkol, sigara, eşitlik gibi hedeflerde yer almaktadır (Wellings ve Parker, 2006; Bell, 2009).

Verilen cinsel eğitimin yetersizliğine yönelik tartışmaların olduğu İngiltere'de kızlar ve erkekler aynı sınıfta 11 yaşından itibaren cinsel eğitim almaktadırlar (Stephansen ve ark.'dan akt: Çalışandemir ve ark. , 2008).

Finlandiya'da 1970'li yıllarda cinselliğin olumlu yönde gelişimi, hamilelik gibi konularda yardım hizmeti sunmak için halk sağlığı ve okul hemşireleri yetiştirilmiş cinsel sağlık merkezleri kurulmuştur. Sağlık derslerinin içerisine entegre edilen cinsel eğitim ülke ekonomisine bağlı olarak 1994 yılında duraklama yaşanmış ardından 2005 yılına gelindiğinde okullarda zorunlu bir ders haline getirilmiştir (Anna 2006).

Hollanda'da yer alan cinsel eğitim ise öğrencilerden gelen sorulara göre şekillenmektedir. Temel amaç cinselliği öğretmek değil; cinsellik hakkında konuşmaktır. 1993 yılına kadar zorunlu olmayan cinsel eğitim diğer derslerin içerisine entegre edilerek öğrencilerin taleplerini karşılamayı hedeflemiştir, tüm konuların açık ve dürüst bir şekilde konuşulmasını ilke edinen cinsel eğitim uygulaması cinsel davranışların negatif sonuçları üzerinde az durmaktadır (Berne ve Huberman, 1999). Üzerinde durulan konular ise şu şekildedir; fiziksel ve duygusal gelişim, ilişkiler, güvenli seks, üreme, iletişim yetisi, cinsellik şeklindedir (Bell, 2009:1-2).

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise cinsel eğitim karmaşıklığı göze çarpmaktadır. Ülkenin çeşitli eyaletlerinde cinsel eğitim farklılık göstermektedir. Ülkedeki 22 eyalet okullarda hem cinsel hem de CYBH/HIV eğitimi verilirken 15 eyalette yalnızca CYBH/HIV eğitimi 13 eyalette ise herhangi bir eğitim söz konusu değildir. Bu karmaşıklığın sebebi olarak her eyaletin cinsel eğitim müfredatıyla ilgili kararlarının bölgesel oluşu gösterilmektedir (Berne ve Humerman, 1999).

1975 yılından itibaren İzlada eğitim sisteminde cinsel eğitim zorunludur. Bu eğitimler okulun öğretmenleri ve hemşirelerce verilmektedir. Broşür, asetat, video kullanımı gibi kaynaklarca bilgilendirmeler yapılmaktadır. Biyoloji ve Yaşam becerileri derslerinin içerisine yerleştirilen konularla cinsel eğitimler verilmektedir.(Wellings ve Parker, 2006:25-26). Çekya'da da İzlada eğitim sistemine benzer şekilde 1994-1995 yıllarında cinsel eğitimi zorunlu hale getirmiş ve Biyoloji ders içeriğine yerleştirdiği konularla bu ihtiyacı giderme çalışmaları sunmaktadır. Slovakya da ise Cinsellik eğitimi 'Evlilik ve Ebeveynlik için Eğitim' olarak adlandırılmaktadır. Ayrı bir ders olmamakla birlikte Din ve Etik derslerinin içerisinde yer almaktadır. İrlanda'da da 'İlişkiler ve Cinsellik Eğitimi' olarak adlandırılan uygulamalar Sosyal ve Kişisel Sağlık dersinin içerisinde yer almaktadır. 1997 yılında ilkokul, 2003 yılında ortaokullarda zorunlu hale getirilen eğitimlerin liseler için de gerekliliği söz konusudur (Wellings ve Parker, 2006).

Avusturya da cinsel eğitim orta dereceli okullardan itibaren 'Cinsel Yaşamda Güvenlik' dersi olarak 1992 yılından itibaren verilmektedir (Günaydın, 2000). İsveç'te 1. ve 2. sınıfta cinsel eğitim sınıf öğretmeni tarafından verilirken ilerleyen sınıflarda sosyal bilgiler ve din eğitimi gibi derslerde verilmektedir. Danimarka'da ise 1969 yılında cinsel eğitim resmi olarak ders kapsamında verilmeye başlandığında, dinsel gerekçelerle karşı çıkmış ardından yasalarla çelişmediği için dersin devam etmesine karar verilmiştir. İlkokul birinci sınıftan itibaren verilen cinsel eğitimde öğrencinin gelişim özellikleri dikkate alınarak cinsel eğitim programının içerisinde olması gereken cinsiyet farklılıkları, üreme, cinsel yaşam, insan ilişkileri gibi konular sınıf seviyesine göre verilmektedir (Çakmak ve Çakmak, 2011).

2.1.11.2. Ülkemizdeki cinsel eğitim çalışmaları/uygulamaları

1989 yıllarında Brooks Gunn ve Furstenberg'in çalışmasında belirttiği gibi cinsel eğitim, ABD'de ergenlik deneyiminin bir parçası olarak görülmekte ve yeni yaklaşımların tasarlanmasının yanı sıra daha fazla değerlendirme yapılması gerektiği üzerinde durulan bir konudur. Akran ve ebeveyn-ergen iletişim programlarının etkililiği yine 1989 tarihlerinde sıkça tartışılan bir konudur. Ülkemizde ise resmi eğitim sistemi içerisinde yer alan bir cinsel eğitim uygulaması 2019 yılına geldiğimizde hala bulunmamaktadır. Bunun yanında eğitim sisteminde yer alan diğer derslerin içerisinde de cinselliğe çok sınırlı bir şekilde yer verilmesi dikkat çekicidir (Çok, 1999; Çok ve Kutlu, 2010). Bu durum 2018-2019 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda eğitim gören 17 milyon öğrencinin cinsel eğitim ihtiyacının formal yollarla sağlanamadığının göstergesidir (<http://www.milliyet.com.tr/turkiye-deki-ogrenci-sayisi-ne-egitim-2744605/> adresinden 11.12.2018 tarihinde alınmıştır).

Ülkemizde 2000'li yıllarda yapılan pek çok araştırma ise öğrencilerin cinsel gelişim, cinsellik, cinsel sağlık gibi konularda bilgi düzeylerinin yetersizliği bulgusunu paylaşmaktadır (Eroğlu ve Gölbaşı, 2004; Siyez, 2009; Gürsoy ve Gençalp 2010). Oysaki 1990'lı yıllarda HIV/AIDS gibi bulaşıcı hastalıkların yaygınlaşması üzerine yerel ve uluslararası bazı gönüllü kuruluşlar konuya dikkat çekmek adına bazı proje ve etkinlikler düzenlemişlerdir. 1993 yılında Milli Eğitim Bakanlığı 'Değişim: Genç Kızlığa İlk Adım' projesi yapılmış 1999 yılına kadar 10.224 okulda iki milyon kız öğrenciye ergenlik dönemiyle ilgili bilgilendirme yapılmıştır. 2000 yılında ise yine Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde gerçekleştirilen 'Ergenlik Dönemi Değişim Projesi' ders dışı etkinlikler şeklinde Milli Eğitim Temel Kanununun genel amaçlarına uygun şekilde hazırlanmıştır. Bu projede hemşirelerden oluşan gezici bir ekip ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerine ergenlik ile ilgili bilgilendirmeler şeklinde yürütülmüştür. 1999 yılından 2011 yılına kadar 10 milyonu aşkın öğrenciye ulaşılmıştır (İKGV, 2000).

1997 yılında yapılan 'Gençlerin Cinsel Sağlık Eğitiminin Desteklenmesi' projesinde ise öğretmen ve öğretmen adaylarının desteklenmesi amaçlanmıştır. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı öncülüğünde Marmara, Uludağ ve Dokuz Eylül Üniversitelerinde Yüksek Öğretim Kurumunun izniyle 'Cinsel Sağlık Eğitimleri Bilimi'

dersi seçmeli ders olarak eklenmiş 31 eğitim elemanı eğitimci eğitimini aldıktan sonra ders kapsamında 1.285 öğretmen adayını eğitmişlerdir. Proje kapsamında öğretmenlerin ergenlik ve cinsellik konularında bilgi düzeyini artırmak hedeflenmiştir (İKGV, 2000).

2001-2005 yılları arasında MEB desteğiyle İKGV ‘Ergenlerin Sağlık Bilincinin Geliştirilmesi’ isimli proje yürütülmüştür. Bu projede de ergen sağlığı ile ilgili araştırmaların raporlaştırılması, eğitim fakültelerinde cinsel sağlık derslerinin artırılması, öğretmenlere ergen sağlığı konusunda eğitimler verilmesi, MEB ders programlarının içerisine ergen sağlığı gibi konuların girmesi amaçlanmıştır (http://www.ikgv.org/pdf/saglik_kitabi1.pdf 11.12.2018 tarihinde erişildi).

Ayrıca; 2002-2003 yılları arasında TAPV ve Sabancı Üniversitesi işbirliğiyle ‘Cinsel Sorumluluk Projesi, Türkiye Üreme Sağlığı Programı Kapsamında 2005-2007 yılları arasında ‘Akran Eğitim Projesi’, TAPV ve Hürriyet Gazetesi işbirliğiyle 2006-2007 yılında ‘Kız Yurtları Ergen Eğitimi Projesi’ gerçekleştirilmiştir (TAPV bülteni, 2007’den akt: Kıran Yılmaz, 2011).

Nüfus Bilim Derneği genç nüfus çalışma grubunun 2016 yılında yayınladığı rapora göre ülkemizde cinsel sağlık/üreme sağlığı hizmet gereksinimlerine veya hizmetlerine erişimin önünde pek çok engelin olduğu bildirilmektedir. Özellikle hizmet talep edebilmek için cesaretlendirici bir aile, okul ya da kamu desteğinin olmamasına dikkat çekiliyor. Bu çalışmada olduğu gibi yapılacak ebeveyn eğitimleriyle her yaşta bireyin ilgili kurum ve kuruluşlardan konuyla ilgili hizmet alma, okullardan ise cinsel eğitim konusunda hizmet talep etme sorumluluklarının kazandırılması oldukça önemlidir. Çünkü ülkemizde cinsel eğitim kapsamında yürütülen çalışmalar Milli Eğitim Bakanlığı ve gönüllü kurum/kuruluşların teşebbüsleriyle gerçekleşmektedir ve oldukça önemli olan bu projeler ne yazık ki hala süreklilik arz etmemekte ve eğitim sistemi içerisindeki her öğrenciye ulaşmamaktadır. Gelişmiş ülkelerden İngiltere’nin yetersizliğini tartıştığı böylesine önemli bir konunun ülkemiz eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin gelişim dönemine uygun olarak okul öncesinden itibaren bir ders olarak yer alması gerekmektedir.

2.1.12. Ailede cinsel eğitim

Gelişim anne karnından başlayıp ölüme kadar devam eden bir süreçtir ve gelişimin çeşitli alanları vardır bu alanlardan birisi de cinsel gelişimdir. Cinsel gelişim yeni doğanın anneyi emerken aldığı hazzın gelecek yaşamına etkisinden başlayarak, 3-4 yaşlarında cinsel organlarını keşfederken sorduğu sorularla devam eden kısacası; çocuk henüz formal ortamlarda (okul, kreş... gibi) bilgi edinme sürecine girmeden başlayan bir süreçtir. Her konuda olduğu gibi cinsel gelişimde de ilk eğitici ve rol model çocuğun ebeveynleridir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuğun gelişim dönemlerine uygun bir şekilde nasıl cinsel eğitim vereceklerini bilmeleri çok önemlidir (Göçgeldi, 2007).

Yapılan pek çok araştırma yaşanan cinsel sorunların kaynağının konuyla ilgili bilgisizlik ve eğitimsizlik olduğu bulgusunu paylaşmaktadır (CETAD, 2006). Ebeveynleriyle cinsellik konusunda rahat konuşamayan ve okullarda formal bir cinsel eğitim almayan çocukların, güvenilir olmayan kaynaklardan yanlış ve eksik bilgi edinme ihtimallerinin yüksek olduğunu aşıkardır (Sezgin ve Akın, 1998; Gündüz, 2011).

Yukarıda belirtilen nedenlerle çocuğa cinsel eğitim vermek çok önemlidir. Cinsel eğitim genel anlamda sağlıklı ve topluma yararlı bir insan yetiştirmeye çalışmak anlamına gelmektedir. Bu eğitimi verirken de ebeveynlerin utanılacak bir konuyla karşı karşıya olmadıklarını düşünmeleri, çocuğun bu eğitiminde dikkat edilecek konulardan haberdar olarak gelişimine uygun bir şekilde bilgilendirme yapmaları sorumluluğunu almaları gerekmektedir (Berktin, bt).

Başgöl (2011) sevgi, saygı, hoşgörü içeren aile ortamında yetişen çocukların ebeveyni ile rahat ve güven içinde cinsellikle ilgili konularda konuşabileceğini, sorular sormaktan çekinmeyeceğini belirtmektedir. Cinsellik konusunun çocukla bir kez konuşup bitecek ya da ayaküstü konuşulacak bir konu olmadığını, çocuğun gelişiminin her aşamasında cinsellik olacağı için ebeveyninin bilgilendirmesine daima ihtiyaç duyacağını aktarmaktadır. Bu nedenle, aile bireylerinin birbirleriyle kaliteli zaman geçirmeleri halinde çocukların yetişirken merak ettikleri soruları sorma fırsatı bulabileceklerine de değinmektedir.

Çocukları yargılamadan dikkatlice dinlemenin önemine vurgu yapan Başgül (2011) sıcak bir ses tonuyla, şefkatli bir şekilde konuşulması gerektiğini bildirmektedir. Cinselliğin herkesle konuşulmaması gereken bir konu olduğunu ebeveynlerin bu tarz kabullenici iletişim tarzı sayesinde oluşacağını da belirtmektedir.

Cinsel eğitimin en önemli işlevi çocukları yetişkinlik görevlerine sağlıklı bir şekilde hazırlamaktır. Cinsellikte yaşamın bir parçası olduğu için çocukların bu konularda da sağlıklı bir şekilde eğitilerek yetişkinlik görevlerine hazırlanması gerekir. Kaldı ki cinsel eğitim sadece çocuğun kendi sağlığı ve mutluluğu açısından değil yaşanan toplumun ve gelecek kuşakların refahı içinde önemlidir. Ayrıca dini inançlar ve kültürel değerler açısından da dikkate alınması gereken konular arasındadır (Gündüz, 2011).

Sağlıklı bir nesil ve toplum hedefinde olunan günümüzde, cinsel eğitimin yegâne amacı da cinsel sağlığın geliştirilmesidir. Bu amaçla bireylerin cinsel davranışlarında özgüven, kendisine ve diğer bireylere karşı saygılı olma, istismardan uzak olma, cinsel yaşamdan hoşnut olma ve planlı ebeveyn olma gibi pozitif sonuçlar elde edilebilmesini sağlamaktır (CETAD, 2006: 52).

2.1.13. Cinsel eğitimde din ve kültür

İnsanlık tarihi ile ilgili bilgiler incelendiğinde milattan önce beş bin yıl öncesine dair kanıtlara ulaşılmamasına rağmen insan cinselliğine ilişkin ilk yazılı metinlere ancak milattan bin yıl öncesinde rastlanabilmektedir. Bu durum cinselliğe ve cinsel eğitime kültürel ve dini bağlamda bakış açısının insanlık tarihi boyunca farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır. Avrupa da Hristiyanlığın ilk yıllarında ciddi cinsel baskılar yaşanırken Hindu, Doğu dinleri ve İslam dininde cinsel konularda büyük hoşgörünün olduğu bilinmektedir (Babacan, 2003).

Günümüz dünyasında da cinsel davranışlarda din, ön yargılar, tabular, örf ve adetler egemenliğini korumaya devam etmektedir (Erman, 2002). Çağdaş cinsellik anlayışında cinselliğe sosyokültürel bakış açısı kişilerin yetiştiği ve içinde yaşadığı aile, yakın çevre ve tutumlar nedeniyle farklılıklar gösterdiğini belirtmektedir. İçerisinde

yaşanılan bu sosyokültürel bakış açısı ise çeşitli problemlerin oluşmasına neden olabilmektedir. Örneğin, aşırı muhafazakâr yapının, cinsel konuların rahatça konuşulmadığı, tutucu aile ortamlarında ailelerin çocuklarının cinsel eğitimcileri olmayı kabul etmedikleri durumlarda vajinismus gibi cinsel işlev bozukluklarının ortaya çıktığı bilinmektedir (Bozdemir ve Özcan, 2011). 2010 yılında Civil ve Yıldız tarafından erkek öğrencilerin toplumdaki cinsel tabulara yönelik görüşlerinin araştırıldığı çalışmada da yurtdışı doğumlu olan öğrencilerin, ülkemiz doğumlu öğrencilerden cinsel tabularının daha az oranda olduklarını belirtmeleri de cinsel eğitim konusuna sosyokültürel bakış açısından kaynaklandığı belirtilmektedir.

Gelişmiş pek çok ülkede (İsviçre, Portekiz, Hollanda, Danimarka...) 1800'lü yıllardan itibaren kapsamlı cinsel eğitim uygulamalarının yürütüldüğü, İngiltere gibi sunulan cinsel eğitimlerin yetersizliğinin ve güncellenmesi gerektiğinin tartışıldığı ülkelerde cinselliğe yönelik görüş ve tutumlar ile 1990'lı yıllarda başlanan kısa süreli projelerin yürütüldüğü, kapsamlı cinsel eğitim programlarının eğitim sistemi içerisinde sunulmadığı ülkemizde cinselliğe ve cinsel eğitime ilişkin görüş ve tutumların aynı perspektifte olması beklenmemelidir.

Bu çalışmada olduğu gibi cinsel eğitime ilişkin görüşler ülkenin farklı bölgelerinden elde edilen veriler kapsamında değerlendirilerek, anne ve babaların konuyla ilgili bilgi düzeyleri ortaya konularak din, kültür, örf, adet, gelenek ve görenekler çerçevesinde kapsamlı cinsel eğitim programlarının oluşturulması beklenmektedir.

2.2. İlgili Alan Yazın

Bu başlık altında cinsel eğitim ile ilgili yurt dışında ve ülkemizde yapılan bazı çalışmalara yer verilecektir.

2.2.1. Cinsel eğitim ile ilgili yurtdışında yapılmış olan çalışmalar

Hattendor'un 1932 yılında anne ve babalara çocuklarının cinsellikle ilgili ne tür sorular sorduğuna ilişkin yaptığı çalışma 1797 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların %40'ı bebeklerin nereden geldiği, %15'i kardeşinin olup olmayacağı, %13'ü cinsiyetler

arasındaki fiziksel farklılıklar, %12'si organların ne iş yaptığına ilişkin, %10'u hamilelik süresi, %5'i babanın rolü, %2 si evlilik ve %2 si de rahimle ilgili sorular sorduğu bulgusu paylaşılmaktadır. Ayrıca aynı araştırma da 6 ve 9 yaş aralığındaki çocukların bu sorulardan en fazla; evlilikle ilgili, bebeğin rahimde nasıl büyüdüğüyle ilgili ve babanın rolüyle ilgili sorular sordukları, 10 ve 13 yaş grubundaki çocukların ise bebeğin rahimde nasıl büyüdüğü, cinsiyetler arasındaki farklılıklar, evlilik, kardeşinin olup olmayacağı ve bebeğin nasıl doğduğuna ilişkin sorular yönelttikleri bulgusu paylaşılmaktadır.

Terapi merkezinde okul öncesi çocuklar için oluşturulan bir cinsel eğitim programında duygusal ve öğretici sorulardan oluşan seanslar gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı ise bu yaş grubundaki çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının doyurulması olarak ifade edilmiştir. Sonucunda ise eğitimcilerle çocukların arasındaki güven oluşumunun ardından çocukların keşfetme ve merak duygularının anlamlı şekilde değişimi olarak belirtilmiştir (Ware ve ark., 1977).

Okul temelli klinik olma özelliği gösteren ortaokul ve liseye bitişik bir sağlık kliniğinin açıldığı Baltimore'da yapılan çalışmada ise; ön test program ve son test tasarımı kullanılarak üç yıl boyunca programa katılan kızların ilk cinsel ilişki deneyimlerini yedi ay erteledikleri bulgusu paylaşılmaktadır. En dikkat çekici sonuç ise; cinsel eğitim programının üç yıl uygulandığı okullarda olumsuz cinsel davranış problemleri azalırken karşılaştırma okullarında artması olarak ifade edilmektedir (Zabin, Hirsch, Smith, Strett ve Hardy, 1986).

Yetişkin kadın ve erkeklerle gerçekleştirilen bu çalışmada ise cinsel istismarın yaygınlığı, özellikleri ve risk faktörleri incelenmiştir. Mutsuz ailelerde yetişen, anneleriyle birlikte yaşayan erkekler arasında daha yüksek suiistimal oranları tespit edildiği bulgusu paylaşılmaktadır. Mutsuz ailelerde yetişen, öz ebeveynlerinden biri olmadan bir süre yaşamış, yetersiz cinsel eğitim almış kadınlar arasında daha yüksek suiistimal oranları bulunmuştur (Finkelhor, Hotaling, Lewis ve Smith, 1990). Bu çalışmadan hareketle hazırlanan cinsel eğitim programı sayesinde deney grubundaki annelerin çocuklarıyla cinsel gelişimle ilgili konularda konuşabilmeleri, cinsel eğitimlerine katkı sağlamaları cinsel istismar mağduriyeti yaşamalarının önünde bir

engel oluşturabilir. Ayrıca annenin çocuğu hakkında bilgi edinme çabası ve programdan elde ettiği bilgileri uygulaması aile yaşam doyumlarına olumlu bir katkı sağlayarak çocukların mutsuz ailede yetismelerinin önüne geçebilir ve yine dolaylı bir şekilde cinsel istismar mağduriyetini önleyebileceği düşünülebilir.

Janus ve Janus tarafından 1993 yılında; her politik ve dinsel inanıştaki yetişkin Amerikalılardan 18-80 yaş aralığındaki ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki her bölgeye ait ülke çapında yapılan bir araştırmaya dayanarak, "Janus Raporu" yayınlanmıştır. Kapsamı ve genişliği nedeniyle cinsellik çalışmaları arasında önemli sayılan bir araştırma olarak görülmektedir. Bu araştırmada; bir danışma uzmanının gözlemleri ile birlikte 270'den fazla katılımcının kişisel deneyimlerini anlattıkları sayısız samimi formlarla "Janus Raporu" ilk kez 1980'lerde ve 1990'larda meydana gelen cinsel tutumlardaki büyük değişikliklerin ayrıntılarını ve uygulamaları gözler önüne seren bir araştırma özelliği göstermektedir. "Janus Raporu" aynı zamanda 90'lı yıllarda halkın, toplumun üzerinde kalıcı bir etki bırakması ve düşüncelerini etkilemesi için gereken önemli ayrıntıları sunmasıyla yani aşk, evlilik, boşanma, ebeveynlik ve kürtaj da dâhil olmak üzere günümüzün en önemli sosyal ve politik sorunlarına ışık tutması açısından oldukça önemli sayılmaktadır.

1999 yılında cinsel konularla ilgili iletişimin anne, baba ve arkadaş boyutlarıyla araştırıldığı bu çalışmada amaç anneler ve erken ergen çocukları arasında yapılan cinsellik hakkındaki tartışmaların içeriğini, özelliklerini ve rahatlık seviyesini belirlemek ve konuşmaların cinsel değerleri ve ergenin cinsel ilişkisini başlatmayı ne ölçüde öngördüğünü belirlemek olarak ifade edilmiştir. Kişisel aile özelliklerinin, 13-15 yaşları arasındaki düşük gelirli ağırlıklı Afrikalı-Amerikalı ergenler arasındaki bağışıklık eksikliği virüsü riskini azaltma davranışı üzerindeki etkisini değerlendirmek için yapılan daha geniş bir çalışmanın bir parçası olarak bu araştırmanın gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Bir anaokulu programına katılan ergenler ve anneleri, bir saatlik bir görüşmeye katılmak üzere davet edilmişler, anneler ve ergenlerle ayrı ayrı görüşülmüş, görüşme, ergenlerin anneleri, babaları ve arkadaşları ile tartıştıkları cinsellik ile ilgili bilgi türleri hakkında sorular içermekte; ayrıca annelere ergenleriyle hangi konuları tartıştıkları sorularını içerdiği bildiriliyor. 405 ergen ve 382 anne araştırmaya katılmış. Araştırmanın sonuçları ise hem erkek hem de dişi ergenlerin,

anneleriyle cinsel konuları tartışmalarının babalarından daha fazla olduğunu göstermiştir. Hem erkek hem de dişi ergenlerin, cinsiyet temelli konuları arkadaşlarıyla, annelerine göre tartışmaları, arkadaşlarıyla, babalarıyla karşılaştırıldığında, bu konuları arkadaşlarıyla tartışma olasılıkları daha düşük bulunmuştur. Erkek ergenlerin konuşmalarının içeriği, (anneler, babalar ve arkadaşlar için) cinsel yolla bulaşan hastalıklar / edinilmiş bağışıklık yetmezliği sendromu ve kondom kullanımı popüler tartışma konuları arasında listelenmiştir. Kadın ergenler, anneleriyle adet döngüsü, babalarıyla cinsel ilişkiden uzaklaşma ve arkadaşlarıyla cinsel ilişki hakkında konuşma eğiliminde oldukları belirtilmektedir. Hem erkek hem de kadın ergenler arkadaşları ile en çok cinsel ilişki sorunlarını tartıştıklarını bildirmişlerdir. Erkek ergenler kadın ergenlere göre anneleriyle cinsel konuları konuşmakta daha az rahat olduklarını bildirmişlerdir, fakat babalarıyla cinsel konularda daha rahat konuşabildiklerini ifade etmişler. Araştırmacılar ayrıca, bir ergenin anne ile cinsel meseleler hakkında arkadaşlarından daha fazla konuşmasının, ergenin cinsel ilişkiye girme olasılığı daha düşürdüğünü ve muhafazakâr değerlere sahip olmasının daha olası olduğuna da değinmektedirler. Bu, ebeveynler ve ergenler arasında cinsel ilişki konusunda iyi iletişim ve rahatlığın geliştirilmesinin önemine işaret eden bir çalışmadır (DiIorio, Kelley ve Hockenberry Eaton, 1999). Bu araştırmada da ergenlik öncesi dönemdeki ilkökul öğrencilerinin annelerine yönelik hazırlanan cinsel eğitim programı sayesinde annelerin çocuklarıyla cinsel eğitim konularında etkili iletişimler geliştirmesi ve cinsel gelişimlerine olumlu katkılar sağlamaları amaçlanmaktadır.

Cinsel saldırı eğitim programının etkinliğinin değerlendirildiği çalışmada amaç, cinsel saldırı eğitim programının etkinliğini ampirik olarak değerlendirmek olarak ifade edilmektedir. Çalışmaya katılanlar, rastgele bir şekilde deney veya kontrol grubuna atanan 224 kadını içermekteymiş. Akademik yılın başında, tüm kadınlar cinsel mağduriyet öyküsü ve cinsel saldırı hakkında genel bilgiler açısından değerlendirilerek çalışmaya başlandığı belirtilmektedir. İlk seans sırasında, deney grubundaki kadınlar bir saatlik cinsel saldırı eğitim programına alınmıştır. Kontrol grubundaki kadınlar programa alınmamıştır. Akademik yılın sonunda, her iki gruptaki katılımcılar yedi aylık bir takip seansına alınmışlar ve takip süresi boyunca cinsel saldırı ve cinsel mağduriyet deneyimi açısından değerlendirilmiştir. Her ne kadar program cinsel saldırı hakkında

bilgiyi arttırmada başarılı olmuş olsa da cinsel saldırı insidansını azaltmakta başarılı olamadığı araştırma bulgularında sunulmuştur (Breitenbecher, ve Scarce 1999).

Okuldaki cinsel eğitim programlarının etkisini incelemek için 67 çalışmayı tarayan Young Soun ve arkadaşları (2000) meta analiz çalışmasında deney ve kontrol grupları arasındaki anlamlı farklılıklara dikkat çekmektedirler. Okullarda yapılan cinsel eğitim programlarının katılımcıların cinsel bilgi düzeylerini artırdığını belirtmektedirler.

Kapsamlı bir çalışma olan Zaitseev ve arkadaşlarının (2003) deneysel çalışması ise şu şekildedir: sekizinci sınıf öğrencilerinden sekiz kız ve sekiz erkek öğrenci seçerek cinsiyet farklılıklarıyla ilgilenmeleri istenmiştir. Ardından kadın ve erkek biyolojileri, psikososyal yapıları, cinsel farklılaşmalarla ilgili test uygulanmıştır. Kendi cinsellikleriyle ilgili duygu analizleri çıkartılıp, tartışılmışlardır. Ardından cinsel davranış ve cinsel sağlık dersleri verilmiştir. Verilen bu eğitimlerin ardından ergenlerin cinsel yaşamı daha çok sevgi, şefkat, mutluluk olarak görmeye başladıkları ve sağlık açısından uygun davranışlar sergilemeye başladıkları görülmüştür.

ABD’de 1991 ve 2003 yıllarında lise öğrencilerindeki doğum kontrolü ve gebelik riskini Ulusal Gençlik Risk Davranışı Anketi kullanarak değerlendiren Santelli ve arkadaşları (2006); 1991 yılında 2.306 öğrenciden, 1993 yılında 3.133 öğrenciden, 1997 yılında 2.271 öğrenciden, 1999 yılında 3.008 öğrenciden, 1999 yılında 2.745 öğrenciden, 2001 yılında 2.319 öğrenciden ve 2003 yılında 2.542 öğrenciden veri toplamıştır. 1991-2003 yılları arasında cinsel açıdan aktif olan ABD’li lise öğrencileri arasında doğum kontrolü kullanımının geliştiğini, kadınlarda kondom kullanımındaki oranın %38’den %58’e çıktığını, hiçbir yöntem kullanmamanın ise %18’den %12’ye gerilediğini bildiriyor. Tartışma kısmında ise, gençlerin kontraseptif kullanımındaki eğilimlerin olumluya gitmesini programlarla tutarlı ve doğru bilgiler sunarak sağlanabileceğini vurguluyorlar.

Kirby ve arkadaşları (2007) HIV ve cinsel eğitim programlarının gençlerin cinsel davranışlarına etkilerini incelemişlerdir. Çalışmada dünyanın her yerinden 25 yaş altı katılımcılara uygulanan 83 cinsel eğitim programını gözden geçirmişler ve uygulanan bu programlardan her üçünden ikisinin katılımcıların cinsel davranışlarını

önemli ölçüde iyileştirdiği bulgusuna ulaştıklarını belirtmektedirler. Yapılan çalışmaların cinsel davranışları artırmadığı, korunma yöntemlerinin kullanımını artırdığı ayrıca aynı programların başka örneklerde uygulandığında dahi etkili olduğu yönünde bulgular paylaşmaktadırlar.

Cinsel şiddet mağduru tanıdık, yakın ya da yabancılara yönelik müdahale yaklaşımı içeren bir cinsel şiddeti önleme programının sınındığı çalışmada 389 lisans öğrencisi seçkisiz olarak deney ve kontrol gruplarına atanmıştır. Araştırmanın amacı cinsel şiddet olaylarında güvenli ve etkili müdahale etmeyi içeren, cinsel şiddet davranışlarına yönelik farkındalık kazandırmayı amaçlayan bir önleme programının etkililiğini sınamak olarak belirtilmektedir. Program bir veya üç oturumun ardından deney grubundaki katılımcıların iki ayın ardından konuyla ilgili tutum, bilgi ve davranışlarındaki anlamlı düzeydeki değişimleri bildirmektedir. Programın etkisini ortaya koymak için deney grubundan dördüncü ve on ikinci ayda da ölçüm alınmış ve programa katılanların konuyla ilgili olumlu iyileşmeler gösterdiği ortaya koyulmuştur (Banyard, Moynihan ve Plante, 2007).

Kapsamlı cinsel eğitimin cinsel ilişkiye girme yaşında ve ergen gebelikte ilişkisinin araştırıldığı bu çalışmada ise kapsamlı cinsel eğitim alan evlenmemiş heteroseksüel 15-19 yaşındaki Ulusal Aile Gelişimi Anketi'ne katılan 1719 gencin ergen hamileliklerinin, yasaklayıcı/perhiz cinsel eğitimi alan ve hiç cinsel eğitim almayan gençlerden daha düşük olduğu bulgusu paylaşılmaktadır (Kohler, Manhart ve Lafferty, 2008).

Wanje ve arkadaşları tarafından 2017 yılında yapılan nitel bir çalışmada üç okuldaki veli ve öğretmenlerle toplam 26 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ebeveyn ve öğretmenlere CYBH'lar ve cinsel eğitim ile ilgili ve okullarda cinsel eğitime erişimin desteklenip desteklenmeyeceği sorulmuştur. Ebeveynlerin çocuklarıyla CYBH'lar hakkında ya çok az ya da hiç konuşmadıklarını belirterek cinsel eğitim sorumluluğu öğretmenlere üstlendirme eğiliminde oldukları bildirilmektedir. Hem ebeveynler hem de öğretmenler, çocukların CYBH'lar açısından taraması fikrini kabul etmişlerdir. Ayrıca araştırmacılar okullarda bilgilendirme toplantıları yaptıklarını bildirmektedirler.

HIV/AIDS ile ilgili öğrencilerin farkındalıklarının araştırıldığı 2018 yılındaki çalışmada Gürcistan'daki Tiflis Devlet üniversitesinden 200 öğrenciden veri toplanmıştır. Google anket ile çevrimiçi toplanan veriler analiz edildiğinde HIV ve AIDS hakkında katılımcıların yeterli bilgisi olmasına karşın önleyici tedbirler ve tanılama testleri konusunda isteksiz oldukları sonucu paylaşılmaktadır. Araştırmada Gürcistan'daki cinsel eğitimlerin yetersizliğinden bahsedilmekte ve bu eğitimlerin üniversitelerdeki ek programlarla ayrıca internet ve medya yoluyla yapılabileceğine de değinilmektedir (Verulaya vd., 2018).

2.2.2. Cinsel eğitim ile ilgili Türkiye'deki çalışmalar

Kutlu ve Çok (2002) tarafından 12-14 yaş grubundaki ergenlere yönelik olarak geliştirilen cinsel eğitim programının değerlendirilmesinde kullanılmak amacıyla bir cinsel bilgi testi geliştirilmiştir. Bunun için öncelikle araştırmacılar tarafından hazırlanan program çerçevesinde çoktan seçmeli bir form hazırlanmıştır uzman görüşü alınmasının ardından 255 ergene pilot çalışması yapılmıştır. Bu test 50 maddeden oluşan ergenler için hazırlanan ve cinsel eğitim programında bilgi düzeyini belirlemeye yönelik bir bilgi testi niteliğini taşımaktadır.

Çok tarafından 2003 yılında yapılan çalışmada ise, 6. ve 7. sınıf öğrencilerine haftada iki oturum, 40 dakika toplam 16 oturumluk cinsel sağlık eğitimi uygulanmıştır. Bu eğitimin ergenlerin cinsellikle ilgili konularda bilgi sahibi olmalarında etkili olduğu bulgusu paylaşılmıştır. Bu çalışmada uygulanan programın okul psikolojik danışmanları tarafından sürdürülebilir bir program olması hedeflenmiştir.

Çok'un (2003) çalışmasına benzer şekilde Selçuk (2006) tarafından yapılan çalışmada yine 6. sınıf kız öğrencilerine 8 haftalık cinsel sağlık eğitimi uygulanmış ve programa katılan öğrencilerin bilgi düzeylerinde anlamlı bir artış olduğu bildirilmiştir.

Kaya, Serin ve Genç (2007) planladıkları cinsel eğitim programına temel oluşturmak adına üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üreme ve cinsel sağlık hizmetlerinden beklentilerini tespit etme amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 340 katılımcıdan oluşan bu çalışmada ilkökul mezunu olan annelerin %19.4'ü cinsel

konularda çocuklarıyla hiç konuşmadığı ve annenin eğitim durumunun çocuklarıyla cinsel konularda konuşması arasında anlamlı bir farklılığın olduğu bulgusunu paylaşmaktadırlar. Aynı araştırmada erkek öğrencilerin %8.2'si kız öğrencilerin ise %5.6'sı aileleriyle cinsel konuları rahatça konuşabildiklerini belirtmişlerdir. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların cinsel ilişki deneyimi en fazla iken, annesi üniversite mezunu olan katılımcılarda cinsel ilişki deneyimi en az bulunmuştur. Bu araştırma sonuçlarına bakıldığında ailelerin çocuklarının cinsel gelişimleriyle ilgili eğitim verme sorumluluğunu almalarının önemi ve riskli grupların ailelerine yönelik eğitimlerin planlanması gerektiği araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir.

Yine 2007 yılında Bıkmaz ve Güler yaptıkları araştırmada ülkemizdeki okullaşma oranının %92 ile ilkokulda olduğunu belirterek bu dönemde verilecek cinsel eğitimin önemine vurgu yapmaktadırlar. Aynı araştırmada 2002-2003 eğitim öğretim yılında okullarda okutulan 22 ders kitabını incelemişler ve ders kitaplarının içerisinde cinsel eğitim konularının yer almadığını ifade etmişlerdir.

Güler ve Yöndem 'in (2007) çalışmasında ise, 6. Sınıfa devam eden 46 öğrenciye (22 deney, 24 kontrol) 4 hafta süre ile haftada 45 dakika ergenlik ve cinsel sağlık eğitimi uygulanmıştır. Araştırmacılar ön test olarak, "Ergenlik ve Cinsel Sağlık Bilgi Testi" ve "Ergenlik ve Cinsel Sağlık Tutum Ölçeği" kullanmışlardır. Ön test uygulaması deney ve kontrol grubunda grup rehberlik etkinliğine başlamadan iki hafta önce uygulanmıştır. Son test ise, grup rehberlik etkinliğinin son oturumunda uygulanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular, eğitim alan grubun bilgi ve tutumlarında anlamlı artışlar olduğunu ortaya koymuştur.

Çalışandemir, Bencik ve Artan'da (2008) cinsel eğitimin yaşamın erken dönemlerinde verilmesine dikkat çektikleri 'Çocukların Cinsel Eğitimi: Geçmişten Günümüze Bir Bakış' isimli çalışmalarında varlığı insanlık tarihi kadar eski olan cinselliğin 20. Yüzyılda dahi hala konuşulmaya çekinilen bir konu olduğu, ülkemizde hala bir cinsel eğitim politikasının olmadığı belirtilmektedir. Ayrıca okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim için öğretmen yetiştirirken cinsel eğitim derslerinin öğretmen adaylarına verilmesi gerektiğini belirtmektedir.

1996 ve 2004 yılları olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilen çalışmada gençlerdeki cinsel tutum ve davranış özelliklerinin yıllar içindeki değişimlerinin saptanması ve cinsel bilgi kaynaklarının bu değişimlere etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. 1996 yılında alınan ölçüme 150, 2004 yılında alınan ölçüme ise 242 onuncu sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma da sosyo-demografik özellikler ve cinsel davranış ve cinsel bilgi düzeylerinin saptanması için araştırmacı tarafından oluşturulan form kullanılmıştır. Bu iki ölçüm arasında geçen sürede cinsel ilişki yaşama ve flört davranışlarında artış saptanırken, mastürbasyon yapma açısından bir fark bulunmamıştır. Bunun yanı sıra gençlerin cinsel bilgileri pornografik filmlerden edinmesinde aileden edinmeye göre daha fazla bir artış olduğu bulgusu da çalışmada yer almaktadır. Araştırmanın sonuçlar kısmında ise yıllar içerisinde gençler arasında erken yaşlarda ilişkiye girenlerin sayısının hızla arttığı, pornografik filmlerin tam cinsel ilişkiyi yüksek olasılıkla yordayan bilgi kaynağı olması sağlıklı ve doğru cinsel bilgi kaynaklarına gereksinim olduğu belirtilmektedir (Çetin ve ark., 2008).

Erbil ve arkadaşlarının (2010) araştırmasında ise; Türk annelerin kendi annelerinden aldığı cinsel eğitim ve kızlarına verdiği cinsel eğitimin belirlenmesi temel alınmıştır. Araştırmada 9 yaş ve üzeri en az bir kız çocuğu olan 192 anne alındığı belirtilmektedir. Araştırma verileri, literatür bilgileri doğrultusunda hazırlanan soru formu ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın bulguları ise araştırmacılar tarafından şu şekilde özetlenmektedir; annelerin %65,6'sının cinsel konularda kendi anneleri ile hiç konuşmadığı saptanmıştır. Cinsel eğitim aldığını belirten annelerin %31,3'ünün eğitim aldığı konu adet ile ilgili olduğu bildiriliyor. Annelerin %57,4'ü, annelerinden aldıkları cinsel eğitimin faydalı olmadığını düşünüyorlarmış, annelerin yarıya yakını (%47,6) adet hakkındaki bilgiyi adet olduktan sonra aldığını belirtmişlerdir. Annelerin diğer cinsel bilgi kaynaklarına bakıldığında %48.4 oranında arkadaşları olarak belirtiliyor. Anneler tarafından verilen cinsel eğitim, adet (%70,3), kadın- erkek vücut farklılıkları (%49,5), cinsel ilişki (%20,8), gebelik (%18,8) ve gebelikten korunma (%16,7) konularını içerdiği belirtiliyor. Cinsel eğitimin ne zaman verildiğine ilişkin bulgular ise; adet olmadan önce adet görme (%68,2), ergenlikte kadın-erkek arasındaki vücut farklılıkları (%41,5), ergenlik sonrası cinsel ilişki (%42,6), evlenmeden önce gebelik (%26,5) ve gebelikten korunma yöntemleri

(%27,4) şeklinde belirtilmektedir. Annelerin kızlarına cinsel eğitim vermesi ile anne yaşı, anne eğitim düzeyi, eş eğitim düzeyi, yaşanan yer, kız çocuk sayısı, kendi annelerinden cinsel eğitim almaları, alınan cinsel eğitimi faydalı bulma durumu, karşılaştırıldığında, istatistiksel olarak önemli farklar bulunduğu belirtiliyor (Erbil, Orak, Bektaş ve M. Birkök, 2010).

3-4 Aralık 2011 tarihlerinde Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırmalar Derneği (CETAD) işbirliği ile gerçekleştirilen “Cinsellik ve Cinsel Eğitim” konulu toplantıda Çocukluktan Ergenliğe Cinsellik başlığıyla Özcebe (2011) tarafından bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sonucunda Türkiye’de ergenlerin konuyla ilgili yeterli bilgisinin olmadığı, konuyla ilgili norm, tutum ve değerlerin cinsiyet ayrımına dayandığı, konunun bir tabu olduğu ve risk gruplarında farkındalığın yaratılmamış olduğu, cinsel şiddetin sorun olduğu bulgularına yer verilmektedir. Ayrıca, gelecekte sağlıklı bir nesil elde edebilmenin öncelikle kişisel, ailesel, toplumsal ve sosyal risk etmenlerinin en aza indirilmesi ile mümkün olduğunu vurgulanmıştır. Cinsel eğitim ve cinsellik ile ilgili topluma hitap eden farkındalık kazandırma, bilgilendirme ve hizmet sunma gibi uygulamalara ihtiyaç duyulduğu da belirtilmektedir.

Üniversite öğrencilerine yönelik geliştirilen cinsel sağlık ve üreme sağlığı (CSÜS) eğitim programının etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla Pınar ve Taşkın (2011) tarafından yapılan bu çalışmanın örneklemini 157 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Müdahale araştırması olan bu çalışmada ön test, son test ve kontrol gruplu araştırma deseni kullanıldığı görülmektedir. Araştırmacılar tarafından geliştirilen CSÜS Eğitim Programı, çalışma grubundaki öğrencilere haftada üç saat olarak 10 hafta boyunca toplam 30 saatte gerçekleştirilmiştir. Araştırmada “CSÜS Bilgi Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularında ise deney ve kontrol gruplarının son test sonuçlarına göre, deney grubunun cinsel sağlık eğitimine ilişkin bilgi düzeylerindeki artışın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirtilmektedir.

2014 yılında Namık Kemal Üniversitesi öğrencilerinin cinsel sağlık ve CYBE konusundaki bilgi düzeylerine yönelik yapılan bu çalışmanın örneklemini 1314 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışmada araştırmacılar tarafından oluşturulan 39 maddelik bir anket ve 34 maddelik Ergenlerde Cinsellik Bilgi Testi Anketi

kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına baktığımızda ise; ilk cinsel ilişki yaşınının 14 ile 18 yaş arasında olduğu, cinsel ilişki de katılımcıların %46,6'sının herhangi bir doğum kontrol yöntemi kullanmadığı, doğum kontrolünün cinsel eğitim almış öğrencilerde %58,7'lere ulaştığı belirtilmektedir. Ayrıca en iyi bilinen CYBE'ların AIDS olduğu (%96,5) ve cinsel sağlık eğitimi almış öğrencilerin CYBE'lar ile ilgili sorularda daha yüksek puan aldıkları belirtilmektedir. Üniversite müfredatı içinde cinsel sağlık eğitimlerine yer verilmesi gerektiği de çalışmanın sonuç kısmında vurgulanmaktadır (Saraçoğlu, Erdem, Doğan ve Tokuç, 2014).

İlköğretim ve lise öğrencilerinin AIDS'e ilişkin bilgilerinin değerlendirildiği bu çalışmada ilköğretimden 180, liseden 202 öğrenciye araştırmacılar tarafından oluşturulmuş demografik bilgileri içeren ve AIDS hakkındaki bilgilerini ölçen bir anket ön test olarak uygulanmış. Power Point yardımıyla görsel bilgilendirmenin ardından iki ay sonra ise son test verileri toplanmış. Bulgular kısmında ise; araştırmaya katılan öğrencilerin AIDS hastalığının bulaşıcı olduğu ve bağışıklık sistemini etkilediği gibi bilgilerinin olduğunu ancak bulaşma yolları ile ilgili bilgilerinin yanlış bilgi ve tutumlar içerdiği saptanmış. AIDS ile ilgili bilgi kaynakları ise sırasıyla; televizyon, gazete, ebeveynler, öğretmen, kitaplar, sağlıkçılar, internet ve arkadaşlar şeklinde olduğu bulgusu paylaşılmaktadır. Araştırmanın sonuç kısmında ise öğrencilerin öncelikle gerçek anlamda bir cinsel eğitime, beraberinde AIDS ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıklar ile ilgili sağlıklı bilgilendirme çalışmalarına ihtiyaçları olduğu vurgulanmaktadır (Çaltık Yılmaz ve Başkan, 2014).

Zihinsel yetersizliği olan çocuklarda cinsel eğitim ve önemi başlıklı derleme çalışmasında Tutar Güven ve İşler (2015) cinsel eğitimin doğumla başlayıp ölüme değin sürdüğü, yetersizliğe sahip olan ve olmayan çocuklar için en önemli bilgi kaynağının ebeveynler olduğu, cinsel eğitimin çocuğun anlayabileceği şekilde verilmesi gerektiği, yetersizliğe sahip çocukların cinsel istismar konusunda risk altında olduğu, cinsel eğitiminin multidisipliner bir çalışma gerektirdiği gibi konulara değinilmektedir (Tutar Güven ve İşler, 2015).

Bir derleme çalışması olarak sunulan Yücesan ve Ayaz Alkaya'nın (2018) çalışmasında cinsel sağlık eğitiminin okullarda göz ardı edilen bir konu olduğundan

bahsedilmektedir. Bu eğitimin beş ile on yaş arasındaki çocuklara verilirken; cinsel ve üreme organlarının tanıtılması ve fonksiyonları, ergenlik döneminde cinsiyetlere özgü fiziksel ve duygusal değişimler, cinsel istismar ve korunma yolları, olumlu akran ilişkileri, mahremiyet gibi konulara değinilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca bu çalışmada ülkemizde ve dünyadaki cinsel eğitim uygulamalarından bahsedilerek ülkemizde yapılan projelerin kısa süreli olmaları nedeniyle ihtiyacı karşılamadığı Sağlık Bilgisi gibi ders destekli verilen cinsel sağlık eğitimlerinin kapsamlı olmadığı belirtilmektedir. Çalışmanın en dikkat çekici yanı ise; ülkemizde çocukluk çağından itibaren her eğitim kademesinde kapsamlı cinsel sağlık eğitimi veya konularının eklenmesi gerektiğinin belirtilmesidir (Yücesan ve Ayaz Alkaya, 2018).

Sonuç olarak, ülkemizde konuyla ilgili yapılan çalışmaları kısaca değerlendirmek gerekirse konuyla ilgili deneysel çalışma sayısının azlığı oldukça dikkat çekmektedir (Öztürk ve Siyez, 2015). Yapılan az sayıdaki bu deneysel çalışmaların bulguları incelendiğinde ise 4-16 oturum arasında gerçekleştirilen bu programların hedef kitlenin bilgi düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı düzeyde etkili olduğu görülmektedir (Örneğin: Çok, 2003; Selçuk, 2006; Güler ve Yöndem 2007; Kaya, Serin ve Genç, 2007; Erbil, Orak, Bektaş ve M. Birkök, 2010; Pınar ve Taşkın, 2011).

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, araştırmaya katılan çalışma grubu, kullanılan ölçme araçları, araştırmacı tarafından oluşturulan anket, bilgi testi ve formlar, anketlerin oluşturulma süreci, araştırmada bağımsız değişken görevi gören Cinsel Eğitim Programı ve araştırmadan elde edilen verilerin analizi için kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma modeli

Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen cinsel gelişim eğitimi programının katılımcıların cinsel eğitim ile ilgili bilgi düzeyleri ve görüşlerini belirlemek amacıyla 2X2'lik (Deney grubu/Kontrol grubu X Ön test/Son test) deneysel desene göre düzenlenmiştir. Ayrıca ilkökul öğrenci annelerinin cinsel eğitime ilişkin görüşleri ve bilgi düzeyleri de program öncesinde elde edilen verilere göre incelenmiştir. Kısaca araştırma ilişkisel ve deneysel iki çalışmayı içermektedir.

Araştırmada deney ve kontrol grubuna yansız atama yapılabilmesi için 115 ilkökul öğrenci annesine ön test uygulanmıştır. Ardından 15'er katılımcıdan oluşan deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubuna 8 haftalık cinsel eğitim programı uygulanmıştır. Ardından son test verileri kontrol grubuna da deney grubunun programının bitişinin ardından uygulanmıştır.

Tablo 3.1. Deneysel süreç basamakları

Grup	1.İşlem	2.İşlem	3.İşlem
Deney	Ön Test	Deneysel İşlem	Son Test
Kontrol	Ön Test		Son Test

3.2. Evren, örneklem ve verilerin toplanması

Cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğinin sınanabilmesi için Bolu ili Çimento Çaydurt İlkokulu evren olarak alınmıştır. Araştırmanın örneklemini ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğrenimini sürdüren öğrenci annelerinden 15 deney 15 kontrol olmak üzere toplam 30 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2018-2019 eğitim öğretim yılında Çimento Çaydurt İlkokulunda öğrenimini sürdüren öğrencilerin anneleri olan 115 katılımcıya program öncesinde Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketi ve Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi uygulanmıştır. Elde edilen verilerden grup ortalamasının altında kalan 57 katılımcıyla bireysel görüşme yapılarak çalışma hakkında bilgi verilmiş, gönüllü olarak çalışmaya katılıp katılmak istemedikleri sorusu yöneltmiştir. 27 öğrenci annesi köyde ikamet ettiği, özel sebepleri nedeniyle her hafta oturumlara katılmasının mümkün olmadığı gibi nedenlerle araştırmaya katılamayacağını bildirmiştir. 30 katılımcı ise kura yöntemi ile seçkisiz olarak deney ve kontrol grubuna atanmıştır.

Araştırmada deney ve kontrol gruplarını oluşturmak adına 2018-2019 eğitim öğretim yılında Çimento Çaydurt İlkokulunda öğrenimini sürdüren öğrencilerin anneleri olan 115 katılımcıya program öncesinde ön test olarak; Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketi ve Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi uygulanmıştır. Program öncesinde ön test kapsamında katılımcıların demografik değişkenler bazında dağılımları aşağıdaki tablolarda verilmektedir:

Tablo 3.2. Program öncesinde uygulanan ön test verilerine göre katılımcıların demografik değişkenler bazında dağılımları (N = 115)

		N	%	Birikimli %
Annelerin yaşları	20-30 yaş arası	24	20.9	20.9
	30-40 arası	57	49.6	70.4
	40-50 arası	25	21.7	92.2
	50 ve üzeri	9	7.8	100.0
Annelerin eğitim seviyeleri	İlkokul	73	6.5	63.5
	Ortaokul	18	15.7	79.1
	Lise	21	18.3	97.4
	Üniversite	3	2.6	100.0
Annelerin meslekleri	Ev hanımı	106	92.2	92.2
	İşçi	5	4.3	96.5
	Memur	1	.9	97.4
	Diğer	3	2.6	100.0
Çocuk sayısı	1 Çocuk	14	12.2	12.2
	2 Çocuk	59	51.3	63.5
	3 Çocuk	31	27.0	90.4
	4 ve Üzeri Çocuk	11	9.6	100.0
Birlikte-ayrı yaşama durumları	Birlikte	111	96.5	96.5
	Ayrı	4	3.5	100.0
Babaların yaşları	20-30 yaş arası	5	4.3	4.3
	30-40 arası	64	55.7	60.0
	40-50 arası	33	28.7	88.7
	50 ve üzeri	13	11.3	100.0
Babaların eğitim seviyeleri	İlkokul	40	34.8	34.8
	Ortaokul	25	21.7	56.5
	Lise	39	33.9	90.4
	Üniversite	11	9.6	100.0
Babaların meslekleri	İşçi	71	61.7	61.7
	Memur	8	7.0	68.7
	Diğer	36	31.3	100.0
Algılanan ekonomik gelir	Düşük	18	15.7	15.7
	Orta	97	84.3	100.0

Çalışmanın ön testini 20-68 yaş arasındaki anneler oluşturmaktadır ve katılımcıların %20.9'u 20-30 yaş aralığında, %49.6'sı 30-40 yaş aralığında, %21.7'si

40-50 yaş aralığında ve % 7.8'i 50 yaş ve üzerindeki annelerdir. Annelerin % 63.5'i (n=73) ilkokul, %15.7'si (n=18)ortaokul, %18.3'ü (n=21) lise, %2.6'sı (n=3) ise üniversite mezunudur. Ön testte yer alan annelerin %92,2'si (n=106) ev hanımı, %4.3'ü (n=5) işçi, %0.9'u (n=1) memur, %2.6'si (n=3) ise diğer meslek grubundadır. Annelerin %12.2'si (n=14) 1, %51.3'ü (n=59) 2, %27'si (n=31) 3, %9.6'sı (n=11) 4 ve üzeri çocuk sayısına sahiptir. Anne ve babaların %96.5'i (n=111) birlikte, %3.5'i (n=4) ayrı yaşamaktadır. Ön teste katılan annelere eşlerinin yaşı, eğitim seviyesi, mesleği gibi demografik sorularda yöneltilmiştir tablo 3.2.'ya göre; babaların ön test verilerine göre %4.3'ü (n=5) 20-30 yaş, %55.7'si (n=64) 30-40 yaş, %28.7'si (n=33) 40-50 yaş, %11.3'ü (n=13) 50 yaş üzerindedir. Yine babaların %34.8'i (n=40) ilkokul, %21.7'si (n=25) ortaokul, %33.9'u (n=39) lise, %9.6'sı (n=11) üniversite mezunudur. Ayrıca %61.7'si (n=71) işçi, %7'si (n=8) memur, %31.3'ü (n=36) diğer meslek gruplarındandır. Algılanan ekonomik gelir düzeyine baktığımızda ise; annelerin %15.7'si (n=18) düşük, %84.3'ü (n=97) orta gelir düzeyinde olduklarını bildirmişlerdir.

Cinsel Gelişim Eğitimi Programının etkililiğinin sınanması için kura yöntemi ile seçkisiz oluşturulmuş 15 deney ve 15 kontrol grubundaki katılımcıların demografik değişkenler bazında dağılımları ise tablo 3.3.'de verilmektedir:

Tablo 3.3. Deney ve kontrol gruplarındaki katılımcıların demografik değişkenlere göre dağılımları (N = 30)

		N	%	Birikimli %
Annelerin yaşları	20-30 yaş arası	5	16.7	16.7
	30-40 arası	11	36.7	53.3
	40-50 arası	11	36.7	90.0
	50 ve üzeri	3	10.0	100.0
Annelerin eğitim seviyeleri	İlkokul	26	86.7	86.7
	Ortaokul	3	10.0	96.7
	Lise	1	3.3	100.0
	Üniversite	0	0.0	
Annelerin meslekleri	Ev hanımı	29	96.7	96.7
	İşçi	0	0.00	96.7
	Memur	0	0.00	96.7
	Diğer	1	3.3	100.0
Çocuk sayısı	1 Çocuk	2	6.7	6.7
	2 Çocuk	13	43.3	50.0
	3 Çocuk	9	30.0	80.0
	4 ve Üzeri Çocuk	6	20.0	100.0
Birlikte-ayrı yaşama durumları	Birlikte	29	96.7	96.7
	Ayrı	1	3.3	100.0
Babaların yaşları	20-30 yaş arası	2	6.7	6.7
	30-40 arası	12	40.0	46.7
	40-50 arası	12	40.0	86.7
	50 ve üzeri	4	13.3	100.0
Babaların eğitim seviyeleri	İlkokul	13	43.3	43.3
	Ortaokul	8	26.7	70.0
	Lise	8	26.7	96.7
	Üniversite	1	3.3	100.0
Babaların meslekleri	İşçi	21	70.0	70.0
	Memur	1	3.3	73.3
	Diğer	8	26.7	100.0
Algılanan ekonomik gelir	Düşük	6	20.0	20.0
	Orta	24	80.0	100.0

Cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğini sınamak için oluşturulan deney ve kontrol grubundaki katılımcıların %36.7'si 30-40 ve 40-50 yaş aralığında, %16.7'si

20-30 yaş aralığında, %10' u 50 yaş ve üzerindeki annelerdir. Annelerin % 86.7'si (n=26) ilkokul, %10'u (n=3) ortaokul, %3.3'ü (n=1) lise mezunudur. Ayrıca %96.7'si (n=29) ev hanımı, %3.3'ü (n=1) diğer meslek grubundadır. Deney ve kontrol gruplarındaki annelerin %43.3'ü (n=13) 2, %30' u (n=9) 3, %20'si (n=6) 4 ve üzeri, %6.7'si (n=2) 1 çocuk sayısına sahiptir. Deney ve kontrol gruplarındaki annelere eşlerinin yaşı, eğitim seviyesi, mesleği gibi demografik sorularda yöneltilmiştir. Buna göre eşlerin %40' ı (n=12) 30-40 ve 40-50 yaş aralığında, %13.3'ü (n=4) 50 yaş ve üzerinde, %6.7' si (n = 2) 20-30 yaş aralığındadır. %43.3'ü (n=13) ilkokul, %26.7'si (n=8) ortaokul ve lise, %3.3'ü (n=1) üniversite mezunudur. Yine eşlerin %70' i (n=21) işçi, %26.7'si (n=8) diğer, %3.3'ü (n=1) memurdur. Algılanan ekonomik gelir düzeyine baktığımızda ise; deney ve kontrol gruplarındaki annelerin %80'i (n=24) orta, %20' si (n=6) düşük gelir düzeyinde olduklarını bildirmişlerdir.

3.3. Veri toplama araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, cinsel eğitim görüş anketi ve cinsel eğitim programı bilgi testi kullanılmıştır. Bu bölümde veri toplama araçları detaylı bir şekilde tanıtılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından literatür tarandıktan sonra katılımcılara yöneltilmek üzere kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Bu formda; annenin yaşı, eğitim seviyesi, mesleği, çocuk sayısı, eşle birlikte yaşayıp yaşamadığı, eşinin yaşı, eşinin eğitim seviyesi, eşinin mesleği ve ekonomik gelir gibi toplam 9 maddeden oluşmaktadır (Bkz EK1).

3.3.2. Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketi

Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketi oluşturulurken literatürdeki anket geliştirme aşamaları gözden geçirilmiş ve anket hazırlama basamakları takip edilmiştir. Anket hazırlanırken izlenen basamaklar:

1. Aşama: Alan yazın taranarak çalışmanın amacı çerçevesinde ilkokul öğrencilerinin annelerine yönelik bir cinsel gelişim eğitimi programı oluşturulmuştur. Cinsel gelişim eğitimi kapsamında yapılan çalışmalar, kuramsal yaklaşım, yöntem ve uygulamalar taranarak konuyla ilgili anahtar kelimeler taranmıştır. Madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzu oluşturulurken araştırmanın genel ve alt amaçlarına yönelik cevabı aranan sorularla ilgili amaç ve alt problemler belirlenmiştir (Büyüköztürk, 2005).

Tablo 3.4. Madde havuzu oluşturulurken belirlenen araştırmanın genel ve alt amaçlarına yönelik cevabı aranan sorularla ilgili amaç ve alt amaçlar tablosu

Amaç	Alt problemler
İlkokul annelerinin cinsel eğitime ilişkin görüşleri hakkında fikir edinmek	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cinsel eğitim verebiliyorlar mı? 2. Konuya ilişkin güçlük yaşıyorlar mı? 3. Konuya ilişkin geçmiş çalışmaları var mı? 4. Cinsel eğitim konusunda kendilerini yetkin görüyorlar mı?

Oluşturulan bu amaç ve alt problemler sayesinde ankette hangi bilgiye ihtiyaç duyulduğu ve bu bilgilerin ne yapılacağı da belirginleşmiştir.

Madde havuzuna maddeleri yazarken maddelerin açık, net, anlaşılabilir olmasına, katılımcının dikkatini dağıtmadan cevaplayabileceği şekilde kısa olmasına, her bir maddede tek bir davranış ya da fikri ölçmeye yardımcı olacak şekilde hazırlanması konusunda özenli davranılmıştır (Oğur ve Tekbaş, 2003; Büyüköztürk, 2005). Anket maddelerinin cevap formatı belirlenirken katılımcıların eğitim seviyesi göz önünde bulundurulmuştur. Katılımcıların Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketinde ‘Evet’, ‘Hayır’ şeklinde cevap vermeleri istenmiştir.

2. Aşama: Oluşturulan madde havuzundan en uygun olduğu düşünülen maddeler seçilerek ‘Anket Taslak Formu’ oluşturulmuştur.

3. Aşama: Anket Taslak Formu planlanan cinsel gelişim eğitimi programının amacı ve içerisinde yer alan oturumların bilgileriyle birlikte Rehberlik Psikolojik Danışma alanında çalışan 4 bilim uzmanına mail yoluyla gönderilmiştir. Ankette yer alan maddelerin programın etkililiğini sınamasında ne ölçüde yeterli olduğuna yönelik yani

kapsam geçerliliği ile ilgili görüşler alınmıştır. Görüş istenen uzmanlara gönderilen formda her bir madde için ‘Uygundur’, ‘Geliştirilmeli’ ve ‘Uygun Değil’ ifadeleri yer almaktadır. Uzman maddenin geliştirilmesi gereken bir madde ya da uygun olmayan bir madde olduğunu düşünüyorsa maddenin alt kısmında yer alan öneri kısmını doldurarak önerisini ifade edebilmektedir.

Her bir maddede uzmanların uyuşma düzeyinin %90-100 olduğu maddeler anket formunda korunurken, uyuşmanın %70-80 olduğu maddeler öneriler çerçevesinde düzenlenmiştir (Büyüköztürk, 2005). Cevapların aşikâr olduğu belirtilen bazı maddeler ise anketten çıkartılmıştır. Yapılan bu işlemlerin ardından Ön Uygulama Formunda 8 madde kalmıştır. Anket soruları sıralanırken Büyüköztürk’ün (2005) ifade ettiği şekilde yansız bir sıralama tercih edilmiş, olumlu ve olumsuz ifadeleri içeren maddeler karışık bir sırayla verilmiştir.

4. Aşama: Ön uygulama yapma aşamasında kullanılan anketin geçerlik ve güvenilirliği gözleme dayalı verilerle sorgulanmış ve çalışmanın örneklem grubuyla benzer özellikler gösteren bir gruba örneklem grubunun %5’i kadar uygulanması yeterli görülmüştür (Büyüköztürk, 2005). Ön uygulama yapılırken anketlerin cevaplanma süresi (5-10 dakika), anlaşılamayan bir maddenin olup olmadığı, soru sormak isteyen katılımcının olup olmadığı gibi durumlar gözlemlenmiştir (yunus.hacettepe.edu.tr adresinden 27.12.2018’de erişildi).

Gerçekleştirilen bu aşamaların ardından araştırmada katılımcıların cinsel eğitime ilişkin görüşleri hakkında bilgi sahibi olmak için cinsel eğitime ilişkin görüş anketinin son hali EK2’deki şekilde verilmiştir.

3.3.3. Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi (CEPBT)

Araştırmacı tarafından eğitim programının içeriğinde yer alan konuların içeriğine göre oluşturulmuş 49 madde olarak oluşturulan bu bilgi testi uzman görüşlerinin ardından 32 madde olarak son halini almıştır. Maddeler eğitim programının içeriğine göre 5 madde iletişim (Örneğin: Çocuklara cinsellikle ilgili neyin ne kadar anlatılacağı önemlidir.), 11 madde gelişim dönemleri (Örneğin: Orta çocukluk (ilkokul

döneminde) çocuklar kendi cinsiyetinden olan arkadaşlarıyla oynamak ister.), 9 madde çocukluk çağı ihmal ve istismarı (Örneğin: Çocukluk çağında tacize uğramak gelecek yaşantıyı etkiler.), 3 madde mahremiyet (Örneğin: Anne ve baba çocuğun yanında giyinip soyunabilir.), 4 madde çocukların cinsellikle ilgili sordukları sorular (Örneğin: Çocuklar nasıl dünyaya geldiklerini sorduklarında böyle sorular sormaması gerektiği söylenmelidir.) şeklinde oluşturulmuştur. Ankette yer alan 32 maddeye katılımcıların ‘Katılıyorum’, ‘Katılmıyorum’ ve ‘Kararsızım’ şeklinde yanıtlar vermesi istenmiştir (Bkz EK3).

Tablo 3.5. CEPBT’deki maddelerin program içeriğine göre dağılımları

	Maddeler	Toplam Madde Sayısı
İletişim	27,28,29,30,31	5 Madde
Gelişim Dönemleri	1,2,3,4,5,6,9,10,13,14,15	11 Madde
Çocukluk Çağı İhmal ve İstismarı	7,17,18,19,22,23,24,25,26	9 Madde
Mahremiyet	20,21,32	3 Madde
Çocukların Cinsellikle İlgili Sordukları Sorular	8,11,12,16	4 Madde

3.3.4. Cinsel eğitim programı değerlendirme anketi

6 maddeden oluşan bu değerlendirme formu araştırmacı tarafından annelerin katıldıkları cinsel gelişim eğitim programına ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymak için hazırlanmıştır. ‘Eğitimden yer alan bilgiler çocuklarınızı yetiştirirken (pratikte) uygulanabilecek türde miydi?’ , ‘Katıldığınız cinsel eğitim programının faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? (Cevabınız evetse, size ne tür faydaları olduğunu düşünüyorsunuz?)’ gibi açık uçlu sorulardan oluşmaktadır (Bkz. EK5).

Çalışma için Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi’nin Crobach’s Alfa değerleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Korelatif çalışma için (program öncesi) hesaplanan CEPBT Crobach’s Alfa değerinin oldukça güvenilir olduğu aşağıdaki tabloda görülmektedir. Ayrıca deneysel çalışma için CEPBT Crobach’s Alfa değerinin yüksek derecede güvenilir olduğu görülmektedir (Tavşancıl, 2006).

Tablo 3.6. Çalışma için hesaplanan Crobach's Alfa değerleri

		Güvenirlilik (Crobach's Alfa)	Madde Sayısı
CEPBT	İlişkisel Çalışma	.712	32
	DeneySEL Çalışma	.910	32

3.4. Cinsel gelişim eğitimi programı

Cinsel eğitim, bireyin duygusal, fiziksel ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, diğerlerinin haklarına, insan cinselliğine, diğerlerinin farklı görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısıyla bakabilmesi olumlu davranış biçimi ve değer yargıları geliştirme eğitimidir (Bayhan ve Artan, 2004: 262). Bu bölümde araştırmanın bağımsız değişkeni olan Cinsel Gelişim Eğitim Programı hakkında bilgi verilmiştir. Bu kapsamda kuramsal çerçeve, programın amacı, programın hazırlık süreci, programın içeriği, programın uygulanma süreci, programa katılım ve son olarak da kontrol grubuyla yapılan çalışmalar sunulmuştur.

3.4.1. Cinsel gelişim eğitimi programının kuramsal çerçevesi

Bireyin duygusal, fiziksel ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, diğerlerinin haklarına, insan cinselliğine, diğerlerinin farklı görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısıyla bakabilmesi olumlu davranış biçimi ve değer yargıları geliştirme eğitimi (Bayhan ve Artan, 2004: 262) olarak ifade edilen cinsel eğitim pek çok gelişmiş ülkede formal bir eğitim sisteminin içerisinde yer almasına rağmen ülkemizde 90'lı yıllardan itibaren çeşitli sivil toplum kuruluşları ve MEB destekli projelerden ileriye geçememiştir.

Gelişim sürecinin bir parçası olan cinsel gelişim çocuğun doğumundan itibaren cevaplanması gereken bir dizi soruyu akla getirir. Ebeveynler çocuklarıyla ilgili cinsel konularda konuşma, bilgi ihtiyaçlarını giderme ve cinsel gelişimlerine doğru bir şekilde destek olma sorumluluğunu almalıdırlar. Çocuğun büyümesiyle birlikte çocuğun hayatına eklenen sosyal çevreden, müziklerden, kitaplardan, arkadaşlardan çocuk bir dizi cinsel mesaj alır. İnfomal yollarda edinilen bu bilgi ve mesajlar her zaman doğruyu yansıtmaya bilirlir. Bu gibi nedenlerle çocukların büyüme ve gelişim süreçlerinde

cinsellikle ilgili pozitif mesajları almaları, cinselliğe yönelik olumlu bir bakış geliştirmeleri, cinsel gelişimlerini doğru şekilde desteklenmesi önemlidir. Bu amaçlarla ailede başlaması gereken cinsel eğitimin okulöncesi ve ilkokuldan itibaren okul bünyesinde geliştirilecek planlı öğrenme aktivitelerine ihtiyaç duyulmaktadır (Basset ve Kaim, 2000).

DSÖ tarafından organize edilen bir araştırmada cinsel eğitim programları taranmıştır ve etkili cinsel eğitim programlarının anahtar formülünü ebeveynleri içine alan programlar şeklinde özetlemiştir (WHO, 1998). Ayrıca 2001 yılında Tuğrul ve Artan'ın cinsel eğitimle ilgili ülkemizdeki annelerin görüşlerini araştırdıkları çalışmada her iki cinsiyetteki çocuklara cinsel eğitimi annelerin verdiği bulgusundan hareketle ve çalışma grubunun sosyokültürel özellikleri nedeniyle bu çalışmada hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programı sadece annelere yönelik olarak sunulmuştur. Bu durum çocuğun cinsel eğitiminden sadece anneler sorumludur yanlışını doğurmaması içinse programın tanıtıldığı ilk oturumda 'Ailede Cinsel Eğitim' başlığı altında anne ve babaların çocuklarının ilk cinsel eğitimcileri olduğu ve dinsel bağlamda da bu sorumluluğun anne ve babaya eşit dağıtıldığı belirtilmiştir.

Çalışmanın temel prensibini ise SIECUS belirttiği cinsel eğitime ilişkin pozitif sonuçlara ulaşma arzusudur. Buna göre cinsel gelişim eğitimi programından elde edilmek istenen pozitif sonuçlar: özgüvenli, kendine ve başkalarına saygı duyan, cinsel baskı ve zorlamalardan korunan nesiller yetiştirmede annelere bir yol hartası sunabilmektir. Bu özellikler kapsayıcı cinsel eğitim programının dört temel amacını oluşturmaktadır (SIECUS, 1996).

1. Bilgi: Kişilere insan üremesi, büyüme, gelişme, mastürbasyon, aile yaşamı, gebelik, doğum, cinsel suiistimal vb... konularda bilgi sağlama amacı,

2. Tutum, değer ve anlayış: Ailelerin cinselliğe ilişkin kendi değerlerini çocuklarına anlatarak gençlerin cinselliğe ait kendi değerlerini oluşturabilmeleri için fırsat sağlamak,

3. İlişkiler ve kişiler arası ilişkiler: Bireylerin iletişim, karar verme, baskılara karşı koyma, olumlu ilişkiler oluşturma gibi kişiler arası ilişki geliştirmelerine yardımcı olmak,

4. Sorumluluk: Cinsel davranışlarıyla ilgili sorumluluk sahibi bir nesil yetiştirmek gibi amaçları içermektedir. Bu amaçlara ulaşabilmek içinse hazırlanan programın kapsamlı olmasına özen gösterilmiştir. Yine SIECUS'un programın hazırlanmasında anahtar kavramlar olarak belirttiği: insan gelişimi, ilişkiler, kişisel beceriler, cinsel davranış ve toplum ve kültür gibi kavramlara odaklanılarak program hazırlanmıştır. Program, uygulanacağı evrenin sosyal ve kültürel yapısına, uygulanacak okuldaki öğrencilerin yaş ve gelişimsel özelliklerine uygun bir şekilde hazırlanmıştır.

İngiltere'de cinsel eğitimin içeriği yaş gruplarına göre 4 aşamada gerçekleştirilmektedir (Lenderyou, 1991). 1. Aşamada 4-7 yaş arası kapsayan eğitim içeriğinde: Üreme sistemi dahil, beden organlarını tanıma, cinsiyet farklarını anlama, bireysel güvenliği sağlama şeklindedir. 2. Aşama da ise üreme ile ilgili bilgilerin eklendiği, farklı tür arkadaşların varlığı ile ilgili bilgilendirmeler de dahil olmaktadır. İlkokul çağındaki çocukların ihtiyaçları doğrultusunda gelişim seviyelerine uygun olarak hazırlanan bu program temel olarak SIECUS (Sexuality Information and Education Council of U.S.)'un Cinsel Eğitim Rehberinin ilkelerine ve genel içeriğine dayanmaktadır (SIECUS, 1996).

Alan yazında benzer programların 7 ile 14 oturum arasında uygulandığı, oturumların çeşitli egzersiz ve materyaller içerdiği görülmüştür (Özslu Açıkgöz, 1999; Kıran Yılmaz, 2011; Öztürk, 2013; Esen, 2015). Bu çalışmada 8 oturumdan oluşmaktadır. Oturumların hazırlanmasında öğrencilerin gelişim düzeyleri ve annelerin sosyokültürel özellikleri dikkate alınmıştır. Oturumların süresi 60 dakikayı aşmayacak şekilde planlanmış ısınma egzersizleri ve sunumlarla da desteklenmiştir.

3.4.2. Programın amacı

Bu çalışmada genel olarak, ilkokul öğrencilerinin annelerinin cinsel gelişim eğitimi hakkında bilgi düzeylerinin artması amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde annelerin çocuklarının gelişim dönemleri hakkında bilgi sahibi olarak bir sonraki gelişim dönemine yönelik ihtiyaç ve gereksinimlerin farkında olabilmeleri, cinsellikle ilgili sordukları soruları gelişim dönemine uygun şekilde cevaplayabilmeleri, mahremiyet eğitimi, çocukluk çağı ihmal ve istismarı konularında bilgi düzeylerinin

artırılması ve çocuklarıyla cinsel konularda etkili iletişim kurabilmeleri gibi alt amaçlarda program içerisinde yer almaktadır.

3.4.3. Programın hazırlanma süreci

Cinsel gelişim eğitimi programının hazırlanma sürecine 2017 yılının başında başlanmıştır. İlgili literatür taranarak cinsel eğitimlerin amacı, ilkokul öğrenci annelerine yönelik hazırlanacak bir programın içeriğinde neler olmalıdır, eğitilen kişiler eğitim sonunda ne tür kazanımlar elde etmelidirler. Cinsel gelişim eğitimi programlarından ne tür yararlar elde edilebilir gibi anahtar sorulara cevap aranarak programın çerçevesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Cinsel eğitim uygulamaları, cinsel eğitimde ne tür yöntemler uygulandığı taranmış, ülkemizde konuyla ilgili yapılmış tezler (Özusu Açıkgoz, 1999; Kıran Yılmaz, 2011; Öztürk, 2013; Esen, 2015) incelenmiştir. Ardından 8 oturumluk taslak program öğrencilerin gelişim dönemi ve annelerin sosyokültürel özellikleri dikkate alınarak ilgili literatür çerçevesinde tez danışmanı süpervizörlüğünde araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. 2017-2018 eğitim öğretim yılının Nisan-Mayıs aylarında pilot çalışma sadece 4. sınıfta öğrencisi bulunan 14 anneye uygulanmıştır. Bir veli toplantısına girilerek araştırmadan bahsedilmiş pilot çalışma açıklanmış gönüllü katılımcıların araştırmacı ile iletişime geçmeleri iletilmiştir.

Gerçekleştirilen pilot çalışmada ‘Çocukluk çağı ihmal istismarı ve mahremiyet’ ve isimli oturum planlanan 60 dakikalık sürenin çok üzerine çıkması nedeniyle 2 oturuma ayrılmıştır. Gerçek programda ‘Çocukluk Çağı İhmal ve İstismarı’ ve ‘Mahremiyet Eğitimi’ şeklinde iki farklı oturum şeklinde uygulanmasına karar verilmiştir. Ayrıca ‘Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar’ ve ‘Cinsel Hijyen Davranışı’ oturumları ergenlik döneminde yapılan cinsel eğitim programlarında ve doğrudan öğrenciye yönelik programlarda yer alması gerektiği düşüncesiyle programdan çıkartılmıştır. Çocukluk Çağı ihmal ve istismarı konulu oturumda annelere izletilen ‘Komal’ isimli eğitici animasyon ise annelerde aşırı kaygı yarattığı gözlemlendiği için oturumdan çıkartılmıştır. Program sunumları programın uygulanacağı salonun ışık ve katılımcıların oturacakları mesafe değerlendirilerek yeniden düzenlenmiştir. Yapılan

tüm bu düzenlemelerin ardından 8 oturum sürecek olan ilkokul öğrencilerinin annelerine yönelik cinsel gelişim eğitimi programının hazır olduğu görülmüştür.

3.4.4. İlkokul öğrenci annelerine yönelik hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programı uygulama süreci

Uygulanan cinsel gelişim eğitimine yönelik süreç tablo 3.7. da yer almaktadır.

Tablo 3.7. Cinsel gelişim eğitimi programı uygulama süreci

	Konu	Süre	Materyal	Amaç	Süreç
1. oturum	Cinsel gelişim eğitimi programının tanıtılması	60 dakika	Kağıt-Kalem	Katılımcıların program hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak	Grup lideri gruba kısa bir giriş yaparak, grup süreci hakkında bilgilendirme yapmıştır. Grup üyelerinin tanışması için grup üyelerinden çember oluşturmaları istenmiş ve tanışma egzersizi yapılmıştır. Tanışma egzersizinin ardından grup kuralları belirlenmiştir. Grup liderinin grup için önerdiği kurallar çerçevesinde ve üyelerden gelen teklifler değerlendirilerek yazılmış, cinsel eğitim programı panosuna grup kuralları asılmıştır. Oturumda programda yer alan kavramlar hakkında birçok şey öğrenebilecekleri ve cinsel eğitim programının içeriği hakkında katılımcılara bilgilendirme yapılmıştır. Cinsel gelişim eğitimi programında yer alan anahtar kavramlarla ilgili bilgiler hazırlanan sunum aracılığıyla verilerek kavram haritası oluşturulmuştur. Oturumla ilgili değerlendirmenin yapılmasının ardından oturum sonlandırılmıştır.
2. oturum	İletişim	60 dakika	Alıştırma fotokopileri-Kalem	Etkili iletişim becerisi geliştirmek	Bir önceki oturum grup lideri tarafından kısa bir şekilde özetlenerek, yapılacak egzersizin ardından bu oturumda hangi konu hakkında bilgilendirme yapılacağı tahmin edilmesi istenmiş, böylece grup üyelerinin dikkatlerini çekmeye çalışılmıştır. Sessiz sinema egzersizinde grup üyelerinin ilk kelimeleri anlatırken oturum süreci ile ilgili keyifli bir oturum geçeceğini belirttikleri, çocuklarımızı anlamak için oyun mu oynamalıyız gibi ifadelerde bulunduğu gözlenmiştir. Oyun sayesinde iletişim ve sözsüz iletişimin günlük hayattaki önemine dikkat çekilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan iletişim becerilerini geliştirme sunumu ile katılımcılara bilgilendirme yapılmıştır. Gerçek dinlemeye karşı sözde dinleme alıştırmaları (McKay ve ark.,2006: 5) yapılmıştır (EK6). Oturumun grup üyelerinin oturumu özetlemesinin ardından oturum sonlandırılmıştır.

4. oturum	Çocukların gelişim dönemleri ve cinsel gelişim	60 dakika	Soru kartları-İp yumağı	Gelişim dönemleri hakkında bilgi sahibi olarak, çocukların cinsellikle ilgili sorduğu sorulara gelişim düzeylerine uygun cevaplar verebilmeyi amaçlamaktadır.	Bir önceki oturumun özetlenmesinin ardından, 'Çocuk ve Anne' kavramlarına ilişkin ısınma egzersizi yapılmıştır. Grup üyelerinin çocukları ile ilgili annelerin duygu ve düşüncelerini ifade ederken genellikle akademik ve sağlık ile ilgili temennilerde bulunduğu gözlemlenmiştir. Anne ile ilgili olarak ise güçlü, tahammülü yüksek, zorluklarla mücadele edebilen, merhametli gibi betimlemelere başvurulduğu gözlenmiştir. Isınma egzersizinin ardından oturum için hazırlanan sunum gerçekleştirilmiştir. Ardından soru kartları grup üyelerine dağıtılarak: 'Çocuğunuz ilk adımlarını kaç yaşında attı, ne hissettiniz?', 'Çocuğunuz ilk ne zaman, kaç yaşında konuştu ne hissettiniz?' gibi sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Gelen cevaplar ile her çocuğun biricik olduğu vurgulanmıştır. Annelerin soruları yanıtlarken zaman zaman duygusallaştığı, zaman zaman ise güldükleri görülmüştür. Olumlu duygularla gelişim dönemlerinin cinsel eğitim vermedeki önemi vurgulanarak oturum sonlandırılmıştır.
3. oturum	Çocuklarla iletişim	60 dakika	Duygu Çalışması, Örnek Olay Metinleri	Çocuklarla etkili iletişim becerisi geliştirmek	Bir önceki oturum özetlenmesi şişe çevirme isimli ısınma oyunu ile gerçekleştirilmiştir. Grup üyelerinin bir önceki oturuma ilişkin en fazla konuşmak istedikleri konunun sözde dinleme ve kendini açma gibi konular olduğu gözlenmiştir. Ardından bu oturumda cinsel iletişim, çocuklarla iletişim kurmak ve aile içi iletişim gibi konulara değineceğini açıklamıştır. Çocuklarla iletişim kurma konusunda çocuklara verilen cevaplarda çocuğun duygularını tahmin ederek iletişim kurabilmek için hazırlanan duygu tanıma etkinliği yapılmıştır (McKay ve ark.,2006: 5) (EK6). Çocukları dinlerken empatinin önemine değinilmiştir. Okunan örnek olayın ardından pek çok grup üyesi örnek olaya benzer konularda çocuklarıyla iletişim kurduklarını, fakat çoğu zaman çeşitli nedenlerle örnek olaydaki şekilde etkili iletişim kuramadıklarını belirtmişlerdir. Ardından grup lideri çocukları anlayarak duygularına uygun cevaplar vermenin bazen birçok problemi sorun büyümeden çözüme kavuşturabileceği üzerinde durmuştur. Bir sonraki hafta aynı gün ve saatte görüşmek üzere oturum sonlandırılmıştır.

6. oturum	Çocukluk çağı cinsel istismarı	60 dakika		Çocukluk çağı cinsel istismarı hakkında bilgi sahibi olmak.	Bir önceki oturum grup lideri tarafından kısaca özetlenmiştir. Oturumda hangi davranışların cinsel istismar kapsamına girdiği, mağdur çocuklardaki davranış kalıpları ve mağdur çocuklara nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda hazırlanan oturum sunumu yapılmıştır. Kadınlarında istismarcı olabileceği, ilkökul çağı çocuklarının da risk grubunda olduğu, yakın ve tanıdık kişilerinde istismarcı olabileceği gibi ayrıntıların grup üyelerinin dikkatini çektiği görülmüştür. Oturumda grup üyelerinin televizyon programlarından, haberlerden ve duyduklarından hareketle paylaşımda bulunma konusunda oldukça istekli oldukları gözlenmiştir.
5. oturum	Çocukların cinsellikle ilgili sordukları sorulara nasıl cevap verilmeli	60 dakika	Soru kartları	Çocukların cinsellikle ilgili sıkça sordukları sorular ve cevaplar hakkında katılımcıların bilgi düzeylerini artırmak amaçlanmıştır.	Bir önceki oturum grup lideri tarafından kısaca özetlenmiştir. Çocuklar tarafından sıklıkla sorulan cinsellikle ilgili soruların yer aldığı soru kartları grup üyelerine rastgele dağıtılmıştır. Grup üyeleri iki gruba ayrılarak, sorulara yönelik cevapları tartışmak üzere 15 dakikalık zaman verilmiştir. Ardından gönüllü grup üyeleri tarafından cevaplar alınmıştır, kendi yaşamlarında karşılaştıkları olaylar hakkında paylaşmak istedikleri dinlenmiş, tartışma ortamı sağlanmıştır. Soru kartlarında katılımcılara: ‘Neden erkekler doğum yapamaz?’, ‘Bebek nasıl oluşur? Annenin içine nasıl girer?’, ‘Annenin hücresi ile babanın hücresi nerede nasıl birleşir?’, ‘Bebek annenin içindeyken nasıl nefes alır?’, ‘Ben nasıl doğdum?’ gibi sorular yöneltilmiştir. Bu oturumda gönüllü grup üyelerinin konuşurken mahcup, utangaç tavırlar sergilemeleri, birbirlerinden destek almaya çalışmaları dikkat çekmiştir. Diğer oturumlarda olduğu gibi tüm grup üyelerinin söz almadığı, sessiz kalan üyelerin olduğu görülmüştür. Soru kartlarında yer alan soruların ve cevapların yer aldığı oturum grup üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

8. oturum	Programın sonlandırılması	60 dakika	Son test ve program değerlendirme anketi	Grup üyelerinin olumlu duygularla gruba veda etmesi.	Bu oturumda grup üyelerinin program süresince öğrencileri bilgileri gerçek yaşamda çocuk yetiştirirken kullanmalarına yönelik cesaretlendirme yapılmıştır. Oturumun son oturum olduğu hatırlatılarak, grup üyelerine son test ve program değerlendirme formu dağıtılmıştır. Son test ve değerlendirme formlarının doldurulmasının ardından, programa katılan her üye ve grup lideri cinsel eğitim programı hakkındaki düşüncelerini ifade etmiştir. Cinsel eğitim programı pastası kesilerek, çalışmaya destek veren katılımcılara ‘Cinsel Gelişim Eğitimi Programı Katılımcı Sertifikası’ verilmiş ve oturum sonlandırılmıştır.
7. oturum	Çocuklarda mahremiyet eğitimi	60 dakika	Soru kartları-Kavanoz	Çocuklara mahremiyet eğitiminin nasıl verileceği hakkında katılımcıların farkındalıklarını artırmak.	Bir önceki oturum grup lideri tarafından kısaca özetlenmiştir. Çocuklara mahremiyet eğitimi vermenin önemi vurgulanarak oturuma başlanmıştır. Mahremiyet konusuyla ilgili soruların yer aldığı kavanozdan bir soru çekmeleri istenmiştir. Grup lideri tarafından hazırlanan oturum sunumu yapılırken üyelerden sunumda ve kendisinde olan soru ile ilgili düşüncelerini ifade etmesi istenmiştir. Grup üyelerinin sunum ve soru ile ilgili düşüncelerini ifade ederken, mahremiyet eğitimi vermenin ‘Bizim gibi kayınvalide ve kayınpederle yaşayanların işi zor, ev küçük ama yaşayan insan çok. Annenin dikkat ettiğine diğerleri dikkat etmeyince olmuyor, lafımız yerde kalıyor.’ gibi paylaşımları olmuştur. Ayrıca gönüllü grup üyeleri tarafından kendi yaşamlarında karşılaştıkları olaylar hakkında paylaşmak istedikleri dinlenmiştir. Soru kartlarında yer alan sorulardan ‘Çocuğunuz sizi ya da eşinizi çıplak görse ne yaparsınız?’ sorusu hakkında tartışılırken grup üyelerinin ‘Kışın soğuk olduğu için aynı odada yatıyoruz’ ya da ‘4. sınıfta ama hala benle yatıyor ayıramıyorum yatağımı.’ şeklinde paylaşımlarda buldukları dikkat çekmiştir. Sunumun ardından bir sonraki oturumun son oturum olduğu hatırlatılmış ve oturum sonlandırılmıştır.

3.4.5. Oturumlara katılım ve devam

Araştırmacı tarafından hazırlanan cinsel eğitim programı 8 hafta boyunca pazartesi günleri 10.00-11.00 saatleri arasında okulun çok amaçlı salonunda gerçekleştirilmiştir. Program boyunca yalnızca iki katılımcı sağlık problemlerini gerekçe göstererek bir oturuma katılmamışlardır. 8 hafta boyunca yürütülen çalışmanın sadece sonlandırma oturumunda katılımcılara yiyecek içecek ikram edilmiş, 'Katılımcı Sertifikası' verilmiştir.

3.4.6. Kontrol grubuyla yapılan çalışmalar

Araştırmada deney ve kontrol grubu kura yöntemiyle belirlenmiştir. Kontrol grubunun son test verileri de deney grubuna uygulanan programın bitiminde toplanmıştır. Etik ilkeler nedeniyle kontrol grubuna da Mayıs - Haziran aylarında cinsel gelişim eğitimi programı uygulanmıştır. 2017 yılının başında literatür taramasıyla başlanan 2017-2018 eğitim öğretim yılının Nisan-Mayıs aylarında pilot çalışması yapılan çalışmanın deneysel çalışması Şubat-Nisan aylarında uygulanmış, kontrol grubuna etik ilkelere bağlı kalınarak Mayıs-Haziran aylarında yapılan çalışma ile de sonlandırılmıştır.

3.5. Verilerin çözümlenmesi

Verilerin analizine geçilmeden önce çok değişkenli istatistiksel çalışmalar için bazı varsayımların test edilmesi gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Tek değişkenli normalliği test etmek için basıklık çarpıklık katsayılarından, histogramlardan ve Kolmogrov-Smirnov gibi çeşitli testlerden yararlanılabilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2.00 arasında kalmasının, dağılımın normalden aşırı sapma göstermediğinin bir kanıtı olduğu ifade edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tek değişkenli normalliğe ilişkin elde edilen betimsel istatistikler program öncesi gerçekleştirilen korelatif çalışma için Tablo 3.8. 'de gösterilmiştir.

Tablo 3.8. Program öncesinde toplanan ön test verilerinin tek değişkenli normalliğine ilişkin elde edilen betimsel istatistikler

Değişkenler	N	\bar{X}	SS	Çarpıklık	Basıklık
Toplam Annenin Eğitim Seviyesi	115	0.60	0.87	1.12	-0.10
Toplam Annenin Mesleği	115	0.13	0.54	4.40	19.64
Toplam Çocuk Sayısı	115	2.38	0.92	0.93	1.45
Toplam Eşlerin Birlikte Yaşama Durumu	115	0.03	0.18	5.14	24.90
Toplam Babanın Eğitim Seviyesi	115	0.86	0.39	-1.19	1.97
Toplam Babanın Mesleği	115	0.69	0.91	0.64	-1.51
Toplam Algılanan Ekonomik Gelir Düzeyi	115	0.86	0.39	-1.19	1.97
Toplam Ön Test	115	2.56	0.91	0.55	0.73

Tablo incelendiğinde basıklık, çarpıklık değerinin ± 2.00 aralığında olduğu annenin eğitim seviyesi, çocuk sayısı, babanın eğitim seviyesi, babanın mesleği, ve algılanan ekonomik gelir değişkenleri için parametrik testler diğer değişkenler için ise non-parametrik testler yapılmıştır (George ve Mallery, 2010).

Cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğinin sınanması için toplanan CEPBT puanlarının ön test ve son test verilerine göre tek değişkenli normalliği test etmek için örneklem büyüklüğü 35'den küçük olduğu için Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. (Shapiro ve Wilk, 1965: Aktaran: Demir, Saatçioğlu ve İmrol, 2016: 134).

Tablo 3.9. Cinsel gelişim eğitim programı verilerinin tek değişkenli normalliğine ilişkin elde edilen betimsel istatistikler

Değişkenler	Gruplar	N	\bar{X}	SS	p
Toplam CEPBT Ön Test	Deney Grubu	15	12.20	3.00	.513
	Kontrol Grubu	15	12.26	2.15	.285
Toplam CEPBT Son Test	Deney Grubu	15	25.93	4.83	.093
	Kontrol Grubu	15	12.33	2.69	.870

Tablo incelendiğinde CEPBT ön test ve son test verilerinin Shapiro-Wilk testi sonucuna göre normal dağıldığı bulunmuştur. Normal dağılım gösteren değişkenlerde de parametrik testler kullanılarak analizler yapılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. Bulgular

Bu bölümünün ilk kısmında araştırma kapsamında uygulanan Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketi, Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testine ilişkin elde edilen program öncesi ön test verilerine ilişkin bulgulara ardından ikinci kısımda ise Cinsel Gelişim Eğitimi Programının etkililiğini sınamaya yönelik bulgulara yer verilmiştir. Deney ve kontrol grubundan elde edilen ön-son test verileri gruplar arası karşılaştırma yoluyla incelenmiş, deney ve kontrol grubunun verileri kendi içlerinde karşılaştırılmıştır.

4.1. Program öncesinde uygulanan cinsel eğitime ilişkin görüş anketine ilişkin bulgular

Araştırmada cinsel gelişim eğitimi programı öncesinde ön test kapsamında 115 öğrenci annesi tarafından 'Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketi' cevaplanmıştır. Aşağıda 8 maddelik bu anket maddelerinin frekans değerlerine yer verilecektir.

Program öncesinde toplanan ön teste katılan 115 katılımcıdan ‘Çocuğunuza cinsel eğitim verebildiğinizi düşünüyor musunuz?’ anket maddesine %31.3 anne (n = 36) evet yanıtını verirken %68.7 anne ise (n = 79) hayır yanıtını vermiştir. ‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu soruları normal karşılar mısınız?’ anket maddesine %76.5 anne (n = 88) evet yanıtını verirken %23.5 anne ise (n = 27) hayır yanıtını vermiştir. Tablo 4.1. incelendiğinde ankete katılan 115 anneden ‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sordukları soruları cevaplama güçlük yaşıyor musunuz?’ anket maddesine %68.7 anne (n = 79) evet yanıtını verirken %31.3 anne ise (n = 36) hayır yanıtını vermiştir. ‘Daha önce herhangi bir cinsel eğitime katıldınız mı?’ anket maddesine %12.2 anne (n = 14) evet yanıtını verirken %87.8 anne ise (n = 101) hayır yanıtını vermiştir. ‘Daha önce çocuğunuzun cinsel gelişimiyle ilgili eğitici bir kitap, gazete, dergi vs.. okunuz mu?’ anket maddesine %17.4 anne (n = 20) evet yanıtını verirken %82.6 anne ise (n = 95) hayır yanıtını vermiştir. ‘Cinsel eğitimlerin verilmesi çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilir mi?’ anket maddesine %32.2 anne (n = 37) evet yanıtını verirken %67.8 anne ise (n = 78) hayır yanıtını vermiştir. ‘Cinsel eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin yeterli bilginizin olduğunu düşünüyor musunuz?’ anket maddesine %20 anne (n = 23) evet yanıtını verirken %80 anne ise (n = 92) hayır yanıtını vermiştir. Son olarak ankete katılan 115 anneden ‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu bir soruya ne cevap vereceğinizi bilemediğiniz ya da olumsuz bir etki yaratacağını düşündüğünüz için sorduğu soruyu geçiştirdiğiniz oldu mu?’ anket maddesine %60.9 anne (n = 70) evet yanıtını verirken %39.1 anne ise (n = 45) hayır yanıtını vermiştir.

4.2. Demografik değişkenlere göre program öncesi cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının incelenmesi

4.2.1. Annenin yaşıyla cinsel eğitim programı bilgi testi puanı arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Annenin yaşıyla cinsel eğitim programı bilgi testi puanı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır (p

< .05). Annenin yaşı ile cinsel eğitim programı bilgi testi puanı arasındaki ilişki Tablo 4.2. 'da sunulmuştur.

Tablo 4.2. Annenin yaşı ile cinsel eğitim programı bilgi testi puanı arasındaki ilişki

Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi Puanı	
Anninin Yaşı	-.322**

**p < .01

Araştırmada annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Ön test verilerinden elde edilen bulgulara göre annelerin yaşı ile cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0.32$, $p = .00$) (Büyüköztürk, 2005). Cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarındaki değişkenliğin yaklaşık %10'unun annenin yaşı ile açıklanmaktadır ($R^2 = (0.322)^2 = 0.10$).

4.2.2. Annenin eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanına ilişkin bulgular

Cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının annelerin eğitim seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) uygulanmıştır ($p > .05$). Teste ilişkin bulgular Tablo 4.3.'de verilmiştir. Varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Levene testi sonuçlarına göre varyanslar homojendir ($p=0,074$).

Tablo 4.3. Annelerin eğitim seviyesine ilişkin istatistikler

	N	\bar{X}	SS
İlkokul	73	16.54	4.58
Ortaokul	18	18.61	3.39
Lise	21	22.14	3.18
Üniversite	3	23.66	3.78
Toplam	115	18.07	4.73

Annelerin eğitim seviyelerine göre bilgi testi puanlarına bakıldığında üniversite mezunu annelerin en yüksek ($\bar{X} = 23.66$), ilkokul mezunu annelerin bilgi testi puanlarının ise ($\bar{X} = 16.54$) en düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.4. Annelerin eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Varyans	F	p	η^2
Gruplar Arası	616.69	3	205.566	11.74	0.00	0.24
Gruplar İçi	1943.59	111	17.510			
Toplam	2560.29	115				

*p < .05

Araştırmaya katılan annelerin eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki farklılaşma Bağımsız Örneklem İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) ile test edilmiştir (P<.05). Elde edilen bulgulara göre annelerin eğitim seviyelerine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (F = 11.74, p = .00, $\eta^2 = 0.24$). Gruplar arasında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla post hoc test olarak uygulanan Tukey HSD testi sonuçlarına göre; lise mezunu (n=21, $\bar{X} = 22.14$) ve üniversite mezunu (n = 3, $\bar{X} = 23.66$) annelerin puanlarının, ilkokul mezunu (n=73) annelerin puanlarından ($\bar{X} = 16.5$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Yine lise mezunu (n=21, $\bar{X} = 22.14$) annelerin puanları ortaokul mezunu (n = 18), annelerin puanlarından ($\bar{X} = 18.61$) anlamlı düzeyde yüksektir. Buna ek olarak, elde edilen eta kare değerlerine göre annelerin eğitim seviyesinin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarına etkisinin geniş düzeyde olduğu bulunmuştur ($\eta^2 = 0.24$) (Cohen 1988).

4.2.3. Annenin mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanına ilişkin bulgular

Cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının annelerin mesleğine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır (p <.05). Teste ilişkin bulgular Tablo 4.5.'de verilmiştir.

Tablo 4.5. Annelerin mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarına ilişkin bulgular

	N	\bar{X}	SS	Chi-Square	p	df	η^2
Ev Hanımı	106	17.95	4.78				
İşçi	5	19.20	2.94				
Memur	1	21.00	7.69				
Diğer	3	19.66	6.80				
Toplam	115	18.07	4.73	1.58	.66	3	0.00

Annelerin mesleğine göre bilgi testi puanlarına bakıldığında memur annelerin puanları en yüksek ($\bar{X}=21.00$), ev hanımı annelerin ise bilgi testi puanlarının ($\bar{X}= 17.95$) en düşük olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan annelerin mesleklerine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki farklılaşma Kruskal Wallis Testi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre annelerin mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($H = 1,58, p >.66$).

4.2.4. Çocuk sayısına göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanına ilişkin bulgular

Cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının çocuk sayısına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) uygulanmıştır ($p >.05$). Teste ilişkin bulgular Tablo 4.6.'da verilmiştir. Varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Levene testi sonuçlarına göre varyanslar homojendir ($p=0,18$).

Tablo 4.6. Çocuk sayısına ilişkin istatistikler

	N	\bar{X}	SS	μ
1	14	18.35	4.74	1.26
2	59	19.25	4.42	.57
3	31	17.09	4.14	.74
4 ve üzeri	11	14.18	5.79	1.74
Toplam	115	18.07	4.73	.44

Tablo incelendiğinde çocuk sayısına göre bilgi testi puanlarında 2 çocuğa sahip annelerin ($n = 59$) puanlarının ($\bar{X}= 19.25$) en yüksek, 4 ve üzeri sayıda çocuğa sahip annelerin ($n = 11$) bilgi testi puanlarının ise ($\bar{X}= 14.18$) en düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.7. Çocuk sayısına göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Varyans	F	p	η^2
Gruplar Arası	279.549	3	93.183	4.535	.005	0.10
Gruplar İçi	2280.747	111	20.547			
Toplam	2560.296	115				

*p < .05

Araştırmaya katılan annelerin çocuk sayısına göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki farklılaşma Bağımsız Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) ile test edilmiştir (P < .05). Elde edilen bulgulara göre annelerin çocuk sayılarına göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (F = 4.53, p = .05, $\eta^2 = 0.10$). Gruplar arasında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla post hoc test olarak uygulanan Tukey HSD testi sonuçlarına göre; 2 çocuğa sahip (n=59) annelerin puanlarının ($\bar{X} = 19.25$), 4 ve üzeri sayıda çocuğa sahip (n = 11) annelerin puanlarından ($\bar{X} = 14.18$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Buna ek olarak, elde edilen eta kare değerlerine göre çocuk sayısının cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarına etkisi orta düzeyde bulunmuştur ($\eta^2 = 0.10$) (Cohen 1988).

4.2.5. Anne-babanın birlikte yaşaması durumuna göre cinsel eğitim programı bilgi testine ilişkin bulgular

Cinsel eğitim programı bilgi testinin anne-babanın birlikte yaşaması durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Mann Whitney U Testi uygulanmıştır (p < .05). Teste ilişkin bulgular Tablo 4.8.'de verilmiştir.

Tablo 4.8. Anne- babanın birlikte yaşaması durumuna göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular

	N	\bar{X}	U	Z	p	η^2
Birlikte	111	57.76				
Ayrı	4	64.63				
Toplam	115		195.50	-.406	.685	0.00

Bu araştırmada anne-babanın birlikte yaşaması durumunun cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında fark olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda anne-babanın birlikte veya ayrı yaşama durumuna göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır [$U = 195.50$, $z = -.406$ $p = .685$].

4.2.6. Babanın yaşıyla cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Babanın yaşıyla cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır ($p < .05$). Babanın yaşı ile cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki ilişki Tablo 4.9'da sunulmuştur.

Tablo 4.9. Babanın yaşı ile cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki ilişki

Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi Puanı	
Babanın Yaşı	-.388**

** $p < .01$

Araştırmada babaların yaşı ile cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki ilişki araştırılmıştır. n test verilerinden elde edilen bulgulara göre babanın yaşı ile cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0.388$, $p = .00$) (Büyüköztürk, 2005). Cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarındaki değişkenliğin yaklaşık %15'inin babanın yaşı ile açıklanmaktadır ($R^2 = (0.388)^2 = 0.15$).

4.2.7. Babanın eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanına ilişkin bulgular

Cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının babanın eğitim seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız rneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) uygulanmıştır ($p > .05$). Teste ilişkin bulgular Tablo 4.10.'de verilmiştir. Varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Levene testi sonuçlarına göre varyanslar homojendir ($p=0,534$).

Tablo 4.10. Babanın Eğitim Seviyesine ilişkin istatistikler

	N	\bar{X}	SS	μ
İlkokul	40	17.12	5.16	.81
Ortaokul	25	16.92	4.48	.89
Lise	39	19.05	4.27	.68
Üniversite	11	20.72	3.95	1.19
Toplam	115	18.07	4.73	.44

Babanın eğitim seviyelerine göre bilgi testi puanlarına bakıldığında üniversite mezunu babaların puanları en yüksek ($\bar{X}=20.72$), ilkokul mezunu babaların bilgi testi puanlarının ise ($\bar{X}= 17.12$) en düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.11. Babanın eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Varyans	F	p	η^2
				2.865	0.40	.007
Gruplar Arası	184.001	3	61.334			
Gruplar İçi	2376.294	111	21.408			
Toplam	2560.296	115				

*p < .05

Araştırmaya katılan babaların eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki farklılaşma Bağımsız Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) ile test edilmiştir (P<.05). Elde edilen bulgulara göre babanın eğitim seviyelerine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (F = 2.865, p = .40, $\eta^2 = 0.07$). Gruplar arasında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla post hoc test olarak uygulanan LSD testi sonuçlarına göre; üniversite mezunu (n = 11) babaların puanlarının ($\bar{X} = 20.72$), ilkokul mezunu (n = 40) babaların puanlarından ($\bar{X} = 17.12$) ve ortaokul mezunu (n = 25) babaların puanlarından ($\bar{X} = 16.92$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Buna ek olarak, elde edilen eta kare değerlerine göre babaların eğitim seviyesinin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarına etkisi düşük düzeyde bulunmuştur ($\eta^2 = 0.007$) (Cohen 1988).

4.2.8. Babanın mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanına ilişkin bulgular

Cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının babanın mesleğine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) uygulanmıştır ($p > .05$). Teste ilişkin bulgular Tablo 4.12.'de verilmiştir. Varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Levene testi sonuçlarına göre varyanslar homojendir ($p = 0,243$).

Tablo 4.12. Babanın eğitim seviyesine ilişkin istatistikler

	N	\bar{X}	SS	μ
İşçi	71	17.50	4.60	.54
Memur	8	18.25	3.49	1.23
Diğer	36	19.16	5.13	.85
Toplam	115	18.07	4.73	.44

Babanın mesleğine göre bilgi testi puanlarına bakıldığında diğer meslek mensubu babaların puanları en yüksek ($\bar{X} = 19.16$), işçi babaların bilgi testi puanlarının ise ($\bar{X} = 17.50$) en düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.13. Babanın mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Varyans	F	p	η^2
Gruplar Arası	66.049	2	33.025	1.483	0.231	0.00
Gruplar İçi	2494.246	112	22.270			
Toplam	2560.296	115				

Araştırmaya katılan babaların mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki farklılaşma Bağımsız Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) ile test edilmiştir ($P < .05$). Elde edilen bulgulara göre babanın mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($F = 1.483, p = .231$).

4.2.9. Algılanan ekonomik gelire göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular

Katılımcıların algıladıkları ekonomik gelirlerine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T testi uygulanmıştır. Algılanan ekonomik gelire göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular Tablo 4.14.'de sunulmuştur.

Tablo 4.14. Algılanan ekonomik gelire göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının farklılaşmasına ilişkin bulgular

	N	\bar{X}	SS	t	P
Düşük	18	17.27	5.27		
Orta	97	18.22	4.64		
				-.779	.438

Araştırmada katılımcıların algıladıkları ekonomik gelirlerine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasındaki farklılaşma bağımsız örneklem için t testi ile analiz edilmiştir. Yapılan teste göre algılanan ekonomik gelire göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle katılımcıların algıladıkları ekonomik gelire göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur [$t_{113} = -.779$, $p = .438$].

4.3. Cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğini sınamaya yönelik bulgular

Cinsel gelişim eğitimi programı öncesinde 115 katılımcının verileri toplanmıştır. Katılımcıların deney ve kontrol grubuna atanmasında cinsel eğitim programı bilgi testi puanları kullanılmıştır. Cinsel eğitim programı bilgi testi puan ortalamaları 115 katılımcı için 18.07, standart sapma ise 4.73 olarak bulunmuştur. Katılımcıların bu testten aldıkları en düşük puan 5 iken en yüksek puan ise 28'dir. Ortalama puanın ($\bar{X} = 18.07$) altında 57 katılımcının olduğu görülmüştür. Ortalama puanın bir standart sapma gerisinden başlayarak rastgele atama yoluyla deney ($n = 15$) ve kontrol ($n = 15$) grubu oluşturulmuştur. Aşağıda deney ve kontrol grubundan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.3.1. Deney ve kontrol grubundaki annelerin cinsel eğitime ilişkin görüş anketine ilişkin bulgular

Araştırmada cinsel eğitim programı öncesinde ve sonrasında katılımcıların cinsel eğitime yönelik görüşlerini belirlemek için oluşturulmuş 8 maddelik anket uygulanmıştır. Önceki kısımda program öncesi toplanan ön test verilerine ilişkin bulgular paylaşılmıştır. Bu kısımda ise; deney ve kontrol gruplarında yer alan 30 (15 deney-15 kontrol) katılımcı tarafından cevaplanan ‘Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketi’ maddelerinin deney ve kontrol koşuluna göre ön test ve son test cevaplarının frekans değerlerine yer verilecektir.

‘Çocuğunuza cinsel eğitim verebildiğinizi düşünüyor musunuz?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.15. ‘Çocuğunuza cinsel eğitim verebildiğinizi düşünüyor musunuz?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular:

	Deney Grubu				Kontrol Grubu			
	Ön Test		Son Test		Ön Test		Son Test	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Evet	66.7	4	80.0	12	33.3	2	33.3	2
Hayır	45.8	11	20.0	3	54.2	13	54.2	13
Toplam	100.0	15	100.0	15	100.0	15	100.0	15

‘Çocuğunuza cinsel eğitim verebildiğinizi düşünüyor musunuz?’ anket maddesine deney ve kontrol grubu için ön test verileri incelendiğinde; deney grubundaki katılımcıların %66.7’si (n = 4) evet, %45.8’ i (n = 11) hayır yanıtını verirken program sonrasında alınan anket yanıtlarına baktığımızda deney grubundaki katılımcıların %80’ i (n = 12) evet yanıtı, %20’ si (n = 3) hayır yanıtını vermiştir. Kontrol grubu için ön test verilerine baktığımızda evet yanıtını veren %33.3 katılımcı (n = 2) ve %54.2 hayır (n = 13) yanıtını veren katılımcıların son test cevapları da yine aynı şekilde olduğu görülmektedir.

‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu soruları normal karşılar mısınız?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.16. *‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu soruları normal karşılar mısınız?’* anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular:

	Deney Grubu				Kontrol Grubu			
	Ön Test		Son Test		Ön Test		Son Test	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Evet	80.0	12	93.3	14	26.7	4	26.7	4
Hayır	20.0	3	6.7	1	73.3	11	73.3	11
Toplam	100.0	15	100.0	15	100.0	15	100.0	15

Tablo 4.16. incelendiğinde *‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu soruları normal karşılar mısınız?’* anket maddesi ön test verilerine göre incelendiğinde deney grubundaki katılımcıların %80’ i (n = 12) evet, % 20’ si ise (n = 3) hayır yanıtını vermiştir. Deney grubu için son test verilerinde katılımcıların %93.3’ ü (n = 14) evet yanıtı, %6.7’ si (n = 1) hayır yanıtını vermiştir. Kontrol grubunun ön test ve son test cevaplarına bakıldığında ise her iki koşul için de katılımcıların; %26.7’ si evet yanıtını verirken (n = 4) % 73.3’ ü (n = 11) hayır yanıtını vermiştir.

‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sordukları soruları cevaplama güçlük yaşıyor musunuz?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.17. *‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sordukları soruları cevaplama güçlük yaşıyor musunuz?’* anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular:

	Deney Grubu				Kontrol Grubu			
	Ön Test		Son Test		Ön Test		Son Test	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Evet	80.0	12	40.0	6	66.7	10	66.7	10
Hayır	20.0	3	60.0	9	33.3	5	33.3	5
Toplam	100.0	15	100.0	15	100.0	15	100.0	15

Tablo 4.17. incelendiğinde *‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sordukları soruları cevaplama güçlük yaşıyor musunuz?’* anket maddesine deney grubundaki katılımcıların ön testte %80’ i (n = 12) evet, %20’ si (n = 3) hayır yanıtını vermiştir.

Deney grubunun son test verilerinde ise katılımcıların %40'ı (n = 6) evet yanıtı, %60'ı (n = 9) hayır yanıtını vermiştir. Kontrol grubunun ön test ve son test cevaplarına bakıldığında ise; %66.7' si evet yanıtını verirken (n = 10) % 33.3' ü (n = 5) hayır yanıtını vermiştir.

'Daha önce çocuğunuzun cinsel gelişimiyle ilgili eğitici bir kitap, gazete, dergi vs.. okunuz mu?' anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.18. *'Daha önce çocuğunuzun cinsel gelişimiyle ilgili eğitici bir kitap, gazete, dergi vs.. okunuz mu?'* anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular:

	Deney Grubu				Kontrol Grubu			
	Ön Test		Son Test		Ön Test		Son Test	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Evet	13.3	2	53.3	8	20.0	3	37.5	4
Hayır	86.7	13	46.7	7	80.0	12	62.5	12
Toplam	100.0	15	100.0	15	100.0	15	100.0	15

Tablo 4.18. incelendiğinde *'Daha önce çocuğunuzun cinsel gelişimiyle ilgili eğitici bir kitap, gazete, dergi vs.. okudunuz mu?'* anket maddesine Cinsel Eğitim Programına katılan deney grubundaki katılımcıların ön test verilerine bakıldığında %13.3' ü (n = 2) evet, % 86.7' si (n = 13) hayır yanıtını vermiştir. Son testte ise deney grubundaki katılımcıların %53.3'ü (n = 8) evet yanıtı, %46.7'si (n = 7) hayır yanıtını vermiştir. Kontrol grubunun cevaplarına bakıldığında ise; ön testte katılımcıların %20' si evet yanıtını verirken (n = 3) , son testte % 37.5'i (n = 4) evet yanıtını vermiştir. Kontrol grubunun % 80' i (n = 12) ön testte hayır yanıtını, % 62.5' i (n = 12) son testte hayır yanıtını vermiştir.

'Cinsel eğitimlerin verilmesi çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilir mi?' anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.19. *‘Cinsel eğitimlerin verilmesi çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilir mi?’* anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular:

	Deney Grubu				Kontrol Grubu			
	Ön Test		Son Test		Ön Test		Son Test	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Evet	33.3	5	13.3	2	33.3	5	33.3	5
Hayır	66.7	10	86.7	13	66.7	10	66.7	10
Toplam	100.0	15	100.0	15	100.0	15	100.0	15

Tablo 4.19.’incelendiğinde *‘Cinsel eğitimlerin verilmesi çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilir mi?’* anket maddesine Cinsel Eğitim Programına katılan deney grubundaki katılımcıların ön test verileri ile kontrol grubunun ön test verilerinde katılımcıların %33.3’ ü (n = 5) evet, % 66.7’ si (= 10) ise hayır yanıtını vermişlerdir. Bu anket maddesine deney grubundaki katılımcıların son test verileri incelendiğinde %13.3’ü (n = 2) evet yanıtı, %86.7’si (n = 13) hayır yanıtını verdikleri görülmektedir. Kontrol grubunun son test cevaplarına bakıldığında ise; %33.3’ ü evet yanıtını verirken (n = 5) % 66.7’ si (n = 10) hayır yanıtını vermiştir.

‘Cinsel eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin yeterli bilginizin olduğunu düşünüyor musunuz?’ anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.20. *‘Cinsel eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin yeterli bilginizin olduğunu düşünüyor musunuz?’* anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular:

	Deney Grubu				Kontrol Grubu			
	Ön Test		Son Test		Ön Test		Son Test	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Evet	13.3	2	86.7	13	33.3	5	20.0	3
Hayır	86.7	13	13.3	2	66.7	10	80.0	12
Toplam	100.0	15	100.0	15	100.0	15	100.0	15

Tablo 4.20.’incelendiğinde *‘Cinsel eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin yeterli bilginizin olduğunu düşünüyor musunuz?’* anket maddesine ön test verilerine

göre deney grubundaki katılımcıların %13.3' ü (n = 2) evet, %86.7' si (n = 13) hayır yanıtını vermiştir. Deney grubunun son test verilerinde ise katılımcıların %86.7'si (n = 13) evet yanıtı, %13.3'ü (n = 2) hayır yanıtını vermiştir. Kontrol grubunun ön test cevaplarına bakıldığında ise; %33.3' ü (n = 5) evet, %66.7'si (n = 10) hayır yanıtını verirken son test verilerinde %20' si evet yanıtını (n = 3), % 80' i (n = 12) ise hayır yanıtını vermiştir.

'Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu bir soruya ne cevap vereceğinizi bilemediğiniz ya da olumsuz bir etki yaratacağını düşündüğünüz için sorduğu soruyu geçiştirdiğiniz oldu mu?' anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.21. *'Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu bir soruya ne cevap vereceğinizi bilemediğiniz ya da olumsuz bir etki yaratacağını düşündüğünüz için sorduğu soruyu geçiştirdiğiniz oldu mu?'* anket maddesine ilişkin deney ve kontrol grubunun verilerine yönelik bulgular:

	Deney Grubu				Kontrol Grubu			
	Ön Test		Son Test		Ön Test		Son Test	
	%	n	%	n	%	n	%	n
Evet	33.3	5	46.7	7	53.3	8	53.3	8
Hayır	66.7	10	53.3	8	46.7	7	46.7	7
Toplam	100.0	15	100.0	15	100.0	15	100.0	15

Tablo 4.21.'incelendiğinde *'Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu bir soruya ne cevap vereceğinizi bilemediğiniz ya da olumsuz bir etki yaratacağını düşündüğünüz için sorduğu soruyu geçiştirdiğiniz oldu mu?'* anket maddesine Cinsel Eğitim Programına katılan deney grubundaki katılımcıların ön testte %33.3' ü (n = 5) evet, %66.7' si (n = 10) hayır yanıtını verirken; son testte %46.7'si (n = 7) evet yanıtı, %53.3'ü (n = 8) hayır yanıtını vermiştir. Kontrol grubunun cevaplarına bakıldığında ise; ön test ve son testte katılımcıların %53.3' ü evet yanıtını verirken (n = 8), % 46.7' si (n = 7) hayır yanıtını vermiştir.

4.3.2. Deney ve kontrol grubundaki annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının ön test ve son test açısından karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Çalışma da deney ve kontrol grubundan elde edilen cinsel eğitim programı bilgi testi puanları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu incelemenin yapılmasında verilerin analizi kısmında belirtildiği üzere normal dağılım gözlemlendiği için Bağımsız Örneklemeler için t Testi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucu elde edilen bulgular Tablo 4.23.'de sunulmuştur.

Tablo 4.22. Deney ve kontrol grubundaki annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının ön test ve son test açısından karşılaştırılması

		N	\bar{X}	SS	t	P	η^2
CEPBT Ön Test	Deney	15	12.20	3.00	0.070	.945	0.00
	Kontrol	15	12.26	2.15			
CEPBT Son Test	Deney	15	25.93	4.83	-9.523	.000	0.76
	Kontrol	15	12.33	2.69			

Cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının deney ve kontrol grubundaki annelerin ön test- son test verileri açısından karşılaştırılmasında Bağımsız Örneklemeler İçin t testi uygulanmıştır ($p > .05$). Teste ilişkin bulgular Tablo 4.22'de verilmiştir. Varyansların homojenliğini test etmek için yapılan Levene testi sonuçlarına göre varyanslar homojendir (ön test $p=0.43$; son test $p=0.12$). Yapılan analiz sonucunda ön test verilerine göre deney ve kontrol grubunun cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında istatistiksel anlamda bir farklılık bulunmamaktadır [$t_{28} = 0.07$, $p < .94$]. Son test verilerine göre ise deney ve kontrol grubunun cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır [$t_{28} = -9.52$, $p < .00$, $\eta^2 = 0.76$]. Son test verilerinde cinsel eğitim programının uygulandığı deney grubundaki anneler ($\bar{X} = 25.93$; $S = 4.83$), kontrol grubundaki annelere göre ($\bar{X} = 12.33$; $S = 2.69$) cinsel eğitim programı bilgi testinden daha yüksek puanlara sahiptir. Cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarındaki değişimin % 76' sını deney ve kontrol koşulu açıklamaktadır.

4.3.3. Deney grubundaki annelerin ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Araştırmanın bu kısmında deney grubundan elde edilen cinsel eğitim programı bilgi testi verileri için ön test ve son test puanlarının grup içi karşılaştırılması sonucu ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Verilerin analizi kısmında CEPBT puanlarının deney ve kontrol koşuluyla birlikte normalliği incelendiğinde hem deney hem de kontrol koşulunda dağılımın normal olduğu görülmektedir. Bu nedenle kontrol grubunun CEPBT puanlarının ön test ve son test grup içi karşılaştırmasında bağımlı örneklem için t testi kullanılmıştır.

Tablo 4.23. Deney grubundaki annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi verilerinin ön test ve son test puanlarına ilişkin bulgular

Deney Grubu	N	\bar{X}	χ^2	df	P	η^2
CEPBT Ön Test	15	12.20				
CEPBT Son Test	15	25.93	-15.04	14	.000	0.9

p<.05

Tablo 4.23. incelendiğinde deney grubunun cinsel eğitim programı bilgi testine ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır [$t_{14} = -15.04$, $p = .000$]. Deney grubundaki annelerin CEPBT son test puanlarının ($\bar{X} = 25.33$), ön test puanlarından ($\bar{X} = 12.20$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

4.3.4. Kontrol grubundaki annelerin ön test ve son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Araştırmanın bu kısmında kontrol grubundan elde edilen cinsel eğitim programı bilgi testi verileri ön test ve son test puanlarının grup içi karşılaştırılması sonucu ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Verilerin analizi kısmında CEPBT puanlarının deney ve kontrol koşuluyla birlikte normalliği incelendiğinde ön test ve son test puanlarının deney ve kontrol koşuluna göre normal dağıldığı görülmektedir. Bu nedenle kontrol grubunun CEPBT puanlarının ön test ve son test grup içi karşılaştırmasında bağımlı örneklem için t testi kullanılmıştır.

Tablo 4.24. Kontrol grubundaki annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi verilerinin ön test ve son test puanlarına ilişkin karşılaştırma

Kontrol Grubu	N	\bar{X}	SS	t	df	P
CEPBT Ön Test	15	12.26	2.15	-.250	14	.806
CEPBT Son Test	15	12.33	2.69			

Tablo 4.24. incelendiğinde kontrol grubunun cinsel eğitim programı bilgi testi verilerinin ön test ($\bar{X}=12.26$) son test ($\bar{X}=12.33$) puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t_{14} = -.250, p = .806$].

V. BÖLÜM

5. Tartışma, Yorum ve Öneriler

Araştırmada oluşturulan ilkökul öğrencilerinin annelerine yönelik hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğinin sınanması ve bu kapsamda program öncesinde toplanan ön test verilerine göre ilkökul öğrencilerinin annelerinin cinsel eğitime ilişki görüşleri ile cinsel eğitim programı bilgi testine ilişkin bulguları ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda; bu bölümün ilk kısmında ilişki çalışması (program öncesinde toplanan ön test verilerine ilişkin) bulgularının alan yazın kapsamında tartışılması ardından da ilkökul öğrencilerinin annelerine yönelik hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğine yönelik bulguların tartışılmasına yer verilecektir.

5.1. Program öncesinde elde edilen verilerin bulgularına ilişkin tartışma ve yorum

İlkökul öğrenci annelerine yönelik hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programına deney ve kontrol grubu atanmadan önce deney ve kontrol grubunu belirlemek adına 115 öğrenci annesine program öncesinde cinsel eğitime ilişkin görüş anketi ve cinsel eğitim programı bilgi testi uygulanmıştır. Aşağıda bu uygulama bulguları alan yazın kapsamında tartışılmaktadır.

5.1.1. İlkökul öğrenci annelerinin cinsel eğitime ilişkin görüşlerine yönelik program öncesi bulguların tartışılması

Cinsel eğitime ilişkin görüş anketi 8 maddeden oluşmaktadır. İlk madde olan ‘Çocuğunuza cinsel eğitim verebildiğinizi düşünüyor musunuz?’ anket maddesine araştırmaya katılan 115 annenin %31’ i evet yanıtını verirken, %69’ u hayır yanıtını vermiştir.

Ankette 2. Madde olan ‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu soruları normal karşılar mısınız?’ anket maddesine ise; annelerin % 76.5’ i normal karşıladığını, %23.5’

i ise normal karşılamadığını belirtmiştir. ‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu soruları cevaplamada güçlük yaşıyor musunuz?’ anket maddesine %69 anne güçlük yaşadıklarını belirtirken, %31 anne güçlük yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan annelere ‘Daha önce herhangi bir cinsel eğitime katıldınız mı?’ maddesi de yöneltilmiştir. Cevaplar analiz edildiğinde annelerin %12’ sinin daha önce bir cinsel eğitime katıldıkları, %88’inin ise herhangi bir cinsel eğitime katılmadıkları bulunmuştur. ‘Daha önce çocuğunuzun cinsel gelişimiyle ilgili eğitici bir kitap, gazete, dergi vs... okudunuz mu?’ anket maddesine ise araştırmaya katılan annelerin %17’ si okuduklarını, % 83 anne ise çocuklarının cinsel gelişimiyle ilgili herhangi herhangi bir eğitici kitap, gazete, dergi okumadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmadaki ankette ‘Cinsel eğitimlerin verilmesi çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilir mi?’ maddesi de bulunmaktadır. Araştırmaya katılan annelerin %32’ si cinsel eğitimlerin çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebileceğini belirtirken %68’ i ise olumsuz etkilemeyeceğini belirtmiştir. ‘Cinsel eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin yeterli bilginizin olduğunu düşünüyor musunuz?’ anket maddesine ise; annelerin %20’ si yeterli bilgim var derken, %80’ i yeterli bilgim olduğunu düşünmüyorum yanıtını vermiştir. Araştırmada kullanılan bu anketin son maddesi olan ‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu bir soruya ne cevap vereceğinizi bilmediğiniz ya da olumsuz bir etki yaratacağını düşündüğünüz için sorduğu soruyu geçiştirdiğiniz oldu mu?’ maddesine %61 anne evet, %39 anne ise hayır yanıtını vermiştir.

8 maddelik cinsel eğitime ilişkin görüş anketinin bulguları değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan annelerin oldukça büyük bir kısmı (% 69) çocuklarına cinsel eğitim veremediklerini belirtmektedirler. Cinsel eğitimin doğumla başlayıp tüm gelişim dönemlerini kapsayan bir eğitim süreci olduğu ve ‘Ben nasıl dünyaya geldim?’ gibi masumane sorularla ilk başta aile içerisinde cevaplanması gereken bir dizi soruyu içerdiği düşünüldüğünde araştırmadan elde edilen bu bulgu oldukça dikkat çekicidir. Çocuğun rol model aldığı ilk cinsel eğitimcisi ve ilk kaynak olan anne ve baba tarafından çocuğa cinsel eğitimin verilmesi oldukça önemlidir, anne ve babasına merak ettiği soruları sormaya çekinen çocuk merak ettiği soruların cevabını farklı kaynaklarda aramaya yönelecektir. Bu kaynakları ise genellikle internet, tv, akran vs.. olmaktadır. Bu informal yollarla edinilen cinsel bilgilerinse genellikle yanlış ya da

eksik olduğu araştırma bulgularıyla belirtilmektedir (Gürsoy ve Gençalp, 2010: 33; Sezgin ve Akın, 1998; Gündüz, 2011). Sağlıklı bir nesil yetiştirme gayesinde olan anne ve baba ise çocuğun bu ihtiyacını gidermedeki en doğru kaynak olmalıdır. Aile içerisinde başlaması gereken bu eğitimi verecek olan anne ve babalarında yeterli bilgiye sahip olduğu ise tartışılması gereken başka bir konudur. Pek çok araştırmada anne ve babaların çocuklarına cinsel eğitim verme konusunda yeterli donanıma sahip olmadığına ilişkin bulgular vardır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 1996: 261; Set, Dağdeviren ve Aktürk, 2006: 139; Çalışandemir, Bencik ve Artan, 2008: 25). Araştırmada yer alan ‘Cinsel eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin yeterli bilginizin olduğunu düşünüyor musunuz?’ anket maddesine %80 annenin hayır yeterli bilgim olduğunu düşünmüyorum cevabı da bu araştırma bulgularıyla tutarlıdır.

Araştırmaya katılan annelerin %80’ i cinsel eğitimi verme konusunda bilgilerinin olmadığını belirtiyorlar ayrıca çocuklarının cinsel gelişimlerini desteklemek adına eğitici bir kitap, gazete, dergi vs... okuyanların oranın ise yalnızca %17 olduğu görülmektedir. 2001 yılında Tuğrul ve Artan’ ın cinsel eğitimle ilgili annelerin görüşlerini araştırdıkları araştırmada da bu bulgularla paralel şekilde annelerin %74’ ü cinsel eğitimin ne anlama geldiğini bilmediklerini belirtmişlerdir. Aynı araştırmada cinsel eğitimi her iki cinsiyetteki çocuklara yüksek oranla annelerin verdiği bulgusu da paylaşılmaktadır. Bu bulgu bu çalışmada ilkökul öğrencilerinin annelerine yönelik olarak hazırlanan cinsel eğitim programının önemli bir çıkış noktasıdır. Araştırmada çalışma grubu olarak anneler seçilerek çocukların eğitiminden sorumlu en önemli kaynağa ulaşılma istenmiştir. Ayrıca cinsel eğitim genellikle ergenlikte verilmesi gereken bir eğitim türü olduğu yanlışlığı vardır. Yıldız’ ın 1990 yılında yaptığı bir diğer araştırmada ise katılımcılara cinsel eğitimin ne zaman başlaması gerektiği sorulmuştur. Annelerin %1.9’ u 0-6 yaşlarından, %6.2’ si 6-11 yaşlarından, %34.8’ i 11-15 yaşlarından, %31.7’ si 15-18 yaşlarından ve %25.4’ ü ise 18 yaşından sonra cinsel eğitimin verilmeye başlanması gerektiğini bildirmişlerdir. Ergin ise 1993 yılında bu soruyu öğrencilere yöneltmiştir, öğrencilerin %3’ ü anaokulunda, %19’ u ilkökulda, %56’sı ortaokulda, %15’i lisede, %3’ ü de yükseköğretim başlaması gerektiğini ifade etmişlerdir. İlkokulda öğrenci annelerine yönelik gerçekleştirilen bu eğitim, ergenlik döneminden önce cinsel eğitim farkındalığı oluşturması açısından, cinsel eğitimin

doğumla başlayan diğer gelişim alanlarında olduğu gibi çocuğun gelişimine uygun bir şekilde yaşamın tümüne yayılması gerektiğini vurgulaması açısından da oldukça önemlidir.

‘Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu soruları normal karşılar mısınız?’ anket maddesine ise; annelerin %76.5’ i normal karşıladıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu oldukça önemlidir; çünkü 2005 yılında Erbil ve Top’ un yaptıkları araştırmada öğrencilerin %99’ u aileleriyle cinsellik konularında ‘ayıp’ olduğunu düşündükleri için konuşmadıklarını belirtmişlerdir. Cinselliğin genellikle aileler ve sosyal çevre tarafında bir tabu olarak görüldüğü ve ayıp olarak düşünüldüğü için çocukların sorduğu soruların normal karşılanmayacağı düşüncesi araştırmadaki bu bulguyla çelişmektedir. Değişen toplum sürecinde anne baba tutumlarının değişmesi ve aile içi ilişkilerde iletişimin önem kazandığının bilinmesi araştırmanın bu bulgusunu açıklayabilir.

Araştırmaya katılan annelerin %69’ u çocuklarının cinsellikle ilgili sorduğu soruları cevaplama da güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yine araştırmadaki annelerin %80’ i cinsel eğitimle ilgili yeterli bilgilerinin olmadığını da belirtmekteydiler yani; çocukların cinsellikle ilgili sorduğu soruları cevaplama da güçlük annelerin bu konuyla ilgili yeterli bilgilerinin olmamasıyla ilişkili olabilir. Çünkü geçmişte eğitim sisteminin içerisinde yer alan ve günümüzde anne baba olan bireylerde eğitim sisteminde yer aldıkları dönemde kapsamlı bir cinsel eğitim almamış olmalı. Araştırmadaki ‘Daha önce herhangi bir cinsel eğitime katıldınız mı?’ anket maddesine %88 annenin katılmadığını belirtmesi de bu bulguyla paraleldir. Eliküçük ve Sönmez (2015) tarafından 6 yaş çocukların ebeveynlerine yönelik cinsel gelişim eğitimi programının ebeveynlerin bilgi düzeyine etkisinin incelendiği çalışmada da anne ve babaların %96.5’ i daha önce bir cinsel eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar; ailelerin konuyla ilgili güçlük yaşamaları, cinsel eğitim vermekten kaçınmaları bu konu hakkında yeterli bilgilerinin olmayışı, kendilerini yeterli ve bilinçli hissetmemelerinden kaynaklanıyor olabilir. Aslında anne ve babalar daha önce de belirtildiği gibi çocuklarına ilk cinsel bilgileri verme, model olma ve okullardan cinsel eğitim talep etme, verilen eğitime destek olma en önemlisi ise verilen eğitimin bir parçası olmalıdırlar (Çalışandemir, Bencik ve Artan, 2008: 26).

‘Cinsel eğitimlerin verilmesi çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilir mi?’ anket maddesine %32 oranında olumsuz etkileyebileceği belirtilmiştir. Bu sonuç cinsel eğitimlerin formal bir yapı içerisinde okul öncesi dönemden itibaren sunulmasının önündeki engellerden birisidir. Çünkü yasa koyucuların halkın taleplerini dikkate almakla yükümlü oldukları düşünüldüğünde bu eğitimlerin zarar verici yanlarının olabileceğini düşünen bireylerin kaygıları eğitim sistemine kapsamlı cinsel eğitimin programlarının yerleşmesini engelliyor olabilir. Örneğin; cinsel eğitimlerin çocuk ya da gençlerin erken yaşta ilk cinsel deneyimi yaşamasına neden olacağı gibi kaygılar söz konusu olabilir. Fakat cinsel eğitimle ilgili eğitim sistemi içerisindeki çalışmaların gözden geçirildiği 2014 yılındaki bir araştırmada; cinsel eğitimlerin ilk cinsel ilişki yaşını, kaygıların aksine, artırdığı ve kondom dâhil korunma davranışını artırdığı aktarılmaktadır (Unterhalter ve diğerleri, 2014).

5.1.2. İlkokul öğrenci annelerine yönelik hazırlanan cinsel eğitim programı bilgi testinin program öncesi elde edilen bulguların tartışılması

Araştırmanın birinci aşaması olan ön test verileri toplanırken: ilkokul anne ve babanın yaşıyla cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında ilişki var mıdır?, Anne ve babanın eğitim seviyesine göre cinsel eğitim bilgi testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır?, Anne ve babanın mesleğine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır?, Sahip olunan çocuk sayısına göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır?, Anne babanın birlikte veya ayrı yaşaması durumuna göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır?, Algılanan ekonomik gelire göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı fark var mıdır? Problemleri de analiz edilmiştir.

Yapılan bu analiz sonuçlarına göre; anne ve babanın yaşı ile cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Anne ve babanın eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lise mezunu ve üniversite mezunu annelerin puanları, ilkokul mezunu annelerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yine lise mezunu annelerin puanları ortaokul mezunu, annelerin puanlarından anlamlı

düzye de yüksek bulunmuştur. Üniversite mezunu babaların puanları da, ilkokul mezunu babaların puanlarından ve ortaokul mezunu babaların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısına göre ise; 2 çocuğa sahip olan annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının 4 ve üzeri çocuğa sahip annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarından yüksek olduğu ve bu farklılığın istatistiki düzeyde anlamlı olduğu bulunmuştur.

Anne ve babanın mesleğine, birlikte/ayrı yaşama durumuna ve algılanan ekonomik gelir düzeyine göre ise cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Anne ve babanın yaşı düştükçe cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarındaki artış; değişen toplum süreci içerisinde anne-baba-çocuk ilişkileri ve anne baba tutumlarının değişmesiyle ilişkili olabilir. Ayrıca bu sonuç yine teknolojik, sosyokültürel ve eğitimsel gelişmişliğin bir sonucu olarak karşımıza çıkmış da olabilir. Araştırmadaki yaşı daha genç anne ve babaların teknolojiyi daha yakından takip edip kullanmaları nedeniyle cinsel eğitim ile ilgili bilgileri daha yakından takip etme ihtimalleri yüksektir. Ayrıca okuryazarlığın geçmişe göre artması konuyla ilgili okumaların artmasına da neden olmuş olabilir. Ayrıca günümüzde eğitim öğretimin öneminin fark edilmesiyle genç anne babaların eğitim sistemi içerisinde daha fazla yer almaları da bu sonucu desteklemektedir. Sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliğin artması da konuyla ilgili sağlık personelinden bilgi edinmeyi kolaylaştırmaktadır. 2011 yılında Gür ve Kurt tarafından ülkemizdeki ailelerin eğitim ihtiyacını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen araştırma da yaşı genç olan ebeveynlerin eğitimlere katılma konusundaki isteklilikleri daha ileri yaş grubundaki ebeveynlerden anlamlı düzeyde yüksek bulunduğu paylaşılmaktadır. Bu bulgu bu araştırmadaki bulguyla ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla yaşı genç anne babaların cinsel eğitimle ilgili bilgi düzeylerinin daha ileri yaştaki anne babalara göre daha iyi olduğu ve bu durumun eğitimlere daha istekli olmalarıyla paralellik gösterdiği görülmektedir.

Anne ve babanın eğitim seviyesine göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Tuğrul ve Artan'da (1993) cinsel eğitimin anne babaların eğitim seviyesiyle ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Eliküçük

ve Sönmez (2015) tarafından 6 yaş çocukların ebeveynlerine yönelik cinsel gelişim eğitimi programının ebeveynlerin bilgi düzeyine etkisinin incelendiği çalışmada da eğitim öncesinde annelerin eğitim durumlarına göre toplam bilgi puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Fakülte, yüksekokul ve lisansüstü eğitim mezunu annelerin ilkököl mezunu annelerden toplam bilgi puanlarının anlamlı düzeyde yüksek çıktığı bildirilmiştir. Bu bulgular çalışmadaki bulguyla paralellik göstermektedir. Abromson' un (1984) bireylerin içerisinde yer aldıkları sosyal grup doğrudan eğitimi ve davranışları etkilemektedir açıklamasıyla da örtüşmektedir. Yani eğitim seviyesinin yüksekliği cinsel eğitim konusundaki bilgi seviyesinin artmasına neden olduğu söylenebilir. Konuyla ilgili toplumdaki bilincin artması, anne ve babaların eğitim sistemi içerisinde uzun süre kalmalarıyla ve eğitim sisteminde cinsel eğitimin yer bulmasıyla gerçekleşebilir. Gür ve Kurt' un (2011) araştırmasında eğitim seviyesine göre eğitim sistemine girmemiş ebeveynlerin eğitim alma konusundaki isteksizlikleri bulgusu çalışmadaki cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında oluşan anlamlı farklılığa da yansımış durumdadır. Eğitim seviyesi lise ve üniversite olan anne babaların öğrenme konusundaki isteklilikleri cinsel eğitim konusundaki bilgi puanlarında anlamlı farklılığa neden olmuş olabilir.

Çocuk sayısına göre ise; 2 çocuğa sahip olan annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarının 4 ve üzeri çocuğa sahip annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarından yüksek olduğu ve bu farklılığın istatistiki düzeyde anlamlı olduğu bulunmuştur. Tanrıöver, Kaya, Tüzün ve Aydoğmuş'un (1992) çocuk psikiyatri polikliniğine başvuran çocukların demografik özelliklerini inceledikleri çalışmada polikliniğe başvuru yapanların en sık iki çocuklu aileler olduğu ve çocukların genellikle anneler tarafından getirildiği bulgusu paylaşılmıştır. Bu durum 2 çocuğa sahip annelerin çocuklarıyla ilgili psikolojik yardım alma konusunda istekli olmalarıyla ilişkilendirilebilir. Bu araştırma bulgusunda da 2 çocuğa sahip annelerin cinsel eğitim bilgi testi puanları 4 ve üzerinde çocuğa sahip annelerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur, 2 çocuğa sahip annelerin psikolojik yardıma başvurma konusunda istekli olmaları ilk çocuğu yetiştirirken yaptıkları ya da yapmadıkları hatalara düşmemekle ilgili olabilir. Ailedeki üye sayısının artması, annelerin her bir çocuğa karşı anne rolünü yerine getirmesini zorlaştırmaktadır yani; 4 ve üzerinde çocuğa sahip annelerin her bir

çocukla bireysel ilgilenmeleri, kişisel, sosyal ve eğitimsel ihtiyaçlarına zaman ayırma oranları 2 çocuğa sahip annelerden daha azdır. Bu nedenle cinsel eğitime ilişkin bilgi düzeyleri daha düşük çıkmış olabilir.

Bu çalışmada algılanan ekonomik gelir düzeyine göre ise cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Fakat, Gordon, Schroeder ve Abrahams (1990) tarafından yapılan araştırmada düşük ekonomik gelire sahip ailelerin daha az cinsel eğitim bilgisine sahip oldukları ayrıca cinsel davranışlara karşı daha sert bir tutum içerisinde oldukları ve çocuklarının cinsel eğitimleriyle daha az ilgilendikleri bulunmuştur. Çalışmada algılanan ekonomik gelire göre cinsel eğitim programı bilgi testi puanları arasında anlamlı farklılık çıkmamıştır; fakat bu bulgu ranj nedeniyle dikkatli bir şekilde yorumlanmalıdır; çünkü çalışmada sadece düşük (n= 18) ve orta (n = 98) ekonomik gelir düzeyinde olduklarını belirten katılımcılar olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılığın çıkmaması yüksek ekonomik gelire sahip olduğunu düşünen katılımcının olmamasıyla ilişkili olabilir. Bu sebeple bu bulguya daha geniş bir ranjla bakılması gerekebilir.

Anne ve babanın mesleğine göre cinsel eğitim programı eğitimi öncesi elde edilen CEPBT puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Eliküçük ve Sönmez (2015) de yaptıkları çalışmada babalar açısından anlamlı bir farklılık çıkmadığını belirtirken, çalışan annelerin cinsel eğitim bilgi puanlarının çalışmayan annelerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ve bu farklılığın istatistikî düzeyde anlamlı olduğunu belirtmektedir. Göçgeldi ve arkadaşları (2007) hem anne hem de babalar tarafından çocuklara verilen cinsel eğitimde çocuk cinsiyeti, ebeveynlerin eğitim durumu, mesleği, yaşı ve aylık geliri bazında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit etmediğini bildirmiştir.

Kakavoulis'in 1998 yılındaki çalışmasında, anne ve babalar tarafından çocuğun gelişimsel özelliklerine uygun bir şekilde cinsel eğitim verilmesi ve çocukların sorularının uygun ve zamanında yanıtlanmasının çocukların cinsel gelişimi ve eğitimini olumlu yönde etkilediği belirtmiştir. Yine Kakavoulis (1998) boşanma, baskı ve yasaklar, uygun olmayan modeller, iletişim yetersizliği gibi bazı faktörlerin de çocukların cinsel gelişim ve eğitimini olumsuz yönde etkileyebildiğini belirtmiştir. Bu

çalışmada anne ve babanın birlikte/ayrı yaşama durumuna göre cinsel eğitim programı öncesi bilgi puanlarındaki farklılıkta incelenmiştir ve anne ve babanın birlikte/ayrı yaşama durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

5.2. İlkokul öğrencilerinin annelerine yönelik hazırlanan cinsel eğitim programının etkililiğine yönelik bulguların tartışılması ve yorum

Tartışmanın bu kısmında cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğine yönelik bulguların ilgili alan yazın ışığında tartışılması amaçlanmıştır. Öncelikle cinsel eğitime ilişkin görüş anketinden elde edilen verilerin deney ve kontrol grubu açısından tartışılması, sonrasında ise CEPBT puanlarından elde edilen bulguların karşılaştırılmalarına ilişkin tartışmaya yer verilecektir.

5.1.2. İlkokul öğrenci annelerinin cinsel eğitime ilişkin görüşlerine yönelik bulguların tartışılması

Araştırmada deney ve kontrol gruplarında yer alan 30 katılımcının cinsel eğitime ilişkin görüşlerinin alındığı anketin sonuçları ön test ve son test olarak ayrı ayrı bulgular kısmında sunulmuştur. Buna göre:

Çocuğunuza cinsel eğitim verebildiğinizi düşünüyor musunuz? Anket maddesine deney grubundaki katılımcıların yaklaşık %67' si ön testte evet yanıtını verirken, son testte bu oran deney grubu için %80' e ulaşmıştır. Kontrol grubunda ise; katılımcıların sadece %33' ü ön test ve son testte evet yanıtını vermiştir. Cinsel eğitime katılan annelerin çocuklarına cinsel eğitim verebildiklerine dair düşüncelerinin programla birlikte olumluya gittiği söylenebilir. Göçgeldi ve diğerleri (2007) ebeveynlerin çocuklara cinsel eğitim verebilmelerinin konuyla ilgili bilgi sahibi olmayla ilişkili olduğunu bildirmektedir. Bu çalışmada ki deney grubunun ön test ve son test oranları da bu bulguyla paralellik göstermektedir. Weaver ve ark. (2002) New Brunswick eyaletindeki 4200'den fazla ebeveynin okul merkezli cinsel eğitime yönelik tutumlarını incelemiştir. Çalışmada ankete katılanların %94'ü okullarda cinsel eğitimlerin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Çalışmanın en dikkat çekici yanı ise;

ebeveynlerin çocuklarına cinsel eğitim vermeyi istemelerine rağmen, ya çok az ya da hiç cinsel eğitim veremedikleri bulgusudur. Bu bulgu çalışmadaki deney grubunda çocuğuna eğitim verenlerin oranının %67'den %80'e çıkmasıyla paraleldir. Cinsel eğitim programları sayesinde ebeveynlerin eğitilmesi çocukların cinsel eğitime ulaşmasını önemli ölçüde etkiliyor olabilir. Bunun nedeni ebeveynlerin cinsellik hakkında gerekli bilgileri öğrenmeleri nedeniyle, çocuklarıyla cinsellik hakkında konuşma ve eğitim verme konusunda kendilerine güvenmelerini sağlamasıyla ilişkili olabilir.

Çocuğunuzun sorduğu cinsellikle ilgili soruları normal karşılar mısınız? anket maddesine deney grubundaki katılımcılar ön testte %80 oranında evet normal karşılarım yanıtını verirken, son testte bu oran %93'e yükselmiştir. Programın yürütüldüğü 8 haftalık oturumlar boyunca deney grubundaki bazı katılımcıların cinsellik ile ilgili bilgilendirmeler karşısında mahcup, utangaç tavırları aslında bu anket maddesiyle ilişkilendirilebilir. İlk oturumların ardından konuyla ilgili bilgi sahibi olmaya başladıklarını düşündüklerinde ve gelişim sürecinin bir parçası olduğunu anladıklarında aktif katılımlar gözlenmiştir. Cinselliği gelişimin ayrılmaz bir parçası olarak zamanla kabul etmeleri çocukların yönelttiği bu soruları normal karşılamlarına destek oluyor olabilir. Liu, Dennis ve Edward (2015) çalışmalarında gelecek araştırmacılara öneriler yaparken ebeveynlerin kendi cinselliklerini eşleriyle birlikte tartışırken rahat olmazlarsa, çocuklarıyla cinselliği konuşurken, eğitim verirken de rahat davranamayacakları normal algılayamayabileceklerinden bahsetmektedir. İlk oturumlardaki cinsellik hakkında konuşurken annelerin huzursuz görünmeleri sonrasında rahatça ve aktif bir şekilde konuşabilmeleri de aslında çocuklarına daha rahat cinsel eğitim sunabileceklerini ve normal karşılayabileceklerini göstermektedir.

Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sordukları soruları cevaplamada güçlük yaşıyor musunuz? Anket maddesine deney grubundaki annelerin %80' i ön testte güçlük yaşadıklarını belirtirken son testte güçlük yaşadığını belirten annelerin oranı %40'dır. Yani program ile birlikte, cinsellikle ilgili çocuklarının sordukları soruları daha kolay cevaplayabildikleri söylenebilir. Kontrol grubunda ise ön test ve son testte annelerin %67' si güçlük yaşadıklarını belirtmektedir. Güder ve Alabay 2018 yılında yaptıkları çalışmada çocukların cinsel gelişimle ilgili en çok fiziksel farklılıklarla ilgili

ebeveynlere sorular yönelttiklerini ifade etmektedirler. Bu araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan cinsel eğitim programının 5. oturumunda da bu kapsamda ‘Neden erkekler doğum yapamaz?, Neden anne tek başına bebek yapamaz?, Bebek nasıl oluşur, annenin içine nasıl girer?, Bebek annenin içindeyken nasıl nefes alır?, Ben nasıl doğdum?, Kardeşimin neden pipisi yok?’ gibi pek çok sorunun gelişim dönemlerine göre nasıl cevaplanması gerektiğine yönelik bilgilendirmeler yer almaktadır. Bu nedenle deney grubundaki annelerin ön testte belirttikleri soruları yanıtlamadaki güçlük son testte azalmıştır. Ayrıca çocukların yönelttiği bu soruları dinsel bağlamda kaçamak cevaplarla yanıtlayan ebeveynlerden de Güder ve Alabay (2018) çalışmasında bahsediyor. Bu nedenle programda dinsel anlamda da ebeveynlerin çocukların konuyla ilgili sordukları soruları cevaplamada hayâ etmemeleri gerektiği aktarılmıştır.

Daha önce çocuğunuzun cinsel gelişimiyle ilgili eğitici bir kitap, gazete, dergi vs... okudunuz mu? Anket maddesine deney grubunun %13’ü evet derken, son ankette çocuğun cinsel gelişimiyle ilgili eğitici kitap, gazete, dergi vs... okuyanların oranı %53’e yükselmiştir. Bunun yanında kontrol grubunda konuyla ilgili okumalar yaptığını belirten %20’lik oran son testte kontrol grubunda da artmış %37’ye çıkmıştır. Bu bulgu oldukça kıymetlidir. Deney ve kontrol grubundaki katılımcılar kendilerine yöneltilen anket ve bilgi testinin ardından oluşan merak ya da bilme ihtiyacı nedeniyle, programda yer almasalar dahi (kontrol grubu), konuyla ilgili okumalara yönelmiş olabilirler.

Cinsel eğitimlerin verilmesi çocuğun gelişimini olumsuz etkileyebilir mi? Anket maddesine deney grubundaki katılımcılar ön testte %33 oranında olumsuz etkileyebilir derken, katıldıkları cinsel eğitimin ardından son testte %13 olumsuz etkileyebilir cevabını vermişlerdir. Kontrol grubunun ön test ve son test yanıtları değişmemiş %33 olumsuz etkileyebilir şeklindedir. Araştırmada cinsel eğitimlerin ebeveynlerde bazı kaygılar yarattığı düşünülmektedir. Gordon ve Dikman (1977) ebeveynlerin cinsellikle ilgili çocuklar ne kadar az şey bilirse o kadar iyi şekilde bir düşünceye sahip olduklarını; fakat bu düşünceyi destekleyen hiçbir gerçeğin olmadığından, örneğin cinsellikle ilgili çocukla tartışmaya girildiğinde çocukların erken cinsel ilişkiye gireceği korkusundan bahseder. Fakat gerçekleşen cinsel eğitimlerin ardından bu kaygıların yersiz olduğu araştırma sonuçlarıyla bildirilmektedir (Klein ve Gordon, 1992; Kirby, 2007; Unterhalter ve diğerleri, 2014). Ayrıca cinsel eğitimin

temelinde ebeveynlerle çocuklar arasındaki iletişim becerilerini geliştirerek ebeveynlerin çocukların gelişim dönemlerine uygun bir şekilde, doğum kontrolü, CYBH, AIDS gibi konularda küçük yaşlardan itibaren eğitilerek cinsel sorumluluk duygularının artırılmasının böylece, istenmeyen genç gebelik ve CYBH'ları engelleyeceği bildirilmektedir. Kısaca olumsuz etki yaratma amacının çok ötesinde, var olan olumsuz sonuçları ortadan kaldırmaya çalışan bir eğitim sürecidir cinsel eğitim.

Cinsel eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin yeterli bilginizin olduğunu düşünüyor musunuz? Anket maddesine deney grubundaki katılımcıların %13'ü ön testte evet yanıtını verdikleri son testte ise deney grubundaki katılımcıların %87'sinin evet yeterli bilgim olduğunu düşünüyorum yanıtını verdikleri bulunmuştur. Kontrol grubunda ise; %33 evet yanıtı ön testte alınırken son testte bu oran %20'ye gerilemiştir. Bu durumun uygulanan ön testin ardından kontrol grubundaki annelerin içsel bir sorgulama yapmalarından kaynaklanıyor olabilir. Ceylan ve Çetin de 2015 yılındaki çalışmalarında ebeveynlerin çocuklarıyla cinsellik hakkında konuşma konusunda yetersiz kaldıklarını bildirmektedir. Konur (2006) bu durumu ebeveynlerin çocuklarını yanlış bilgilendireceklerinde korkmalarından ve konuşulmaması gereken bir konu olduğunu düşünmelerinden kaynaklandığını belirtmektedir. Göçgeldi ve diğerleri de 2007 yılında benzer şekilde ebeveynlerin bilgi açısından yetersiz olduklarını düşündükleri için ya da nasıl bir tutum sergileyeceklerini bilmedikleri için soruları cevaplamada güçlük yaşadıklarını paylaşmaktadır. Eroğlu ve Gölbaşı' da (2004) çalışmalarında cinsel eğitimde ebeveynlerin neler yaşadıklarına eğilmişlerdir ve çalışmaya katılan ebeveynlerin %36'sı kendilerini bilgi konusunda eksik gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgu deney ve kontrol grubunda yer annelerin ön test yanıtlarıyla oldukça paraleldir.

Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu bir soruya ne cevap vereceğinizi bilmediğiniz ya da olumsuz bir etki yaratacağını düşündüğünüz için soruyu geçiştirdiğiniz oldu mu? Anket maddesine deney grubundaki katılımcılar ön testte %33 evet, son testte %47 evet şeklinde cevap vermişlerdir. Kontrol grubunda ise; ön test ve son test yanıtları değişmemiş, %53 evet olarak bulunmuştur. Bu sonucun pek çok açıklaması olabilir örneğin çocukların sorduğu bir soruya cevap vermeme ya da geçiştirme nedeni çocuğun henüz konuyla ilgili eğitim alma yaşına gelmesini

düşüncülerinden kaynaklanıyor olabilir. Çünkü genellikle cinsel eğitim konularının ergenlikle birlikte öğretilmesi gereken konular olduğuna dair yanlış bir inanış söz konusudur örneğin; Tuğrul ve Artan'ın (2001) araştırmasında cinsel eğitimin ortaokul veya lisede başlaması gerektiğine ilişkin ebeveyn görüşleri bildiriliyor. Ya da cinselliğin konuşulmaması gereken bir tabu olduğunu düşünmek, yetişkinlerde cinsellikle ilgili uyanan şemaların çocuklarda da aynı olduğunu düşünmeleri, konunun ayıp, günah ya da yasaklı bir konu olduğuna dair inançlarda çocuklar soru sorduğunda geçiştirmenin nedenleridir. Fakat ebeveynler çocuklarının ilk cinsel eğitimcileri olduğunu ve cinselliğin gelişimin diğer alanlarından birisi olduğunu, doğumla başlayıp tüm hayatı kapsadığını unutmadan en doğru bilgiyi çocuklarına ulaştırmada büyük bir sorumlulukları olduğunu unutmamalıdır.

5.2.2. Deney ve kontrol gruplarının CEPBT puanlarına ilişkin elde edilen bulguların tartışılması

Deney ve kontrol grubundaki annelerin cinsel eğitim programı bilgi testi puanlarını ön test ve son test verileri açısından karşılaştırdığımızda; CEPBT puanlarının ön test verilerinde deney ve kontrol grupları için anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle deney öncesinde deney ve kontrol grubunun benzer özellikler gösterdiği söylenebilir. Fakat son test verileri incelendiğinde cinsel eğitim programının uygulandığı deney grubunun lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çalışmada cinsel eğitim programının ilkökul öğrenci anneleri üzerindeki etkililiği; eğitim programının hedeflediği amaçlara ulaşma derecesi olarak tanımlanabilir. Etkililik, CEPBT puanlarının ön test ve son test değerleri arasında anlamlı fark olması beklentisine dayanmaktadır. Çalışmada da ön testin ardından uygulanan çalışma sonucunda ortaya çıkan son test verilerinin ön testle arasındaki anlamlı farklılıklar ilkökul öğrencilerinin annelerine yönelik olarak hazırlanan cinsel eğitim programının etkili olduğunu göstermektedir.

Deney ve kontrol grubundaki annelerin CEPBT puanlarını grup içerisinde karşılaştırdığımızda ise; deney grubundaki annelerin CEPBT puanlarında ön test ve son test verilerinde son test lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir. Kontrol grubundaki

annelerin CEPBT puanlarını ön test ve son test verileri açısından karşılaştırdığımızda ise CEPBT puanlarının ön test ve son test verileri arasında anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.

Ülkemizde cinsel eğitim hala bir tabu olarak görülmesi nedeniyle ebeveynler tarafından ilköğretim çağındaki çocuklarla tartışılmıyor olabilir. Bu nedenle cinsel eğitim ve cinsel davranışlar yok sayılarak, cinsel eğitim günah, ayıp, utanılacak ve sıkıcı bir konu olarak algılanıyor olabilir. Fakat bu araştırma ve pek çok cinsel eğitim araştırması konuyla ilgili ebeveyn ve öğrenci eğitimlerinin cinsel eğitim hakkındaki bilgi seviyesini artırdığını ve olumlu davranış ya da tutum kazandırdığını bildirmektedir. Yani bu araştırma bulgularıyla paralel bulgular bildirmektedir (Açıkgöz,1999; Main ve ark, 2002; Çok, 2003; Zaitseev ve ark., 2003; Selçuk, 2006; Güler ve Yöndem 2007; Kaya, Serin ve Genç, 2007; Erbil, Orak, Bektaş ve M. Birkök, 2010; Pınar ve Taşkın, 2011; Öztürk, 2013).

Açıkgöz (1999) 3-6 yaş çocuklar için hazırladığı yedi haftalık cinsel eğitim programının cinsel gelişim düzeyi üzerinde önemli değişimlere katkı sağladığını belirtmektedir. Benzer şekilde Öztürk' de (2013) ilköğretim 6. Sınıf öğrencilerine yönelik hazırladığı 8 haftalık cinsel eğitim programının ardından deney grubundaki katılımcıların gelişim dönemleri hakkında sahip oldukları bilgi düzeyleri, hayır diyebilme becerileri, istismar ve toplumsal cinsiyet konularında olumlu yönde istatistiki düzeyde anlamlı farklılık saptadığını belirtmektedir. Okuldaki cinsel eğitim programlarının etkisini incelemek için 67 çalışmayı tarayan Young Soung ve arkadaşları (2000) meta analiz çalışmasında deney ve kontrol grupları arasındaki anlamlı farklılıklara dikkat çekmektedirler (Young Soung ve ark., 2000). Literatür incelendiğinde bu çalışmaların bulguları da cinsel eğitimlerin etkililiğini bildirmekte ve bu çalışmayla paralel bulguları bildirmektedirler.

Ülkemizde yapılan konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında genellikle okul öncesi ve ergenlik dönemindeki öğrencilere yönelik cinsel eğitim programlarının sınındığını (Açıkgöz, 1999; Çok, 2003; Yöndem ve Güler, 2007; Öztürk, 2013) veya öğrencilerin, öğretmenlerin ya da anne babaların konuya ilişkin görüşlerinin araştırıldığı (Uzun, 2015; Kocatürk, 2002; Başgül, 1997; Yelken 1996; Ergin 1993; Mermer,1993;

Yıldız, 1990; İldeş, 1990) görülmektedir. Ülkemizde ilkokul kademesindeki öğrenci ya da ebeveynlere yönelik herhangi bir cinsel gelişim eğitimi programının sınındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın en önemli yanı ise ilkokul öğrenci annelerine yönelik hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programının etkililiğinin sınınanmasının yanında program öncesi toplanan veriler ve deney ve kontrol grubunun verileri ışığında cinsel eğitime ilişkin görüşleri de ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmada uygulanan cinsel gelişim eğitimi programının ilkokul öğrencilerinin annelerinde etkili çıkmasında birçok etmen etkili olmuş olabilir. Öncelikle programın uygulandığı annelerin çocuklarının gelişim dönemlerine uygun bir şekilde hazırlanması; içeriğinde üreme, büyüme, gelişme, mahremiyet, çocukluk çağı ihmal ve istismarı, aile içi iletişim, çocuklarla cinsel konularda iletişim gibi kapsamlı bir bilgilendirme içermesi programın etkililiğinde rol oynamış olabilir. Ayrıca programın uygulandığı okulda araştırmacının rehberlik öğretmeni olarak görev yapıyor olması katılımcıların sosyokültürel özelliklerine uygun bir program hazırlanmasında etkili olmuş olabilir. Ayrıca SIECUS (1996) tarafından cinsel eğitimin dört temel amacı olan bilgi, tutum değer ve anlayış, kişiler arası ilişkiler ve cinsel davranışlar hakkında sorumluluk alma gibi temel hedefler programın hazırlanmasında temel koşul olarak kabul edilmiştir.

Program sonunda uygulanan eğitim değerlendirme formunda, katılımcılar eğitimin faydalarını; çocuklarının sordukları soruları cevaplayabilmelerine katkı sağladığı, cinselliğin çocuklarla konuşulamaz bir durum olmaktan çıktığı, cinsel eğitimle ilgili bilmedikleri şeyleri öğrendikleri, çocuklarıyla nasıl iletişim kurmaları gerektiğini fark ettikleri, cinsel konularda yönelttikleri soruları geçiştirmeden cevaplayabilecekleri şeklinde sıralamışlardır. Eğitim değerlendirme formundan elde edilen katılımcı düşüncelerinin de bulgularla paralel olduğu düşünülmektedir. Cinsel eğitim programının en dikkat çeken bölümünü ise katılımcılar genellikle; üremenin çocuklara nasıl anlatılması gerektiği ve kadınlarında istismarda bulunabileceği ya da istismara uğramada ilkokul çağındaki çocuklarında ciddi bir risk altında olduğu gerçeğiyle yüzleşmemiz şeklinde belirtilmişlerdir. Katılımcıların belirttikleri bu ve benzeri ifadeler cinsel eğitimlerin ebeveynlere konuyla ilgili bilgi ve farkındalık yaratmanın dışında yanlış bilgileri de doğruya dönüştürme şansı verdiğini

göstermektedir. Ayrıca cinsel eğitime katılan katılımcıların tamamı cinsel eğitim programının çocuklarıyla olan iletişimlerine de katkı sağladığını ve pratikte kullanılabilir bilgileri içerdiğini ifade etmektedir. Ayrıca katılımcılar programın ilkökul çağından küçük ve ergenlik döneminde olan diğer çocukları içinde bir yol haritası sunduğunu belirtmektedirler. Bu durum cinsel eğitimlerin her gelişim döneminden bireye sunulması gereken bir hizmet olduğunu karşımıza çıkarmaktadır. ‘Cinsel eğitim programı süresince kendinizi nasıl hissettiniz ve niçin?’ sorusuna ise ‘Başta çekindim ama ilerledikçe, daha öncesinde bu bilgileri öğrenebilseydik diye düşündüm. Benim anne ve babamda ben çocukken bu bilgilere sahip olsaydı diye geçti hep aklımdan. Şimdi kendimi çok şanslı hissediyorum.’ ve ‘Zaman zaman utanıyor olsak da hayatımızın bir parçası olduğunu ve çocuklarımızı konuyla ilgili daha çok bilgilendirmemiz gerektiğini anladım. Sadece çocuklar için değil, bizim için de çok aydınlatıcı bir eğitim olduğunu düşünüyorum. Bu tarz eğitimlerin daha çok yaygınlaşmasını diliyorum.’ şeklinde cevaplar verdikleri görülmüştür. Katılımcıların birçoğu programın başlarında çekindiklerini, utandıklarını program ilerledikçe rahatladıklarını ifade etmektedirler. Katılımcıların kendi ebeveynlerinin de geçmişte kendilerini yetiştirirken cinsel eğitimle ilgili bilgi sahibi olması gerektiğini ifade etmeleri ayrıca; bu tarz eğitim programlarının sayıca artması temennileri kapsamlı cinsel eğitim programlarına duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Tüm bunlardan hareketle cinsel gelişim eğitimi programlarının gelişimin ayrılmaz bir parçası olduğu ve her yaşta bireye ulaştırılması gerektiği, ebeveynlerin çocuklarının ilk cinsel eğitimcileri olduklarını bilerek bu sorumlulukta hareket etmeleri gerektiği oldukça önemlidir. Ebeveynler tarafından başlayan cinsel eğitimin okulöncesi dönemden itibaren formal eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin gelişim süreçleriyle uyumlu şekilde kapsamlı cinsel eğitim programları ile eğitimin her kademesinde sunulması gerekir.

Ülkemizde okullarda kapsamlı cinsel eğitim programlarının sunulmaması sebebiyle ve ebeveynlerin cinsel eğitim konusundaki bilgi seviyelerini ve tutumlarını içeren araştırma sonuçları nedeniyle konuyla ilgili gerçekleştirilecek ebeveyn eğitimleri oldukça önemlidir. Ayrıca cinsel eğitime gereken önemin verilmesi için bu çalışmada olduğu gibi ergenlik öncesi dönemdeki çocuklara ulaşabilecek ebeveyn eğitimleri

gerçekleştirilerek konunun önemi ortaya konulmalı, yaygınlaşması sağlanmalıdır. Sadece okullarda kapsamlı cinsel eğitim programlarıyla sınırlı kalınmayıp multidisipliner çalışmalar yürütülmelidir. Bu kapsamda sağlık kuruluşları, medya ve halk eğitim merkezleri gibi ulaşılabilirliği yüksek konuyla ilişkili kurum ve kuruluşların ortak çalışmalar yürütmesinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

5.3. Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ve ilgili alan yazın ışığında uygulayıcı ve araştırmacılara yönelik önerilere bu bölümde yer verilecektir.

5.3.1. Araştırmacılara yönelik öneriler

Ülkemizde yapılan konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında genellikle okul öncesi ve ergenlik dönemindeki öğrencilere yönelik cinsel eğitim programlarının sınırlı olduğunu (Açıkgöz, 1999; Çok, 2003; Yöndem ve Güler, 2007; Öztürk, 2013) veya öğrencilerin, öğretmenlerin ya da anne babaların konuya ilişkin görüşlerinin araştırıldığı (Uzun, 2015; Kocatürk, 2002; Başgül, 1997; Yelken 1996; Ergin 1993; Mermer,1993; Yıldız, 1990; İldeş, 1990) görülmektedir. Ülkemizde ilkökul kademesindeki öğrenci ya da ebeveynlere yönelik herhangi bir cinsel eğitim programının sınırlı çalışmaya rastlanmamıştır. Konuyla ilgili gerçekleştirilecek çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada deney ve kontrol grubundaki katılımcılar aynı devlet okulunda öğrenimlerini sürdüren 1.2.3. ve 4. sınıf öğrencilerinin annelerinden seçilmiştir (ulaşılabilirlik ve zaman açısından kolaylığı nedeniyle), katılımcıların aralarındaki etkileşim deney sonucunu etkilemiş olabilir. Ayrıca aynı okul bölgesinde ikamet edilmesi nedeniyle katılımcıların sosyokültürel özelliklerinin benzer olması söz konusudur. Gelecek araştırmalarda özel okul, devlet okulu, merkez ve köy okulu gibi etkileşimin az olacağı katılımcı gruplarıyla çalışılması önerilebilir.

2015 yılında Çin’de ebeveynlerin cinsel eğitime katılım düzeyleri yapısal eşitlik modeline göre incelendiğinde ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliği ile cinsel eğitime katılım arasında ilişki bulunduğu bildiriliyor (Liu, Dennis ve Edward, 2015). Cinsel eğitim programlarında yer alan ilişkiler, iletişim, saygı gibi konular ebeveyn ve çocuk ilişkisinin niteliğini de etkiliyor olabilir. Konuyla ilgili gelecek araştırmalarda ebeveyn-çocuk cinsel eğitimlerin aile içi atmosfer üzerindeki etkisi araştırılabilir.

Bu çalışmada ilkokul öğrencilerinin annelerine yönelik hazırlanan cinsel gelişim eğitimi programı sınanmıştır, ilkokul öğrencilerine yönelik cinsel gelişim eğitimi programları oluşturularak etkililiği sınanabilir. Ebeveyn eğitimi kapsamında ise, sadece babalara yönelik veya uygun koşullarda anne ve babanın birlikte katıldığı cinsel gelişim eğitimleri planlanarak etkililiği sınanabilir.

Konuyla ilgili literatür tarandığında okul psikolojik danışmanlara yönelik hazırlanan konuyla ilgili deneysel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Okullarda cinsel eğitim hizmetini profesyonel şekilde sunabilmek adına okul psikolojik danışmanlara yönelik cinsel eğitim programları hazırlanarak bilgi seviyeleri artırılabilir ve öğrencilere cinsel eğitimin ulaşması kolaylaştırılabilir.

5.3.2. Uygulayıcılara yönelik öneriler

Eğitim değerlendirme formunda katılımcıların yanıtlarında ve araştırmacının gözlemlerinde katılımcıların ilk oturumlarda konuya ilişkin utangaç ve çekingen tutumları söz konusudur. Bu nedenle katılımcıların gruba güven ve aidiyet duygusunun gelişerek kendilerini güvenli bir şekilde ifade edebilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple programda ısınma egzersizleri dikkatli bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

Araştırma kapsamında uygulanan bu eğitimin sadece annelere yönelik yapılması çocuğun cinsel eğitiminde sorumluluğun sadece annelerde olduğuna dair yanlış bir algı oluşturmaması için ilk oturumda ‘Neden Ailede Cinsel Eğitim?’ başlığına yer verilmiştir. Ayrıca oturumlarda soru cevap kısımlarında babalara ait örnek ve açıklamalar ve anne ve babalara yönelik çocuklarının cinsel gelişim eğitimi konusunda

eğitici kitap önerileri de yapılmıştır. Uygulanan program uygun sosyokültürel şartlar olduğuunda anne-baba gruplarında da uygulanabilir.

Uygulanan programda grup üyelerinin ilkokul mezunu olmaları, uzun süren eğitimlerde dikkat dağınıklığı yaşanabilecekleri düşünceyiyle her bir oturum 60 dakika olarak yürütölmüştür. 60 dakikalık sürenin bu eğitim grubunda yeterli olduğu gözlemlenmiştir. Programın uygulanacağı grubun eğitim seviyesi dikkate alınarak, lise ve üniversite mezunu yetişkin gruplarında, oturum süresi 75 dakika olarak planlanabilir.

Programda yer alan konular katılımcılara sunularla desteklenerek aktarıldığı için eğitimin yapıldığı ortamın aydınlatması, sunumların her bir katılımcı tarafından görölebilecek şekilde hazırlanması, içeriğin öz ve anlaşılır olması çok önemlidir.

Oturlar çocuk yetiştirirken katılımcıların karşılaşma ihtimalinin oldukça fazla olduğu soruları içermektedir ‘Çocuğunuz sizi ya da eşinizi çıplak görse ne yaparsınız?’, ‘Ben nasıl doğdum?’ ‘Bebek annenin içindeyken nasıl nefes alır?’ vs... soruları yanıtlarken her bir katılımcının yaşantılarını anlatmak istediği gözlenmiştir. Bu nedenle uygulayıcının 5. oturum olan çocukların cinsellikle ilgili sordukları sorulara nasıl cevap verilmeli kısmında ya da 7. Oturum olan çocuklarda mahremiyet eğitimi kısmında zaman planlamasını dikkatli bir şekilde yapması süreci etkin yönetmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acun, N., Körükçü, Ö. ve Aral, N. (1992). *Çocuk Gelişimi*, Ferin Yayınevi: İstanbul.
- Açıkgöz, N. Ö. (1999). 3-6 yaş çocukları için hazırlanan bir cinsel eğitim programı ve etkileri. *Marmara Üniversitesi*.
- Arslan, Y. (2017). *Çocukluk Döneminde Ebeveyn Kaybı Yaşayan Bireylerde Duygusal Zekanın Sosyal Uyum ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Babacan, S. S. (2003). İnsan Seksüalitesinin Kültürel Ve Psikososyal Yönleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11(1), 131-136.
- Banyard, V. L., Moynihan, M. M. and Plante, E. G. (2007). Sexual violence prevention through bystander education: An experimental evaluation. *Journal of community psychology*, 35(4), 463-481.
- Basset, M.T. and Kaim, B. (2000). " *What They Don't Know Can Hurt Them: How School-Based Reproductive Health Programmes Can Help Adolescent Lead Healthy Reproductive Lives*", Adolescent Reproductive Health Project Training And Research Support Centre, Zimbabwe.
- Başgül, F. (1997). *12-15 Yaş Grubu Ergenlerin Cinsel Eğitim Konusundaki Görüşleri*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.
- Bayhan, S. P. ve Artan, İ. (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, Morpa Yayınları, İstanbul, s.262.

- Berklin, C. T. (bt) Çocuklarımızın Cinsel Eğitimi ve Davranışlarımız, *Ankara Koleji Rehberlik ve araştırma Bürosu*,7, 1-15.
- Berne, L, Huberman, B. (1999). 'European Approaches to Adolescent Sexual behavior&Responsibility', Advocates For Youth, Washington, DC. Available to:www.advocatesforyouth.org/publications/european-es.pdf.Accessed:20 nisan 2002.
- Besharov, D. J. & Gardiner K. N. (1991). Sex education and abstience programs and evulation. *Children and Youth Service Review*, 19 (5/6), 327-339.
- Bıkmaz, F. H.ve Güler, D. S. (2007). An Evaluation of Health and Sexuality Education in Turkish Elemantary School Curricula. *Sex Education*, 7, 3, s. 277-292. August, 277-292.
- Bleakley, A. Hennessay, M. ve Fishbein, M. (2009). How sources of sexual information relate to adolescents' beliefs about sex. *American Journal of Health Behavior*, 33(1), s. 37-48
- Bozdemir, N., ve Özcan, S. (2011). Cinselliğe ve cinsel sağlığa genel bakış. *Turkish journal of family medicine and primary care*, 5(4), 37-46.
- Breitenbecher, K. H., & Scarce, M. (1999). A longitudinal evaluation of the effectiveness of a sexual assault education program. *Journal of Interpersonal Violence*, 14(5), 459-478.
- Brooks-Gunn, J., & Furstenberg Jr, F. F. (1989). Adolescent sexual behavior. *American psychologist*, 44(2), 249.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 226.
- Bulut, A., Nalbant, H., ve Çokar, M. (2002). Ergenlerin sağlık bilincinin geliştirilmesi projesi: Ergenler ve sağlık durum raporu. *İstanbul: İstanbul Ü. Kadın Çocuk Sağlığı Eğitim Araştırma Birimi*.

- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- CETAD (2006), “Gençlik ve Cinsellik”, *Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi*, Bilgilendirme Dosyası-7: s.19-59
- CETAD, (2006). *Cinsel Yaşam ve Sorunları Dosyası*, 1. Bilgilendirme Dosyası Basın Bülteni, İstanbul.
- Ceylan, Ş., ve Çetin, A. (2015). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların cinsel eğitimine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(3). 41-59.
- Civil, B., ve Yıldız, H. (2010). Erkek öğrencilerin cinsel deneyimleri ve toplumdaki cinsel tabulara yönelik görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3(2). 58-64.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.)*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Çakmak, S. Çakmak, S. (2011). *Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Çocuklarda Cinsel Eğitim Uygulamaları*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Çalışandemir, F., Bencik, S., ve Artan, İ. (2008). Çocukların cinsel eğitimi: geçmişten günümüze bir bakış. *Eğitim ve Bilim*, 33(150): 15-27.
- Çaltık Yılmaz, A., ve Başkan, S. (2014). İlköğretim ve Lise Öğrencilerinin AIDS’e İlişkin Bilgilerinin Değerlendirilmesi. *Journal of Current Pediatrics / Guncel Pediatri*, 12(1), 9–15. <https://doi.org/10.4274/jcp.62207>.
- Çetin, S. K., Bildik, T., Erermis, S., Demiral, N., Özbaran, B., Tamar, M., ve Aydın, C. (2008). Erkek Ergenlerde Cinsel Davranış ve Cinsel Bilgi Kaynakları: Sekiz Yıl Arayla Değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4).

- Çok, F. (1999.) Türkiye’de çocuk ve gençlerin cinsel gelişim ve eğitimine genel bakış. *Cumhuriyet ve Çocuk 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Çok, F. (2003). *Ergenlerin cinsel eğitimi bir program denemesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Çok, F. Kutlu, Ö. (2010). *Ergenlerin Cinsel Eğitimi Bir Program Denemesi*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*: Pegem Akademi.
- Deehan A, Fitzpatrick C. (1993). Sexual behaviour and knowledge of normal children as perceived by their parents. *Ir Med J. 1993 Jul-Aug;86(4):130-2*.
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö., ve İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi. *Current Research in Education*, 2(3), 130-148.
- Diener, E. ve Myers, D. G., (1995). Who is Happy?, *Psychological Science*. 6. 10-19.
- Diener, E., (1984) “Subjective Well-being” *Psychological Buletin*, 95(3):pp.542-575.
- DiIorio, C., Kelley, M., & Hockenberry-Eaton, M. (1999). Communication about sexual issues: Mothers, fathers, and friends. *Journal of adolescent health*, 24(3), 181-189.
- Donovan, P. (1998), “School-Based Sexuality Education: The Issues And Challenges” *Family Planning Perspectives*, (30 (4).
- Ekşi, A. (1990). *Gençlerimiz ve Sorunları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını. Yayın No:91

- Eliküçük, A. ve Sönmez, S.(2011). 6 Yaş çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimiyle ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*.
- Erbil N., ve Top F. (2005) Üniversite öğrencilerinin cinsellik, bilgi, tutum ve davranışları, *IV: Uluslar arası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongre Kitabı*, 20-23 Nisan 2005, s. 220, Ankara.
- Erbil, N. ve diğerleri (2010). Anneler Cinsel Eğitim Konusunda Ne Biliyor, Kızlarına Ne Kadar Cinsel Eğitim Veriyor / What Are Mothers Knowing About Sexual Education, How Much Are Mothers Giving Sexual Education To Their Daughters?. *International Journal of Human Sciences*, (1). Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edside&AN=edsidede.IDEAL.41305&lang=tr&site=eds-live&authtype=ip,uid>
- Ergin, B. (1993). *Lise Öğrencilerinin Cinsel Bilgi Düzeyleri, Cinsel Eğitime İlişkin Beklentileri ile Anne Babaların Cinsel Eğitim Konusundaki Tutumları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erman, G. (2002). *Kadına yönelik cinsel şiddet İçinde Kadına yönelik şiddete karşılaştırmalı hukukun yaklaşımı*. (ss, 15- 23). İstanbul: İstanbul Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi.
- Eroğlu, K., ve Gölbaşı, Z. (2005). Cinsel eğitimde ebeveynlerin yeri: ne yapıyorlar, ne yaşıyorlar?. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(2), 12-21.
- Erol, E. (2015). *Lise öğrencilerine yönelik cinsel sağlık eğitimi programının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2010). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ve başa çıkma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 381-397.

- Finkelhor, D., Hotaling, G., Lewis, I., & Smith, C. (1990). Sexual abuse in a national survey of adult men and women: Prevalence, characteristics, and risk factors. *Child abuse & neglect*, 14(1), 19-28.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.)* Boston: Pearson.
- Glenn, N.D. ve Weaver, C.N. (1981). The contribution of marital happiness to global happiness. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 161-169.
- Gordon, B. N., Schroeder, C. S., & Abrams, J. M. (1990). Age and social-class differences in children's knowledge of sexuality. *Journal of Clinical Child Psychology*, 19(1), 33-43.
- Göçgeldi, E., Tüzün, H., Türker, T., ve Şimşek. I. (2007). Okul öncesi dönem çocuğu olan anne ve babaların çocuklara cinsel eğitim konusundaki yaklaşımlarının incelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 16(9). 134-142.
- Güder, S. Y., ve Alabay, E. (2018). Children's Questions and Answers of Parents: Sexual Education Dilemma. *International Journal of Progressive Education*, 14(6), 138-151.
- Güler, S., ve Yöndem Z. D. (2007). Ergenlik ve cinsel sağlık eğitimi ile ilgili grup rehberliğinin 6. sınıf öğrencilerinin bilgi ve tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 6(1), 2-10. 28 Şubat 2019 tarihinde <http://dergipark.ulakbim.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Günaydın, S. (2000). Okullarda Cinsel Eğitim ve İşlevini Yitiren Leylekler. *Hürriyet Gazetesi*. 3 Mart 2000.
- Gür, B. S., ve Kurt, T. (2011). Türkiye’de ailelerin eğitim ihtiyaçları (Educational needs of families in Turkey). *Aile ve Toplum*, 7(27), 33-62.
- Gürsoy, E. ve Gençalp, N. S. (2010). Cinsel Sağlık Eğitiminin Önemi. *Aile ve Toplum*. Ekim-Kasım, 26-36.

- Hatterdorf, K. W. (1932). A Study of The Question of Young Children Concerning Sex. A phase of an Experimental Approach to Parent Education. *Journal of Social Pyschology*, 37-65.
- Hayes, C. D. (Ed.). (1987). *Risking the future: Adolescent sexuality, pregnancy, and childbearing (Vol. 1)*. Washington, DC: National Academy Press.
- Hofferth, S. L., & Hayes, C. D. (Eds.). (1987). *Risking the future: Adolescent sexuality, pregnancy, and childbearing: Vol. 2. Working papers and statistical reports*. Washington, DC: National Academy Press. 02 Nisan 2018 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/32054294-.html> adresinden erişildi.
- İldeş, N. (1990). *Okul öncesi dönemdeki (3-6) çocukların anne-babalarının cinsellik ve cinsel eğitim konusundaki inanış ve uygulamaları ile çocukların cinselliğe ilişkin merakına karşı genel tutum ve davranış tepkilerinin incelenmesi*. HÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü; Yayınlanmış Bilim Uzmanlığı Tezi.
- İnanç, B. Y., Bilgin, M., ve Atıcı, M. K. (2004). *Gelişim psikolojisi: Çocuk ve ergen gelişimi*. Nobel Kitabevi.
- İncesu C., Acar A., Kazmirci T. vd, (2006). Cinsellikle ilgili değerler. Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı Araştırması 3. Bölüm, *Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD) Yayını*. İstanbul.
- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (2000), "*Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi Öğretmen El Kitabı*", İstanbul Aşama Matbaacılık Ltd. Şti.
- Janus, S. S., ve Janus, C. L. (1993). The Janus report on sexual behavior. *Oxford, England: John Wiley & Sons*.
- Jersild, A.T. (1979). *Çocuk Psikolojisi*. (Çev: Gülseren Günce). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 146-153.

- Kakavoulis, A., (1998). Early Childhood Sexual Development and Sex Education: A Survey of Attitudes of Nursery School Teachers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 6(2), 55 — 70
- Kanter, R.M. (2006). *Beyond the myth of separate worlds. In The work and family handbook: multi-disciplinary perspectives, methods, and approaches*, M. Pitts-Catsouphes, E.E Kossek., S. Sweet (Eds.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kaya, F., Serin, Ö., ve Genç, A. (2007). Eğitim fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin cinsel yaşamlarına ilişkin yaklaşımlarının belirlenmesi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(6), 441-448.
- Kiran-Yılmaz, F. (2011). *Anneden-Kızına Cinsel Sağlık Eğitimi Programının Etkililiğinin İncelenmesi (Investigating the Influence of a Home Sexual Health Education Program from Mothers to Daughters)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Post Graduate Thesis), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara (Institute of Education Sciences, Gazi University, Turkey).
- Kirby, D. B., Laris, B. A., & Rolleri, L. A. (2007). Sex and HIV education programs: their impact on sexual behaviors of young people throughout the world. *Journal of adolescent Health*, 40(3), 206-217.
- Kirby, D. & Miller, B. C. (2002). 'Interventions Designed to Promote Parent-Teen Communication About Sexuality' , *New Directions For Child And Adolescent Development*, 97, 93-109.
- Klein, M., ve Gordon, S. (1992). Sex education. In E. C. Walker & M. C. Roberts (Eds.), *Handbook of clinical child psychology* (2nd ed.). pp. 933-949. New York: Wiley.

- Kohler, P. K., Manhart, L. E., & Lafferty, W. E. (2008). Abstinence-only and comprehensive sex education and the initiation of sexual activity and teen pregnancy. *Journal of Adolescent Health, 42*, 344-351.
- Konur, H. (2006). *Dört-Altı Yaşları Arasında Çocuğu Olan Anne-Babalara Verilen "Cinsel Eğitim Programı" nın Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim Konusundaki Bilgilerine Etkisinin İncelenmesi* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Bölümü, Ankara).
- Koss, M. P., Gidycz, C. A., & Wisniewski, N. (1987). The scope of rape: incidence and prevalence of sexual aggression and victimization in a national sample of higher education students. *Journal of consulting and clinical psychology, 55*(2), 162.
- Köker, S., (1991) *Normal Ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurt, A. ve Gür, B. S. (2011). Türkiye’de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 27*(27).
- Lenderyou G (1994) Sex Education: A school based perspective. *Sexual and Marital Therapy, 9*(2): 127-144.
- Liu, W., Dennis, J. M., ve Edwards, C. P. (2015). Chinese parents’ involvement in sexuality education for adolescents. *International Journal of Sexual Health, 27*(4), 485-507.
- Lundstrum, R. H.(1996), Effects of A Sexuality Education Program on Parent Comfort Levels When Communicating Sexuality Information, A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Education, *B.S., M.Ed. University of Arkansas*, pg. 70-96.

- Main, D.S, Iverson, D.C, Mc Gloin, J., Banspach, S.W., Collins, J.L, Rugg, D.L, Kolbe, L.J. (2002). Preventing HIV infection among adolescents: evaluation of a school-based education program. *Preventive Medicine*. 23(4), 409-441
- McKay, M., Davis, M. ve Fanning, P. (2006) *İletişim Becerileri*. (Çeviren: Özgür Gelbal). Ankara: Hyb Yayıncılık.
- Moralli-Daninos, A. (1974). *Cinsel İlişkiler Tarihi*. Çev. İbrahim Yakupoğlu. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6(1), 10-19.
- Oğur, R. ve Tekbaş, Ö.F. (2003). Anket nasıl Hazırlanır?. *Sted*, 12(9), 336-340.
- Özcebe, H. Çocukluktan Ergenliğe Cinsellik. *Cinsellik Ve Cinsel Eğitim*, 32.
- Özgülven, ;.E. (1997). *Cinsellik ve Cinsel Yaşam*, PDREM yayınları, Ankara. 227-306.
- Öztürk, B. (2013). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Cinsel Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, B. ve Siyez, D. (2015). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Cinsel Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), s. 30-55.
- Özslu Açıkgöz, N. (1999). *3-6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Bir Cinsel Eğitim Programı ve Etkileri*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özyurt, B. (2010). Gelişim konularına genel bakış. İçinde A. Kaya, (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* (s:1-28). (Dördüncü baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Pınar, G., ve Taşkın, L. (2011). The efficiency of sexual health and reproductive health training program developed for university youth. *Gulhane Medical Journal*, 53(1), 1–8. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=60977975&lang=tr&site=ehost-live>.
- Ratelle, C. F., Simard, K., & Guay, F. (2013). University students' subjective well-being: The role of autonomy support from parents, friends, and the romantic partner. *Journal of Happiness Studies*, (14), 893-910.
- Rice, F. P., (1989). *Human Sexuality*. USA: Wm C. Brown Publishers.
- Santelli, J. S., Morrow, B., Anderson, J. E., Duberstein, L. L. (2006). Contraceptive use and pregnancy risk among united states high school students, 1991-2003. *Perspectieve on Sexual and Reproductive Health*. 38(2), 106-111.
- Santrock, J. W. (2014). *Adolescencia*. AMGH Editora.
- Saraçoğlu, G. V., Erdem, İ., Doğan, S., ve Tokuç, B. (2014). Youth Sexual Health: Sexual Knowledge, Attitudes, and Behavior Among Students at a University in Turkey. *Archives of Neuropsychiatry / Noropsikiatri Arsivi*, 51(3), 222–228. <https://doi.org/10.4274/npa.y6768>
- Schewe, P.A., & O'Donohue, W. ~1996!. Rape prevention with high-risk males: Short-term outcome of two interventions. *Archives of Sexual Behavior*, 25, 455– 471.
- Selçuk, Z. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Kız Öğrencilerine Uygulanan Cinsel Sağlık Eğitiminin Cinsel Sağlık Bilgilerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Seligman, M. E. P. (2007). *Gerçek mutluluk* (S. Kunt, Çev.). Ankara: HYB Yayınları.

- Set, T., Dağdeviren, N., ve Aktürk, Z. (2006). Ergenlerde cinsellik. *Genel Tıp Dergisi*, 16(3), 137-141.
- Sezgin, B., Akın, A. (1998). Adölesan dönem Üreme Sağlığı. *Sağlık ve Toplum*, 8 (3-4):27-32.
- SIECUS (1996), "*Guidelines for Comprehensive Sexuality Education.*", 2nd Ed. New york.
- Siyez, M. D. (2009). İlköğretim dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerin ergenlik ve cinsel sağlığa yönelik bilgi düzeyleri ve tutumlarının incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 34(369), 17-26.
- Smith E. A. And Udry J. R. (1985) Coital and non-coital sexual behaviors of white and black adolescents. *Am J Public Health*, 86:1200-1203.
- Soyluoğlu, B. (2003). Çağdaş sağlık anlayışı. *Erişim: <http://www.bilkent.edu.tr/~bilheal/aykonu/03/11/2003/cagdassaglik.html>*.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik* (çev. F. Çok). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Sungur M. (1998), Cinsel Eğitim, *Klinik Psikiyatri*, 2:103-108
- Şatıroğlu, H. (2008), Ergenlikte Cinsellik, İ. Ü. *Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adölesan Sağlığı II, Sempozyum Dizisi*, No.63, Mart 2008, s.41-46.
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. basım).
- Tanrıöver, S., Kaya, N., Tüzün, Ü. ve Aydoğmuş, K. (1992). Çocuk psikiyatrisi polikliniğine başvuran çocukların demografik özellikleri ile ilgili bir çalışma. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 5(1-3), 13-9.
- Taşçı, A. İ. (2002), *Cinsel Eğitim*, İz Yayıncılık, İstanbul, s.25-51. Çok, F. (2003). Ergenlerin Cinsel Eğitim-Bir Program Denemesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Taşçı, A. İ. (2010). *Cinsel Eğitim*. 4. Baskı. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tuğrul, B. ve Artan, İ. (2001). Çocukların cinsel eğitim ile ilgili anne görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20. 141-149.
- Tutar Güven, Ş. ve İşler, A. (2015). Sex Education and its Importance in Children with Intellectual Disabilities. *Journal of Psychiatric Nursing / Psikiyatri Hemşireleri Derneği*, 6(3), 143–148. <https://doi.org/10.5505/phd.2015.64936>.
- Tuzcuoğlu, N. ve Tuzcuoğlu, S. (1996). Çocuğun cinsel eğitiminde ailelerin karşılaştıkları güçlükler.
- Tuzcuoğlu, N; Tuzcuoğlu, S. (2004). *Çocuğun Cinsel Eğitimi – Anne, Ben Nasıl Doğdum?*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2. Baskı.
- Unterhalter, E., North, A., Arnot, M., Lloyd, C., Moletsane, L., Murphy-Graham, E., Parkes, J. and Saito, M. 2014. Kız çocukların eğitim ve cinsiyet eşitliğini artırmak için yapılan müdahaleler. Eğitim Literatür İncelemesi, Londra, Uluslararası Kalkınma Departmanı. [http://r4d.dfid.gov.uk/pdf/outputs/HumanDev_evidence/Girls Education Literature Review 2014 Unterhalter.pdf](http://r4d.dfid.gov.uk/pdf/outputs/HumanDev_evidence/Girls_Education_Literature_Review_2014_Unterhalter.pdf).
- Veenhoven R. (1991) Questions on happiness: Classical topics, modern answers, blind spots. *Subjective well-being: An interdisciplinary perspective*. 2: 7-26.
- Verulava, T., Kachkachishvili, I., Abulashvili, S., Chkhaidze, M., Khuroshvili, M., Kiknadze, L. and Jorbenadze, R. (2018). Students' Awareness, Knowledge, and Behavior Regarding HIV/AIDS. *Gazi Medical Journal*, 29(3), 215–218. <https://doi.org/10.12996/gmj.2018.59>.
- Wanje, G., Masese, L., Avuvika, E., Baghazal, A., Omoni, G. and McClelland, R. S. (2017). Parents' and teachers' views on sexual health education and

screening for sexually transmitted infections among in-school adolescent girls in Kenya: a qualitative study. *Reproductive health*, 14(1), 95.

Ware, Lucike M. (1977). *Sex Education Program In A Therapeutic Pre-School*, Kansas, USA.

Weaver, A.D., Byers, E.S., Sears, H.A., Cohen, J.N. and Randall, H.E.S. (2002). Sexual health education at school and at home: Attitudes and experiences of New Brunswick parents. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 11, 19–31.

Wellings, K., Nanchahal, K., Macdowall, W., McManus, S., Erens, B., Mercer, C. H. and Field, J. (2001). Sexual behaviour in Britain: early heterosexual experience. *The Lancet*, 358(9296), 1843-1850.

Wellings, K., Parker, R. and Knerr, W. (2006). *Sexuality education in Europe: a reference guide to policies and practices*. International Planned Parenthood Federation (IPPF).

World Health Organization. (1998), "Gender and Health: Tecnical Paper", Switzerland 27 Aralık 2018 tarihinde yunus.hacettepe.edu.tr adresinden alınmıştır.

World Health Organization (WHO). 04 Ekim 2017 tarihinde <https://ceydaninterapinotlari.wordpress.com/2014/12/23/cinsellik-ve-cinsel-saglik-nedir/> sitesinden alınmıştır.

Yelken, Z. (1996). *Anne ve Babaların 3-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim Konusundaki Bilgi Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri*, (1.Baskı), Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

- Yıldız, F. (1990). *Ortaokul öğrencilerinin Anne-Babalarının Cinsellik ve Cinsel Eğitim Konu-sundaki Tutum, Davranış ve Beklentileri*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara.
- Yücesan, A. ve Alkaya, S. A. (2018). Okullarda Göz Ardı Edilen Bir Konu: Cinsel Sağlık Eğitimi. *Medical Journal of Suleyman Demirel University*, 25(2), 200–209. <https://doi.org/10.17343/sdutfd.342828>
- Zabin, L. S., Hirsch, M. B., Smith, E. A., Strett, R. and Hardy, J. B. (1986). Evaluation of a pregnancy prevention program for urban teenagers. *Family Planning Perspectives*, 18, 119-126
- Zaitsev, K. G., Zaitsev, A. G. and Khaptanova, T. G. (2003). The Sex Education Of Adolescents. *Russian Education And Society*, 45(3), 30-42.
- Zastrow, C., Kirst-Ashman, K. K. and Hessenauer, S. L. (1990). Psychological development in infancy and childhood. *Understanding human behavior and the social environment*, 313-328.
- Zeinik, M. and Kim, Y. J. (1982). Sex education and its association with teenage sexual activity, pregnancy and contraceptive use. *Family Planning Perspectives*, 14(3), 117-126.

EKLER

EK1: Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Sayın katılımcı bu form sizin cinsel gelişim eğitimi kapsamındaki tutum ve davranışlarınızı tespit etmek amacıyla oluşturulmuş olup, cevaplar doğru ve yanlış şekilde değerlendirilmeyecektir. Elde edilen bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. Formda yer alan soruları dikkatli bir şekilde okuyarak samimi ve içten bir şekilde cevaplamanız oldukça önemlidir.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Ebru KAYABAŞI

Yaşınız:

Eğitim Seviyeniz: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()

Mesleğiniz: Ev Hanımı () İşçi () Memur () Diğer ()...

Çocuklarınızın Sayısı:.....

Eşinizle Birlikte Mi Yaşıyorsunuz?: Evet () Hayır ()

Eşinizin Yaşı:

Eşinizin Eğitim Seviyesi: İlkokul () Ortaokul() Lise() Üniversite()

Eşinizin Mesleği: İşçi () Memur () Diğer ().....

Ekonomik Geliriniz: Düşük () Orta () Yüksek ()

EK2: Cinsel eğitime ilişkin görüş anketi

Cinsel Eğitime İlişkin Görüş Anketi			
	Maddeler	Evet	Hayır
1.Madde	Çocuğunuza cinsel eğitim verebildiğinizi düşünüyor musunuz?		
2.Madde	Çocuğunuzun cinsellikle ilgili sorduğu soruları normal karşılar mısınız?		
3.Madde	Çocuklarınızın cinsellikle ilgili sordukları soruları cevaplamada güçlük yaşıyor musunuz?		

EK3: Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi**Cinsel Eğitim Programı Bilgi Testi**

	Maddeler	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım
3. Madde	Gelişim sürecinde çeşitli haz bölgeleri vardır .			
8.Madde	Çocuklar, nasıl dünyaya geldiklerini sorduklarında bunu anlamak için yaşının henüz küçük olduğu söylenmelidir.			
20.Madde	Çocuk kardeşiyle birlikte annesi tarafından banyo yaptırılabilir.			
25.Madde	Cinsel tacize genellikle yabancılar tarafından uğranır.			
31.Madde	Çocuklara cinsel eğitimle ilgili bilgi verirken göz teması kurmaktan kaçınılmalıdır.			

EK4: Eğitim Değerlendirme Formu**Eğitim Değerlendirme Formu**

1. Katıldığınız cinsel eğitim programının faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?
(Cevabınız evetse, size ne tür faydaları olduğunu düşünüyorsunuz?)
2. Programda en çok dikkatinizi çeken bölüm neresiydi? Niçin?
3. Katıldığınız cinsel eğitim programının çocuğunuzla olan iletişiminize katkı sağladığını düşünüyor musunuz?
4. Eğitimde yer alan konuların ihtiyaçlarınıza cevap verdiğini düşünüyor musunuz?
(Cevabınız evetse hangi ihtiyacınıza cevap verdiğini düşünüyorsunuz?)
5. Eğitimden yer alan bilgiler çocuklarınızı yetiştirirken (pratikte) uygulanabilecek türde miydi?
6. Cinsel eğitim programı süresince kendinizi nasıl hissettiniz ve niçin?

EK5:Program Özeti

1. Oturum

Konu: Cinsel eğitim programının tanıtılması

Süre: 60 dakika

Materyal: Kağıt-kalem

Amaç: Katılımcıların program hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak

Süreç:

Uygulayıcı kendisini tanıtır. Oturum hakkında bilgi verir. Grup kurallarının yazılı olduğu bilgilendirme kitapçığını dağıtır.

Cinsel Gelişim Programının Kuralları

1. Katılımcıların programa aktif olarak katılmaları gerekmektedir.
2. Oturumlara zorunlu haller dışında zamanında katılmak gerekmektedir.
3. Söz alan kişi programa katılanlar tarafından dikkatle dinlenilir.
4. Programdaki diğer kişilere zarar verici söz ve davranışlardan sakınılacaktır.
5. Haftada 1 oturum olmak üzere program toplam 8 hafta sürecektir.
6. Grup her hafta Pazartesi günü 10.00-11.00 saatleri arasında 60 dakika olarak yürütülecektir.

Katılımcıların grup kurallarının yazılı olduğu kitapçığa göz atmalarını ekleme çıkarma yapmak isteyip istemediklerini sorarak, grup kurallarının tartışılması için ortam hazırlar. Program için oluşturulan panoya grup kurallarının yazılı olduğu kitapçık asılır. Programın içeriği hakkında bilgilendirme yapar ve panoya program içeriği asılır. Program içeriği ve grup kurallarının yazılı olduğu kitapçıklar grup üyelerine verilir.

Grup üyeleri için hazırlanan tanışma egzersizi yapılır. Grup ayakta yuvarlak olur, araştırmacıdan başlayarak isminin baş harfiyle başlayan bir sıfatla birlikte adını söyler, ardından ikinci sıradaki grup üyesi birinci kişinin sıfatını ve adını söyler ardından kendi isminin ilk harfiyle ilgili sıfatı ve ismini söyler ve bu şekilde egzersiz devam eder (<http://www.yayginegitim.org/> adresinden 07.12.2018 tarihinde erişildi.). Tanışma egzersizinin ardından bu kavramlar ve cinsel gelişim hakkında birçok şey öğrenebilecekleri cinsel eğitim programının içeriği hakkında katılımcılara bilgilendirme yapılır. Cinsel eğitim programında yer alan kavramlarla ilgili bilgiler verilerek kavram haritası oluşturulur. Oturum bir sonraki oturumun tarih ve saatinde görüşmek üzere sonlandırılır.

2. Oturum

Konu: İletişim

Süre: 60 dakika

Materyal: Alıştırma fotokopileri-kalem

Amaç: Etkili iletişim becerisi geliştirmek

Süreç:

Yoklama alınır. Grup üyeleri ikiye bölünerek 10 dakikayı aşmayacak şekilde sessiz sinema oyunu oynanır. Oyunda anlatılacak kelimeleri ('Mutlu Çocuk', 'Patron Bebek', 'Yukarı Bak', 'Titanik', 'Buz Devri'...) filmi anlatacak grup üyesi tarafından torbadan çekilerek grup arkadaşlarına anlatması istenir. Oturum hakkında bilgi verilir. (Bugün iletişim hakkında konuşacağız bu kapsamda; dinleme, kendini açma, ifade etme, beden dili, empati, cinsel iletişim, çocuklarla iletişim kurmak ve aile içi iletişim gibi konulara değineceğiz.)

Alıştırma:

Eşinizle kurduğunuz iletişimi hayal ediniz. Eşinizle iletişimdeyken onu ne kadar dinliyorsunuz, kendinize 0'dan 10 a kadar bir puan veriniz.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Çocuğunuzla kurduğunuz iletişimi hayal ediniz. Eşinizle iletişimdeyken onu ne kadar dinliyorsunuz, kendinize 0'dan 10 a kadar bir puan veriniz.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Arkadaşınızla kurduğunuz iletişimi hayal ediniz. Arkadaşınızla iletişimdeyken onu ne kadar dinliyorsunuz, kendinize 0'dan 10 a kadar bir puan veriniz.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Annenizle kurduğunuz iletişimi hayal ediniz. Annenizle iletişimdeyken onu ne kadar dinliyorsunuz, kendinize 0'dan 10 a kadar bir puan veriniz.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Babanızla kurduğunuz iletişimi hayal ediniz. Babanızla iletişimdeyken onu ne kadar dinliyorsunuz, kendinize 0'dan 10 a kadar bir puan veriniz.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Eşinizle kurduğunuz iletişimi hayal ediniz. Eşinizle iletişimdeyken eşinizin sizi ne kadar dinlediğini düşünüyorsunuz, eşinize 0'dan 10 a kadar bir puan veriniz.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Çocuğunuzla kurduğunuz iletişimi hayal ediniz. Çocuğunuzla iletişimdeyken sizi ne kadar dinlediğini düşünüyorsunuz, çocuğunuza 0'dan 10 a kadar bir puan veriniz.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Arkadaşınızla kurduğunuz iletişimi hayal ediniz. Arkadaşınızla iletişimdeyken sizi ne kadar dinlediğini düşünüyorsunuz, arkadaşınıza 0'dan 10 a kadar bir puan veriniz.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Annenizle kurduğunuz iletişimi hayal ediniz. Annenizle iletişimdeyken sizi ne kadar dinlediğini düşünüyorsunuz, annenize 0'dan 10 a kadar bir puan veriniz.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Babanızla kurduğunuz iletişimi hayal ediniz. Babanızla iletişimdeyken sizi ne kadar dinlediğini düşünüyorsunuz, babanıza 0'dan 10 a kadar bir puan veriniz.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

En iyi dinlediğinizi düşündüğünüz kimdi?.....

Sizi en iyi dinlediğini düşündüğünüz kimdi?.....

Kimleyken en çok sözde dinleme yapıyorsunuz?.....

Sözde dinleme yaptığınız kişiyle, dinleme yapmanızı zorlaştıran şeyler neler?.....

Daha çok dinlemek istediğiniz kişiler?.....

Sizi daha çok dinlemesini istediğiniz kişiler?.....

3. Oturum

Konu: Çocuklarla iletişim

Süre: 60 dakika

Materyal: Duygu çalışması, Örnek olay metinleri

Amaç: Çocuklarla etkili iletişim becerisi geliştirmek

Süreç:

Yoklama alınır. Bir önceki oturum özetlenmesi ısınma oyunu ile gerçekleştirilir. Grup üyeleri bir masanın etrafında yuvarlak olur. Şişe çevrilir şişenin ağzı hangi grup üyesinde durur ise bir önceki oturum ile ilgili aklında kalan bilgileri paylaşması istenir. Ve ardından o grup üyesi şişeyi çevirerek devam eder (<http://apaydn.meb.k12.tr>, 07.12.2018 tarihinde erişildi). Oturum hakkında bilgi verilir. (Bugün çocuklarla nasıl etkili iletişim kurabileceğimiz hakkında konuşacağız. Her gelişim alanında olduğu gibi cinsel gelişim alanında da çocuklarımızın bizimle konuyla ilgili sorular sorması, bilgi alışverişinde bulunabilmesi için çocuklarımızla etkili iletişim kurabilmemiz ve saygı, güven çerçevesinde bir ilişki geliştirmemiz önemlidir.) Çocuklarla iletişim kurma konusunda çocuklara verilen cevaplarda çocuğun duygularını tahmin ederek iletişim kurabilmek için aşağıdaki çalışma gerçekleştirilir.

Çocuğun size yönelttiği ifadeyi okuyunuz, ardından çocuğun hissettiği duyguyu tanımaya çalışarak yanına yazınız. Bir ifade birden fazla duygu içerebilir.

	Çocuk	Çocuğun Duygusu
1	Okulun kapanmasına çok az kaldı.	Sevinçli, Mutlu, Rahatlamış.
2	Ahmet bugün beni yere düşürdü.	Kızgın, Şaşkın
3	Okula gittiğimde yanımda olacak mısınız?	Kaygılı, Endişeli, Korkulu, Gergin
4	Okula gitmek istemiyorum, nasılsa öğretmen yokluğumu fark etmeyecek.	Vazgeçme Eğilimi, Yalnız
5	Kardeşime kötü davrandım, keşke öyle davranmasaydım	Suçlu, Pişman, Üzgün.
6	Herkes mahallede arkadaşıyla oynuyor, benim	Terk edilmiş, yalnız, kıskanç.

oynayabileceğim kimse yok.

7	Bu kıyafeti giymek istiyorum, benim kıyafetim değil mi istediğimi giyerim.	Alınmış, meydan okuyan, göz dağı verilmiş.
8	Öğretmen çok ödev veriyor, yap yap bitmiyor.	Cesareti kırılmış, yorulmuş.
9	Bugün öğretmen beni bütün sınıfa alkışlattı.	Sevinçli, gururlu, heyecanlı.
10	Ayşe bana küstü, neyi yanlış yaptığımı bilmiyorum.	Şaşkın, üzgün.

Çocukları dinlerken empati çok önemlidir. Çocukları anlayarak duygularına uygun cevaplar vermek bazen bir çok problemi sorun büyümen çözüme kavuşturabilir. Aşağıdaki örnek olayda çocuğun sorduğu soruya iki farklı cevap verilmiş, okuyarak dikkatimizi çeken yönleri tartışalım.

Çocuk: Okulda büyük çocuklarda olacak mı?

Anne: Hayır onlar hep senin yaşıttın.

Çocuk: Tamam.

Çocuk: Okulda büyük çocuklarda olacak mı?

Anne: Okula başlayacağın için endişelisin.

Çocuk: Büyük çocuklar beni dövebilir.

Anne: Büyük çocukların seni dövmesinden korkuyorsun.

Çocuk: Evet, kimse benimle oynamazsa?

Anne: Kimse seninle oynamazsa tek başına kalmaktan korkuyorsun..... bu konuşmada anne okulla ilgili gereksiz vaatlerde bulunmamalı yalan yanlış bilgiler vermemelidir. Çocuğun konuşarak rahatlamasını ve konuyla ilgili duygularını fark ederek uygun başa çıkma becerileri geliştirmesini desteklemelidir.

4. Oturum

Konu: Çocukların gelişim dönemleri ve cinsel gelişim

Süre: 60 dakika

Materyal: Soru kartları-İp yumağı

Amaç: Gelişim dönemleri hakkında bilgi sahibi olarak, çocukların cinsellikle ilgili sorduğu sorulara gelişim düzeylerine uygun cevaplar verebilmeyi amaçlamaktadır.

Süreç:

Yoklama alınır. Grup üyelerinin çember olması istenir. Araştırmacı ipin bir ucundan tutarak ip yumağını çemberde bulunan grup üyelerinden birisine atarak ‘Çocuk’ hakkındaki düşüncelerini ifade etmesini ister, düşüncesini ifade eden üye ipin bir ucundan tutarak yumağı çemberdeki başka bir üyeye atar ve her bir üye bu şekilde düşüncesini paylaştıktan sonra ‘Anne’ hakkındaki düşünceler de ip izlenerek ifade edilir ve ısınma oyunu gerçekleştirilir (<https://alonot.com> adresinden 07.12.2018 tarihinde erişildi). Oturum hakkında bilgi verilir. (Çocukların gelişim dönemleri hakkında bilgi sahibi olmak onların ihtiyaçları ve sergiledikleri davranışların normal ve anormal skalasının neresinde yer aldıkları konusunda fikir sahibi olmamızı ve ne tür müdahale ve yaklaşım içerisinde bulunmamız gerektiği hakkında yardımcı olur. Ayrıca çocuğunuzun cinsel gelişim eğitiminde gelişim dönemine uygun ilerlemeler kat etmenizi sağlar.) Doğum öncesi dönemden başlanarak ergenlik dönemine kadar bilgi verilir.

Soru kartlarında yer alan ifadeler:

- Çocuğunuz ilk adımlarını kaç yaşında attı, ne hissettiniz?
- Çocuğunuz ilk ne zaman, kaç yaşında konuştu ne hissettiniz?
- Çocuğunuza tuvalet eğitimini kaç yaşından itibaren ve ne şekilde verdiniz?
- Çocuğunuz cinsel konularla ilgili hiç soru sordu mu? Evet ise; kaç yaşında ve ne sordu? Nasıl davrandınız?

5. Oturum

Konu: Çocukların cinsellikle ilgili sordukları sorulara nasıl cevap verilmeli

Süre: 60 dakika

Materyal: Soru kartları

Amaç: Çocukların cinsellikle ilgili sıkça sordukları sorular ve cevaplar hakkında katılımcıların bilgi düzeylerini artırmak amaçlanmaktadır.

Süreç:

Yoklama alınır.

Bir önceki oturum kısaca özetlenir. Çocuklar tarafından sıklıkla sorulan cinsellikle ilgili soruların yer aldığı soru kartları dağıtılır. Grup üyeleri iki gruba ayrılır. Sorulara yönelik cevapları tartışmak üzere 15 dakikalık zaman verilir. Ardından gönüllü grup üyeleri tarafından cevaplar alınır, kendi yaşamlarında karşılaştıkları olaylar hakkında paylaşmak istedikleri dinlenir, tartışma ortamı sağlanır.

Soru kartlarında yer alan sorular:

Neden erkekler doğum yapamaz?

Neden anne tek başına bebek yapamaz?

Bebek nasıl oluşur? Annenin içine nasıl girer?

Annenin hücresi ile babanın hücresi nerede nasıl birleşir?

Bebek annenin içindeyken nasıl nefes alır?

Ben nasıl doğdum?

Kardeşimin neden pipisi yok?

Film ve dizilerdeki aşk temalı sahneler çocuğun gelişimine olumsuz tesir eder mi?

Cinsel içerik taşıyan görseller çocuğun cinsel gelişimine olumsuz tesir eder mi?

Cinsel bölgesiyle oynarken görülen çocuğa nasıl davranılmalı?

Çocuğunuzu mastürbasyon yaparken gördünüz ne yaparsınız?

6. Oturum

Konu: Çocukluk çağı cinsel istismarı

Süre: 60 dakika

Materyal: -

Amaç: Çocukluk çağı cinsel istismarı hakkında bilgi sahibi olmak.

Süreç:

Yoklama alınır. Bir önceki oturum kısaca özetlenir. Hangi davranışların cinsel istismar kapsamına girdiği, mağdur çocuklardaki davranış kalıpları, yabancılar konusu, özel bölgeler eğitimi vs... konuları anlatılır.

7. Oturum

Konu: Çocukluklarda mahremiyet eğitimi

Süre: 60 Dakika

Materyal: Soru kartları-kavanoz

Amaç: Çocuklara mahremiyet eğitiminin nasıl verileceği hakkında katılımcıların farkındalıklarını artırmak.

Süreç:

Yoklama alınır. Bir önceki oturum kısaca özetlenir. Çocuklara cinsel bölgelerin eğitimi vermenin önemi ve konuyla ilgili karşılaşılabilecek örnek olaylar paylaşarak tartışma ortamı sağlanır. Mahremiyet konusuyla ilgili soruların yer aldığı kavanozdan bir soru çekip katılımcıların beş dakika cevapları düşünmeleri ardından paylaşımları alınır. Gönüllü grup üyeleri tarafından kendi yaşamlarında karşılaştıkları olaylar hakkında paylaşmak istedikleri dinlenir.

Soru kartlarında yer alan sorular:

Çocuğunuzun yanında üzerinizi değiştirir misiniz?

Çocuğunuzun üzerini başkalarının yanında değiştirmesine izin verir misiniz?

Çocuğunuz sizi ya da eşinizi çıplak görse ne yaparsınız?

Çocuğunuz yalnız mı yok sizinle birlikte mi uyuyor?

Çocuğunuz sizi eşinizle birlikte olurken gördü, ne yaparsınız?

8. Oturum

Konu: Programın sonlandırılması

Süre: 60 dakika

Materyal: Son test ve program değerlendirme anketi

Amaç: Grup üyelerinin olumlu duygularla gruba veda etmesi.

Süreç:

Yoklama alınır. Programa katılan her üye ve araştırmacı Cinsel Eğitim Programı hakkındaki düşüncelerini ifade eder. Son Test ve Program Değerlendirme Anketi doldurulur. Cinsel eğitim grubuna veda pastası kesilir. Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan ‘Cinsel Eğitim Programı Katılımcı Sertifikası’ dağıtılarak program sonlandırılır.

EK6: Sunum Örnekleri

1.Oturum

Gelişim kavramı anne kamından başlayıp ölüme kadar uzanan geniş bir yelpazedir. Daha çocuğumuz doğmadan ya da ilk kucacağımıza aldığımız andan itibaren 'Zihinsel gelişiminde bir sorun var mı? (zeka), Bedensel gelişiminde her şey yolunda mı (boyu, kilosu vs...), Vaktinde konuşabilecek mi? (Dil Gelişimi)' gibi sorular yöneltiriz kendimize; gözlemler yaparız, araştırmalar yaparız, hekimlerden yardım alır, çeşitli tarama ve değerlendirmelerden geçiririz çocuklarımızı. Çünkü en değerli varlıklarımızdır onlar. Peki en değerli varlıklarımızın cinsel gelişimi?

2.Oturum

DİNLEME

- Yeni ilişkiler kurmak ve var olan ilişkileri sürdürmek için gerekli bir beceri olan dinleme sayesinde insanlarla ilişkilerimiz derinleşerek iletişim halinde olduğumuz kişileri duyup anlamış oluyoruz.
- Dinlenildiğimizi hissettiğimizde karşımızdaki kişiye karşı yakınlık duyarız, kendimizi değerli hissederiz.
- Karşımızdakini 'dinliyormuş' gibi yaptığımızda verdiğimiz mesaj 'Söyleyeceğin şeyler beni fazla ilgilendirmiyor.' şeklindedir. Karşımızdaki kişi bu nedenle kendisini yalnız ve yalıtılmış hisseder.

3.Oturum

ÇOCUKLARLA CİNSEL KONULARDA İLETİŞİM İÇİN ÖNERİLER

- Çocukla cinsel konularda iletişim kurmak genel iletişimden daha zordur. Çocukla cinsel konularda sağlıklı iletişim kurmak için dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır:

1. Ebeveynler, **çocukların ilk ve en önemli cinsel eğitmeni** olduklarını bilmelidirler:

- Çocuğun kendisini keşfetmesiyle birlikte cinsel bölgelerle, nasıl doğduğuna ve buna benzer bir yığın cinsel eğitime yönelik soruyla karşılaşan ebeveyn bu konudaki sorumluluğunu başkasına devredemez ve ne zaman nasıl davranacağını öğrenmek zorundadır (Taşçı, 2011).

4.Oturum

Orta Çocukluk (Okul Dönemi)

Altı ile on bir yaşlarını diğer bir deyişle ilkököl dönemini kapsayan bu gelişim döneminde okuma, yazma ve matematiksel becerilerde önemli ilerlemeler görülür (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2012). Bu dönem ilk çocukluk gelişim dönemindeki başarıları üzerine yapılırken bir sonraki dönem olan ergenlik gelişim döneminin de hazırlık sürecidir. Orta çocukluk döneminde çocuklarda mantıksal düşünme gelişir ve toplumsal kuralların gerekliliği de algılanabilir hale gelir (Gander ve Gardiner, 2007). Ebeveynleriyle olan ilişkinin yanında okul yaşamındaki akademik başarısı da önem kazanır (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2012). Akademik başarılarında başarısızlık kaygısı görülebilmektedir (Gander ve Gardiner, 2007).

5. Oturum

Kardeşimin neden pipisi yok diye soran çocuğa nasıl cevap verilmelidir? (Güneş, 2017). (Başgül, 2011).

Kardeşimin neden pipisi yok diye soran çocuğa nasıl cevap verilmelidir? (Güneş, 2017). (Başgöl, 2011).

- Bu soru cinsellikten uzak bir sorudan burada çocuk penisinin olmamasının kardeşi için bir eksiklik olup olmadığını merak etmektedir. Kızlarda penis olmadığı erkeklerde penis kızlarda ise vajinanın olduğu bilgisi verilmelidir. Ebeveynler bu tür sorularla karşılaştıklarında kızın ya da yaşın daha küçük gibi cevaplar vermek yerine meraklarını giderek şekilde çocuklarının gelişimlerine uygun şekilde soruları cevaplamalıdır (Başgöl, 2011; Güneş, 2017).

6.Oturum

- ▶ Çocukluk çağı cinsel istismarının çok küçük bir bölümü polis kayıtlarına geçse de bu tip olayların sıklıkları korkutucu boyutlardadır (Taşçı, 2010).
- ▶ Yapılan araştırmalar 18 yaşından küçük çocukların %10-%20 sinin cinsel saldırıya maruz kaldığını göstermektedir (Sevim, 2005). Çocuklarda cinsel tacize uğrama yaşı en çok 5-12 yaş arasındadır.
- ▶ Bu dönem okul dönemini kapsamaktadır, bu yüzden ailelerin çocuklarını okula başlamadan önce cinsel taciz konusunda yaşlarına uygun şekilde bilgilendirilmesi ve yaşı ilerledikçe bilinç düzeyinin de artırılması gerekmektedir (Bayrak, 2011).

ÇOCUKLUK ÇAĞI CİNSEL İSTİSMARI

7.Oturum

Anne babanın çocuğunun yanında giyinip soyunması sakıncalı mıdır? (Güneş, 2017).

Anne babanın
çocuğunun yanında
giyinip soyunması
sakıncalı mıdır? (Güneş,
2017).

- Evet, kişilik gelişimi açısından çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken giyinip soyunurken yalnız olunması gerektiği bilgisi verilir, bu durumda anne ve baba da çocuğun yanında giyinip soyunmamalıdır. 7 yaşından önce anne ve babanın kendi odalarında aynı anda giyinip soyunduğunu gören bir çocuğa bu durumu açıklamak oldukça zordur, bu yüzden bu konuya da dikkat edilmesi gerekmektedir.
- 'Baban üzerini değiştirecek hadi biz dışarıya çıkalım.' şeklinde açıklamalarla giyinip soyunmada yalnız olmanın gerekliliği vurgulanmalıdır.
- Çocuk bunun nedenini sorduğunda ise; 'bedenin başkaları tarafından görülmesinden hoşlanmadığı' söylenebilir. 0-4 yaşları arasında çocuk yalnız bırakılmak istenmiyorsa da aynı odada 'gözlerini kapatır mısın üzerimi değiştireceğim' ya da 'arkanı döner misin üzerimi değiştireceğim' şeklinde ifade edilebilir.

8.Oturum

KAPANIŞ

EK7: Katılımcı Sertifikası

EK8: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurul Belgesi

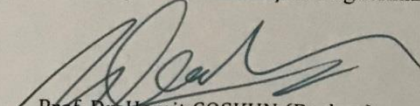
**Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu**

Ebru Kayabaşı

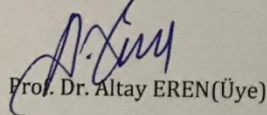
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enst.
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD

Sayın **Ebru Kayabaşı**,

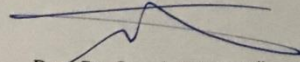
“İlkokul Öğrencilerinin Annelerine Yönelik Hazırlanan Cinsel Gelişim Eğitimi Programının Etkililiğinin Sınanması” adlı İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2018/342) kurulumuzun 27.12.2018 tarihli ve 2018/11 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur/~~bulunmamıştır~~. Bilgilerinize sunarız.

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Katılmadı
Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Katılmadı
Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

AA
Doç. Dr. Abdullah DÜRAKOĞLU (Üye)

Katılmadı
Av. Zuhal Demirci (Üye)

EK9: Milli Eğitim Müdürlüğü İzni

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39307281-605.01-E.3914205
Konu : Araştırma İzni
(Ebru KAYABAŞI)

22.02.2019

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinin 15.02.2019 tarih ve 3341447 sayılı yazısı.
b) Valilik Makamının 19/02/2019 tarih ve 3592665 sayılı oluru.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ebru KAYABAŞI'nın "İlkokul Öğrencilerinin Annelerine Yönelik Hazırlanan Cinsel Gelişim Eğitimi Programının Etkililiğinin Sınanması" konulu araştırma çalışmasına veri sağlamak amacıyla Müdürlüğümüze bağlı Çimento Çaydurt İlkokulunda öğrenim gören öğrenci annelerine anket uygulama isteğinin uygun görüldüğüne ilişkin ilgi (b) olur ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz/ rica ederim.

Yasin TEPE
Milli Eğitim Müdürü

Ek: İlgi (b) Olur (1 sayfa)

Dağıtım:
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
Çimento Çaydurt İlkokulu Müdürlüğüne

Adres: Aktaş mah. Şehit Güven Keskin Cad. No:20 Merkez/BOLU
Elektronik Ağ: bolu.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme14@meb.gov.tr

Bilgi için: Tuba ÇETİN
Tel: 0 (374) 280 14 43
Faks: 0 (374) 280 14 50

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 6de6-21fd-38f2-9f84-0e84 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39307281-605.01-E.3592665
Konu : Araştırma İzni
(Ebru KAYABAŞI)

19/02/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinin 15.02.2019 tarih ve 3341447 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığının 22.08.2017 tarih ve 35558626-10.06.01-E.12607291
(2017/25) sayılı genelgesi.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ebru KAYABAŞI'nın "İlkokul Öğrencilerinin Annelerine Yönelik Hazırlanan Cinsel Gelişim Eğitimi Programının Etkililiğinin Sınanması" konulu araştırma çalışmasına veri sağlamak amacıyla Müdürlüğümüze bağlı Çimento Çaydurt İlkokulunda öğrenim gören öğrenci annelerine anket uygulama talebine ilişkin ilgi (a) yazı ve ekleri incelenmiştir.

Söz konusu uygulamanın; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimi ilgili okul müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, eğitim öğretimin aksatılmaması kaydıyla ve ilgi (b) Genelge doğrultusunda uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Yasin TEPE
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
19/02/2019

Ahmet ATILKAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi (a) Yazı (39 Sayfa)

Adres: Aktaş mah. Şehit Güven Keskin Cad. No:20 Merkez BOLU
Elektronik Ağı: bolu.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme14@meb.gov.tr

Bilgi için: Tuha ÇİTTİN
Tel: 0 (374) 280 14 43
Faks: 0 (374) 280 14 50

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5c9c-3f9e-30e4-9ae9-492e kodu ile teyit edilebilir.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı: Ebru KAYABAŞI

Doğum Yeri ve Tarihi: 26.02.1990

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi

2008-2010 Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tokat) Eğitim Fakültesi

Rehberlik Psikolojik Danışmanlık (Yatay Geçiş)

2010-2012 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Rehberlik Psikolojik Danışmanlık

Yüksek Lisans Öğrenimi

2014-2019 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Genel Psikoloji Yüksek

Lisans Eğitimi

2015-2019 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rehberlik Psikolojik

Danışmanlık Yüksek Lisans Eğitimi

Yabancı Dil: İngilizce

Bilimsel Faaliyetler

Kayabaşı, E. (2019). *Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Kayabaşı, E. (2018, Ekim). *Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Arasındaki İlişkinin*

İncelenmesi. Sözlü Bildiri, 20. Uluslar Arası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

İş Deneyimi

2012-.... Çimento Çaydurt İlkokulu (Bolu) Rehberlik Öğretmeni

İletişim: ebru_aydgn2013@hotmail.com